

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Številka: 31000-2/2021/3
Datum: 24. 6. 2021

SLOVENSKA INDUSTRIJSKA STRATEGIJA 2021–2030

KAZALO

UVOD.....	3
1. NAMEN, VIZIJA, KAZALNIKI IN OKVIR UKREPANJA	5
1.1. Namen	6
1.2. Vizija in poslanstvo	7
1.3. Cilji in kazalniki	8
1.4. Nabor ukrepov in institucionalni okvir	11
2. PREDELOVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI IN EU	13
2.1. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2008–2018.....	13
2.2. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in CEE-4 v 2008–2017	14
2.3. Evropski okvir	15
2.4. Napovedi 2021–2030	20
3. ZELENI RAZVOJ	26
3.1. Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo	26
3.2. Razogljičenje energetske intenzivne industrije.....	28
3.3. Trajnostna mobilnost	30
3.4. Industrija, temelječa na lesu in ostalih naravnih obnovljivih materialih	30
4. USTVARJALNI RAZVOJ	34
4.1. Skrb za ustvarjalno, podjetno in inovativno podporno okolje	34
4.2. Promocija ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti	36
4.3. Podpora zagonu, rasti, razvoju in ohranitvi podjetij.....	37
4.4. Krepitev netehnoloških inovacij.....	37
5. PAMETNI RAZVOJ	39
5.1. Krepitev digitalizacije in pametnih rešitev.....	40
5.2. Spodbujanje razvojno-raziskovalnega in inovacijskega ciklusa	41
5.3. Mreženje in povezovanje.....	41
5.4. Krepitev in razvoj novih kompetenc, prekvalifikacija, nove oblike dela.....	42
5.5. Internacionalizacija.....	43
6. USMERITVE ZA POVEZAN ZELENI, USTVARJALNI IN PAMETNI RAZVOJ	45
7. PREGLED PRISPEVKA POSAMEZNIH SKLOPOV UKREPOV K POSAMEZNEMU ZASTAVLJENEMU CILJU 51	
8. ZAKLJUČEK	53
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC	54
PRILOGE	56

Industrija s svojo izvozno usmerjenostjo in inovativnostjo predstavlja temelje blaginje in razvoja Slovenije ter je vitalni del njenega gospodarstva, zato ji je treba nameniti ustrezno pozornost. V ožjem smislu se industrija nanaša na proizvodno-predelovalne dejavnosti, ki v Sloveniji zaposlujejo preko 201.722 oseb v 19.671 podjetjih. Slovenska predelovalna dejavnost je v letu 2019 skupno prispevala 23,2 % k dodani vrednosti gospodarstva, kar jo uvršča na tretje mesto v EU-27, za Irsko in Češko. Povprečje EU-27 je 16,7 %. Slovenska podjetja v predelovalni dejavnosti ustvarijo skoraj tretjino celotne prodaje in dve tretjini celotnega izvoza. Predelovalne dejavnosti so zaslužne za okoli 75 % vlaganj v raziskave in razvoj (RRD) v poslovnem sektorju. Poleg tega je na industrijo vezana več kot četrtnina storitvenih dejavnosti. Meje med proizvodnjo in storitvami so postale zamegljene in interakcije med storitvami in proizvodnjo se v vseh panogah povečujejo. Zato pričujoča industrijska strategija zajema širši pogled na industrijo in vključuje tudi z njo povezane storitve.

Industrijska strategija povezuje različne industrijske verige, velika podjetja, mikro, mala in srednje velika podjetja, vključno z zagonskimi podjetji (v nadaljevanju MSP), akademske in raziskovalne inštitute ter druge deležnike. V povprečni industrijski enoti dela nekaj več kot deset zaposlenih. Na drugi strani pa imamo nekaj velikih podjetij, ki zaposlujejo tudi preko tisoč delavcev. Sobivanje malih in velikih podjetij je v gospodarstvu predpogoj za uspeh. Prav tako pa je pomembno njihovo povezovanje z raziskovalno sfero in kreativno-kulturnim sektorjem (KKS). Glavno gonilo razvoja so namreč ustvarjalnost ter raziskave, razvoj in inovacije. Ena izmed ključnih nalog strategije je, da ustvari pogoje za povezovanje različnih akterjev in za učenje ter izpeljavo novih inovativnih projektov, ki premikajo meje razvoja. Nove tehnologije, dolžina življenjskega cikla izdelkov, nujnost izkoriščenja domačih surovin ter surovin iz odpadkov in naraščajoča globalna konkurenca povečujejo pomen inovacij ne le za prihodnji razvoj podjetij, temveč tudi za njihovo preživetje na dolgi rok. Zaradi prepletanja in soodvisnosti naštetih izzivov je treba iskati sistemske rešitve v smeri primerjalnih prednosti, ki jih ima Slovenija.

Industrija v Sloveniji se je skozi čas nenehno spreminjala: od delovno intenzivne v tehnološko intenzivno, od predelave surovin v izdelavo vse zahtevnejših visokotehnoloških izdelkov, od manj zahtevnih trgov do najbolj zahtevnih, od velikih emisijsko intenzivnih tovarn v sodobne nizkoogljične pametne tovarne prihodnosti, kar nam omogoča tehnološki napredek, vključno z digitalizacijo.

Ta preobrazba še zdaleč ni končana. Industrija v Evropi doživlja prepoved v smeri zelene in digitalne preobrazbe ter si prizadeva za povrnitev tehnološke suverenosti in avtonomije. Tudi v Sloveniji moramo poskrbeti za nov razvojni preboj, ki bo industriji ohranjal položaj vitalnega dela gospodarstva. Ta preboj bo, kot sledi v strategiji, temeljil na zelenem, ustvarjalnem in pametnem razvoju. Trendi, kot so digitalizacija in prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, namreč temeljito spreminjajo okolje in način delovanja gospodarstva. S seboj prinašajo ogromno priložnosti, a hkrati tudi izzivov, s katerimi se je potrebno soočiti. Ritem razvoja, ki ga narekujejo nove tehnologije in družbeni izzivi, kot so globalizacija, boj proti podnebnim spremembam, potreba po učinkovitejši rabi surovin, demografske spremembe in zdravstveni izzivi, je čedalje hitrejši. Glede na pričakovani trend naraščanja cen surovin in energentov je treba spodbujati razvoj tistih področij gospodarstva, ki bodo dolgoročno zahtevali čim manj surovin, ne glede na to ali so iz obnovljivih ali neobnovljivih virov, za ustvarjanje (nove) dodane vrednosti. Hkrati s tem pa je seveda treba vzpostaviti pogoje, da bodo obstoječi gospodarski sistemi lahko naslavljali zahtevane spremembe za doseg zelenega in digitalnega prehoda.

Industrija mora slediti, soustvarjati trende in se stalno posodabljati, da ostane konkurenčna in dviguje produktivnost. To velja tudi za tradicionalne industrije, ki se digitalizirajo, postajajo »pametne« in stremijo k znižanju okoljskega odtisa. Če želimo doseči podnebno nevtralnost do leta

2050 in preiti v nizkoogljično krožno gospodarstvo, so nujne tudi spremembe potrošniških navad, česar brez proaktivne vloge industrije, kakor tudi politike države, ne bo možno doseči. Posledično bo to prispevalo k dvigu družbene odgovornosti in mednarodnemu ugledu slovenskih podjetij. Slovenska industrijska strategija bo prispevala k doseganju svetovnih ciljev trajnostnega razvoja, kot so opredeljeni z Agendo 2030.

Cilj je oblikovati trajnostno industrijsko strategijo, ki bo skladna s Slovensko strategijo pametne specializacije (S4), Evropskim zelenim dogovorom in drugimi razvojnimi usmeritvami, ter bo spodbujala inovativne rešitve, vpeljavo najsodobnejših tehnologij, digitalno preobrazbo gospodarstva ter prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Čas je za novo industrijsko strategijo, ki bo upoštevala tudi primerjalne prednosti Slovenije in spremenjene okoliščine v svetu, ki so posledica vedno težjega obvladovanja podnebnih sprememb in pandemij, vključno s potrebo po krepitvi tehnološke suverenosti in avtonomije. Ukrepi morajo omogočiti industriji lažje obvladovanje in prilagajanje spremembam ter tehnološki napredek, kar je ključni dejavnik uspeha v 21. stoletju.

Pomemben je proaktiven in usklajen pristop tako države kot podjetij, javnih raziskovalnih in izobraževalnih institucij ter drugih deležnikov. S skrbno zasnovo novih proizvodov, ki upošteva krožne in digitalne vidike, z novimi trajnostnimi tehnologijami, uporabo domačih obnovljivih surovin, novimi delovnimi mesti in prekvalifikacijo je potrebno predvideti spremembe, se jim prilagoditi in jih obvladati. Izziv je, kako vzpostaviti sistem, skozi katerega se bomo lahko nenehno učili in prilagajali spremembam. Pri tem so bistvenega pomena inovacije, naložbe in krepitev že pridobljenih znanj in kompetenc ter razvoj novih.

Industrijska strategija EU, ki jo je Evropska komisija predstavila v letu 2020 in posodobila v letu 2021, v ospredje postavlja krepitev enotnega trga, kar je osnova za konkurenčnost EU na globalnem trgu. Prav tako je cilj posodobljene industrijske strategije okrepiti vodilno vlogo Evrope kot svetovne industrijske sile za zagotovitev konkurenčne prednosti na področju digitalnih in zelenih tehnologij. Dolgoročna strateška usmeritev EU je v skladu z Evropskim zelenim dogovorom doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050 z zahtevo po zanesljivi oskrbi s surovinami ter čisti in cenovno dostopni energiji. Poudarjene so digitalne tehnologije, ki spreminjajo podobo industrije in način poslovanja ter omogočajo prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Digitalizacija je gonilo krožnega gospodarstva. Digitalne tehnologije omogočajo nove poslovne modele, industriji omogočajo, da je produktivnejša, delavcem zagotavljajo nove spretnosti in podpirajo razogljičenje našega gospodarstva. Digitalni sektor bo prispeval tudi k uresničevanju Evropskega zelenega dogovora, in sicer kot vir čistih tehnoloških rešitev ter s tem, da bo zmanjšal svoj ogljični odtis. Digitalna preobrazba gospodarstva je horizontalna glede na vse ostale dejavnosti in vsa tri razvojna področja te strategije, saj omogoča, da se lahko zaveže glede nizkoogljičnega krožnega gospodarstva, ustvarjalne, inovativne in razvojno naravnane pametne industrije sploh uresniči.

Slovenija z namenom ustvarjanja ter krepitve enotnega trga EU kot tudi zagotavljanja konkurenčnosti slovenskih podjetij v evropskem in globalnem prostoru pri ustvarjanju nacionalne industrijske strategije upošteva usmeritve industrijske strategije EU in ostalih relevantnih dokumentov.

1. NAMEN, VIZIJA, KAZALNIKI IN OKVIR UKREPANJA

V letu 2013 je Vlada Republike Slovenije sprejela dokument »Slovenska industrijska politika - SIP«, ki je postavil prioritete razvoja industrije in gospodarstva za obdobje 2014-2020. Vseboval je usmeritve za povečanje konkurenčnosti poslovnega okolja, za krepitev podjetništva in inovacijske sposobnosti gospodarstva, za učinkovit odgovor na družbene izzive ter aktivnosti za trajnostni razvoj slovenske industrije. V minulem obdobju je bila vizija industrijske politike, da se preko izboljšanja poslovnega okolja, podpore podjetništvu in inovacijam ter preko razvoja perspektivnih tehnoloških in industrijskih področij, ki odgovarjajo na družbene izzive, ustvari pogoje za kontinuirano prestrukturiranje obstoječe industrije v energetsko, materialno, okoljsko in družbeno učinkovito industrijo znanja in inovativnosti za nova, trajnejša in kvalitetnejša delovna mesta ter večjo vpetost v mednarodne tokove poslovanja.

Ocenjujemo, da je bilo uresničevanje Slovenske industrijske politike le deloma uspešno, saj je bilo v veliki meri vezano na sredstva finančne perspektive EU 2014-2020 in pogojeno z dobrim sodelovanjem vseh resorjev glede na pristojnost. Ugotavljamo, da je manjkal sistematičen pristop in povezovanje ukrepov, ki izhajajo iz podanih usmeritev. Prav tako ugotavljamo, da je treba strategijo nadgraditi z novimi spoznanji in usmeritvami ter pospešiti njeno izvajanje v praksi. Pri tem bo poseben poudarek dan povezovanju med gospodarstvom, institucijami znanja in vsemi ministrstvi v sklopu inovacijske dejavnosti in povezavi z Raziskovalno in inovacijsko strategijo, ter izpostavljena močna navezava na prioritetna področja Slovenske strategije pametne specializacije (S4). Hkrati bo potrebno zagotoviti dodatno koordinacijo priprave ukrepov med ministrstvi, da se ti dopolnjujejo in nadgrajujejo. Samo takšno povezovanje bo lahko ob implementaciji industrijske strategije uspešno identificiralo priložnosti za slovensko vključevanje v globalne verige vrednosti ob hkratni krepitvi strateške avtonomije slovenskega in EU gospodarstva. V evalvaciji delovanja strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov)¹ se ocenjuje, da je potrebno tudi njihovo bistveno intenzivnejše vključevanje v oblikovanje industrijske in raziskovalne politike. S tega vidika je pomembna nadaljnja krepitev podpornega okolja, kar je izpostavljeno v okviru poglavja »Ustvarjalni razvoj«.

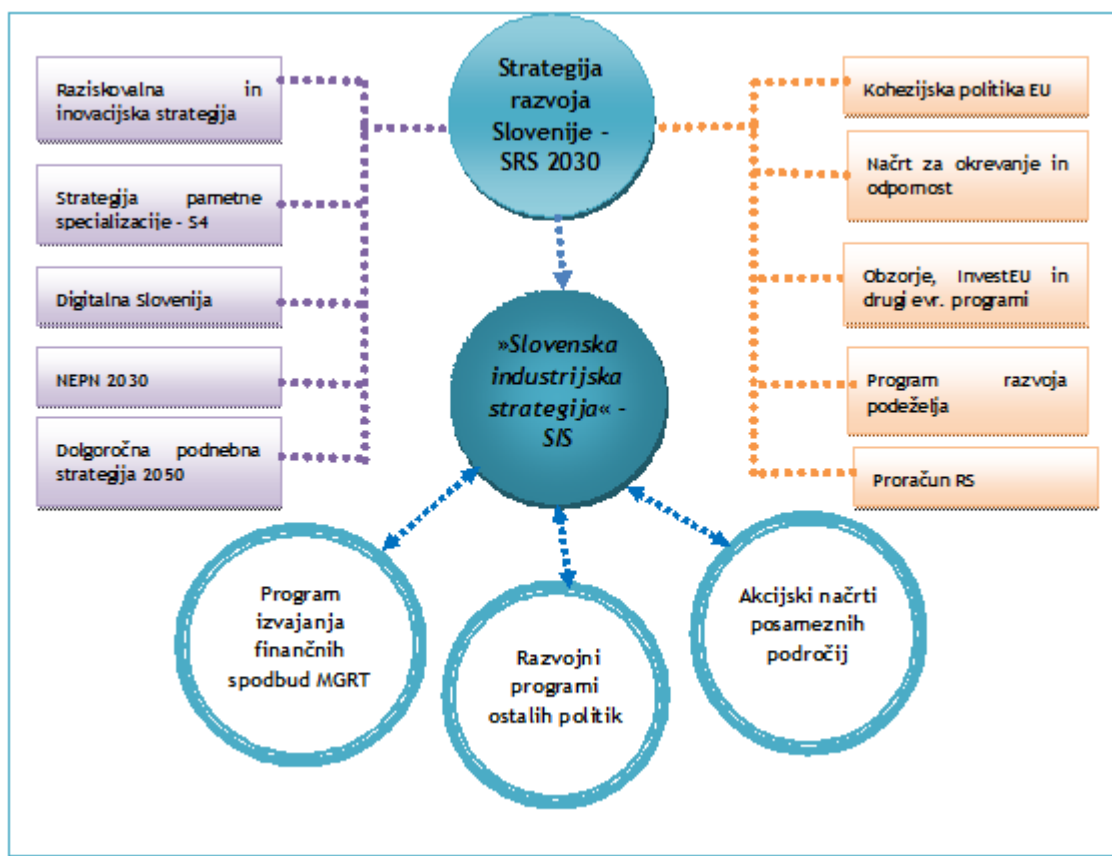
Pričujoča **Slovenska industrijska strategija** za obdobje do leta 2030 pomeni **nadgradnjo** v skladu z aktualnimi evropskimi in domačimi strateškimi dokumenti ter usmeritvami pod skupnim imenovalcem »**zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj**«. Pri tem ostaja ključni cilj krepitev konkurenčnosti, produktivnosti in inovativnosti gospodarstva, kar se odraža tudi v večjem deležu visokotehnoloških proizvodov in storitev z visoko dodano vrednostjo, večjo vključitvijo v mednarodne verige vrednosti ter boljšim položajem slovenskih podjetij znotraj teh verig vrednosti.

Slovenska industrijska strategija bo s spodbujanjem zelenega in digitalnega prehoda prispevala k izpeljavi Evropskega zelenega dogovora ter Načrta za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID-19 skladno s priporočili in ukrepi EU na tem področju.²

¹ Vmesno spremljanje in vrednotenje delovanja SRIP-ov v obdobju 2017-2019, IER, FDV, FM UP, avgust 2019.

² Priporočilo Sveta EU COM (2020) 524 final in Priporočilo EK COM (2020) 456 final, oboje z dne 27. 5. 2020.

Slika 1: Umestitev SIS v dokumente razvojnega načrtovanja

Vir: MGRT.

1.1. Namen

Namen Slovenske industrijske strategije (v nadaljevanju SIS) je postaviti usmeritve za nadaljnji razvoj slovenske industrije v širšem smislu za obdobje od leta 2021 do leta 2030. Industrija v širšem smislu vključuje tudi z njo povezane storitve. Meje med industrijo in storitvami so namreč čedalje bolj zamegljene. Področja, ki so bila prej ločena, se zdaj prepletajo, storitve pa v vrednostnih verigah ustvarjajo čedalje večjo dodano vrednost procesom proizvodnje. Pri tem so pomembne predvsem različne, na znanju temelječe storitve, ki vplivajo na učinkovitost in konkurenčnost celotnega gospodarstva (npr. razvoj, dizajn, digitalne in informacijske storitve). Storitve prispevajo tudi čedalje večji delež dodane vrednosti v izvozu industrijskih proizvodov (do 50 %).

Industrijska politika se v zadnjih desetletjih v razvitih državah krepi. Krepi se tudi sistemski pristop k industrijski politiki, ki poudarja ustvarjanje trgov (npr. za nizkoogljične tehnologije in produkte), zasledovanje strateških ciljev ter povezovanje struktur, institucij in politik.

Slovenija se, tako kot celotna Evropska unija, sooča z mnogimi izzivi: tehnološke spremembe, digitalizacija, družbeno-politične spremembe, migracije, globalizacija, kopičenje (neobdelanih) odpadkov, vse težji dostop do strateških surovin, podnebne spremembe, izguba biotske raznovrstnosti in izzivi, povezani z zdravjem. Vsi ti izzivi predstavljajo na eni strani grožnjo, na drugi pa tudi priložnost, odvisno od tega, kako uspešno se z njimi soočamo. Slovenija potrebuje močno industrijsko bazo, ki se bo lahko soočala z mednarodno konkurenco, pa tudi z zgoraj navedenimi izzivi.

Evropski observatorij za grozde in spremembe v industriji je opredelil deset megatrendov, ki so zelo pomembni za industrijski razvoj v Evropi³. Ob tem izpostavljamo tudi vidik negotovosti napovedovanja prihodnjega razvoja, kar se je pokazalo v globalnih krizah, tudi sedanji, povezani s pandemijo COVID-19. V skladu s tem se pojavlja potreba po mehanizmu, s pomočjo katerega bi se povečali hitrost in odzivnost na dane izzive. Obravnavani megatrendi v študiji Evropskega observatorija za grozde in spremembe v industriji se razvrščajo v tri kategorije s posebnimi grožnjami in možnostmi (Priloga 3):

1. **Tehnološki megatrendi**, vključno z avtomatizacijo, integracijo predmetov in objektov, umetno inteligenco, področjem kvantnih tehnologij, kibernetiko varnostjo.
2. **Socialno-politični megatrendi**, ki zajemajo globalizacijo, geopolitiko ter demografske premike.
3. **Megatrendi okoljskega in pametnega gospodarstva**, ki so bolj specifični za kontekst EU, vključno z zelenim in krožnim gospodarstvom, urbanizacijo ter pametnimi mesti in pametno mobilnostjo.

V skladu s trendi in izzivi SIS naslavlja:

1. horizontalno naravo industrijske politike in potrebo po izboljšanju okvirnih pogojev in poslovnega okolja,
2. tematski pristop, ki pomeni odgovor na družbene izzive (obvladovanje podnebnih sprememb, onesnaževanje, prehod v nizkogljično krožno gospodarstvo, digitalna preobrazba),
3. krepitev strateških verig vrednosti, predvsem na prednostnih področjih Slovenske strategije pametne specializacije (S4) in
4. dvig odpornosti in odzivnosti na zunanje dejavnike, ki jih prinašajo globalni megatrendi in nepričakovane motnje (t. i. black swans).

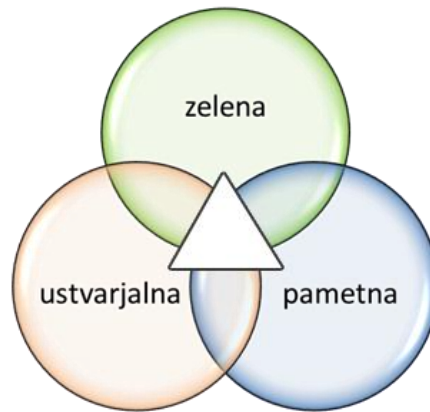
1.2. Vizija in poslanstvo

Vizija:

Slovenska industrija je zelena, ustvarjalna in pametna.

Slika 2: Prikaz prepletanja treh področij

³ Vir: »How to tackle challenges in a future-oriented EU industrial strategy« na osnovi European Observatory of Clusters and Industrial Change (2019).

Zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj se med sabo prepletajo in dopolnjujejo. Prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo na primer ne bomo dosegli brez razumevanja primerjalnih prednosti na področju surovin, uvajanja systemskega pristopa in brez visoke stopnje ustvarjalnosti, ob podpori pametnih rešitev, ki jih prinaša digitalizacija. Zato je treba usmeritve razvoja obravnavati, predvsem pa tudi izvajati, povezano. Vsaka od izvedbenih rešitev, ki jih bomo oblikovali na podlagi predlagane strategije, bo smiselno vključevala vse tri komponente in vidike ter tako prispevala k doseganju sinergijskih učinkov in bolj učinkoviti porabi javnih in zasebnih virov.

Poslanstvo:

Slovenska industrijska strategija bo z uravnoteženim spodbujanjem vseh treh komponent trajnostnega razvoja (družba, okolje, gospodarstvo) zagotavljala konkurenčnost gospodarstva in ustvarila pogoje za prestrukturiranje industrije s krepitvijo znanja, ustvarjalnosti in inovativnosti za nova in bolj kakovostna delovna mesta z večjo dodano vrednostjo ter prehod v zeleno, ustvarjalno in pametno gospodarstvo.

1.3. Cilji in kazalniki

Spodaj navedeni kazalniki predstavljajo vrednostne cilje, ki naj bi odražali dosegljive ciljne vrednosti v letu 2030.

Krovni kazalnik

Produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega po delovnih urah, je ključni krovni kazalnik, na podlagi katerega bomo spremljali uspešnost izvajanja slovenske industrijske strategije. Odraža namreč finančne rezultate poslovanja ter vse podporne aktivnosti. Na ravni predelovalnih dejavnosti kot celote bo po 3,7-odstotni rasti produktivnosti dela v 2009–2018, v 2019–2020 prišlo do njene stagnacije, ki bo posledica ukrepov države za zaščito delovnih mest. V kasnejšem, 10-letnem obdobju, pričakujemo nadpovprečno rast tega kazalnika, ki bo posledica rastoče avtomatizacije in digitalizacije poslovanja, kar bo nujen predpogoj za ohranjanje konkurenčnosti slovenskega izvoza. Do 2030 naj bi produktivnost dela, merjena z dodano vrednostjo na zaposlenega, dosegla 66.000 EUR.

V večini dejavnosti poslovnega sektorja je bila v zadnjih letih rast produktivnosti primerljiva oziroma višja kot v povprečju EU, zaostanek pa ostaja velik v gradbeništvu in storitvah IKT. Glede na to, da je digitalna preobrazba eden ključnih elementov strategije, produktivnost pa v tej panogi zaostaja, je temu področju potrebno nameniti posebno pozornost (UMAR, PoR 2020).

	2018	2020	2030	2019–2020, ocena povprečne rasti	2021–2030
Produktivnost dela	43.679	43.711	65.832	0,0 %	4,2 %

Vira: Statistični urad RS (strukturna statistika), Analitika GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

Drugi splošni kazalniki finančnega poslovanja

Med drugimi splošnimi kazalniki poslovanja navajamo ključne kazalnike poslovanja, ki smo jih opredelili v poglavju o napovedi. Izvoz bo še naprej poganjal rast prodaje, vendar njegov pomen v prodaji (t. i. izvozna usmerjenost) ne bo več naraščal tako kot v preteklem obdobju, ker pričakujemo stabilizacijo povpraševanja po industrijskih izdelkih tudi na domačem trgu.

	2018	2030
Prodaja (mrd EUR)	31,2	41,8
Izvoz (mrd EUR)	21,8	29,8
EBITDA (mrd EUR)	3,4	4,7
Investicije (mrd EUR)	2,0	2,3
Izdatki predelovalne dejavnosti za R&R (mrd EUR)	0,49	0,80
Uvrstitev na lestvici svetovne konkurenčnosti WEF	35. mesto (2019) med 141-imi državami	30. mesto

Viri: Statistični urad RS (strukturna statistika), Analitika GZS, EIS, The Global Competitiveness Report 2019, World Economic Forum. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2030 - napoved.

Podkazalniki

I. Področje »zelenega« razvoja

Na področju zelenega razvoja je ključni kazalnik snovna produktivnost, merjena z razmerjem med BDP ter porabljenimi surovinami in materiali. To je tudi kazalnik uspešnosti izpeljave 8. cilja Strategije razvoja Slovenije 2030, prehoda v nizkoogljično krožno gospodarstvo.

	Slovenija, zadnji znani podatek	EU, zadnji znani podatek	2030, cilj
Snovna produktivnost (SKM/kg)⁴ (UMAR, PoR 2020)	1,9 (2018)	2,2 (2018)	3,50
Krožna (sekundarna) raba materiala*	10,4 (2019)	11,9 (2019)	Povprečje EU v letu 2030
Delež zaposlenih v krožnem gospodarstvu glede na skupno število zaposlenih, v %*	2,02 % (2018)	1,71 % (2018)	3,5 %
% MSP, ki ponujajo zelene izdelke ali storitve**	23 % (2017)	24 % (2017)	Nad povprečjem EU v letu 2030
% MSP, ki so sprejela ukrepe za	52 % (2017)	57 % (2017)	Povprečje EU v

⁴ Navedeni cilj izhaja iz SRS 2030. Snovna produktivnost se izračuna z delitvijo BDP v standardu kupne moči z domačo porabo snovi - DPS).

	Slovenija, zadnji znani podatek	EU, zadnji znani podatek	2030, cilj
učinkovito rabo virov **			letu 2030
% MSP, ki so sprejela ukrepe za učinkovito rabo energije **	47 % (2017)	63 % (2017)	Povprečje EU v letu 2030
Skupne emisije toplogrednih plinov (NEPN)	Brez cilja v 2020 glede na 1990	-20 % v 2020 glede na 1990	-36 % glede na 2005
Delež energije iz obnovljivih virov (Eurostat)	22 % (2019)	19,7 % (2019)	27 %
»Eko-inovacijski« indeks	94 (2019)	100	110
Emisijska produktivnost, SKM/mio. kg CO ₂ (UMAR, PoR 2020)	3,2 (2018)	3,4 (2017)	Povprečje EU v letu 2030
Število okoljskih certifikatov ISO 14001 na mio prebivalcev (UMAR, PoR 2020)	209 (2018)	172,5 (2018)	250 v letu 2030
Količina predelanega okroglega lesa v Sloveniji za ne-energetske rabo v m ³	1,82 mio (2019)	/	3 mio

Viri: NEPN, Eurostat, SURS, UMAR, Eco-Innovation Scoreboard.

- Kazalniki, označeni z *, se nanašajo na metodologijo, ki izhaja iz spremljanja izvajanja Akcijskega načrta za krožno gospodarstvo EU 2015⁵.
- Kazalniki, označeni z **, se nanašajo na raziskavo Flash Eurobarometer 456: SMEs, resource efficiency and green markets, Fieldwork September 2017, Publication January 2018.

II. Področje »ustvarjalnega« razvoja

Za področje ustvarjalnega razvoja je kot ključni kazalnik izbran inovacijski indeks, ki vključuje različne vidike ustvarjalnosti in inovativnosti.

	Zadnji znani podatek	2030, cilj
Inovacijski indeks (glede na razvitost EU)	84,9 % (2020)	110,0 %
Število veljavnih nacionalnih znamk	24.599 (julij 2020)	26.000
Število raziskovalcev v poslovnem sektorju	8.285 (2018)	12.000
Delež inovacijsko aktivnih podjetij	48,6 % (2016–2018)	55,0 %
Vključenost v podjetništvo (% od populacije)*	7,8 % (2019)	10,0 %
Zaznavanje poslovnih priložnosti (% odraslega prebivalstva v starosti od 18 do 64 let)*	3,6 % (2019)	4,0 %
Zaznavanje poslovnih priložnosti (% odraslega prebivalstva v starosti od 18 do 64 let)*	47,6 % (2019)	55,0 %
Število hitro rastočih podjetij v zadnjih petih letih	5.347 (2014–2018)	7.000 (2026-2030)
Delež zaposlenih v kreativni ekonomiji (glede na vse zaposlene)	7 % (2017)	10 %
Bruto dodana vrednost na zaposlenega v KKS (BDV)	45.527 EUR (2017)	5 % nad povprečjem v RS

⁵ Eurostat - Circular Economy Indicators, Eurostat - Circular Economy Indicators - Monitoring framework.

Viri: GEM (kazalniki, označeni z *, se nanašajo na metodologijo GEM), European Innovation Scoreboard 2019, Ajpes, Statistična analiza stanja KKS v Sloveniji 2008–2017, Tm View, napovedi: Analitika GZS, URSIL.

III. Področje »pametnega« razvoja

Na področju pametnega razvoja, ki vključuje uvajanje naprednih tehnologij, kot ključni kazalnik izpostavljam DESI indeks, ki meri stopnjo digitalizacije v gospodarstvu in družbi.

	Zadnji znani podatek	2030, cilj
DESI indeks	51,2 točke (16. mesto), 2020	9. mesto
Delež izdatkov za RRD v BDP v poslovnem sektorju	1,40 % (2018)	2,00 %
Število patentnih prijav slovenskih prijaviteljev pri Evropskem patentnem uradu	121 (2019)	150
Število robotov na 10.000 zaposlenih v industriji	174 (2018)	250
Digitalni indeks (visok in zelo visok v podjetjih z več kot 10 zaposlenimi)	26 % (2018)	35 %
DESI - 2 Človeški kapital	48,3 (15.), 2020	8. mesto
DESI - Integracija digitalne tehnologije	40,9 (15.) 2020	8. mesto
Delež visokotehnoških proizvodov v izvozu	19,5 % (2018)	25 %
Delež predelovalnih podjetij, ki imajo digitalno strategijo za preoblikovanje poslovanja podjetij	8 % (2019)	15 %

Viri: DG Connect, EPO, ARRS, International Federation of Robotics, 2019, Ajpes, Statistični urad RS, napovedi: Analitika GZS, UMAR (Poročilo o razvoju 2020).

Slovenska industrijska strategija bo hkrati prispevala k doseganju svetovnih ciljev trajnostnega razvoja, kot so opredeljeni z Agendo 2030 (»Sustainable Development Goals - SDGs«), še zlasti njenih ciljev:

- 8: Dostojno delo in gospodarska rast,
- 9: Industrija, inovacije in infrastruktura,
- 11: Trajnostna mesta in skupnosti,
- 12: Odgovorna uporaba in proizvodnja,
- 13: Podnebni ukrepi.

Spremljanje napredka pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja preko izbranih kazalnikov, ki so relevantni za Slovenijo, beleži SURS na spletni strani stat.si.

1.4. Nabor ukrepov in institucionalni okvir

Za izvajanje SIS je na razpolago spodnji nabor ukrepov, ki se glede na področje razvoja razlikujejo po pomenu. S temi »standardnimi« ukrepi lahko spodbujamo tako zeleni in ustvarjalni kot tudi pametni razvoj, pri čemer je potrebno te ukrepe ustrezno oblikovati in usmeriti. Usmeritve se odlikavajo že v posameznih poglavjih zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja, skupno in povezovalno pa so navedene v okviru poglavja »Usmeritve za povezan zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj«, kjer so določeni tudi nosilci izvajanja in ocena potrebnih finančnih sredstev.

Nabor ukrepov/instrumentov po področjih

Ukrepi / instrumenti	
RRI	1. Raziskave, razvoj in inovacije 2. Demonstracijski in pilotni projekti 3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte in programe 4. Mreženje in sodelovanje na področju RRI
PODJETNIŠTVO	5. Podporno okolje za podjetja 6. Promocija podjetništva in inovativnosti 7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti 8. Podpora rasti in razvoju MSP 9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli 10. Spodbujanje investicij
INTERNACIONALIZACIJA	11. Podpora internacionalizaciji
KADRI	12. Krepitev kompetenc, usposabljanje, prekvalifikacija, prilagajanje demografskim spremembam
POSLOVNO OKOLJE	13. Infrastruktura 14. Zakonodaja in poslovno okolje

Potreben je sistematičen pristop, ki povezuje vsa tri področja razvoja, hkrati pa je treba poskrbeti za ustrezen institucionalni okvir izvajanja SIS. V tem oziru je potrebno nosilce izvajanja SIS opolnomočiti tako s kadrovskega kot tudi s strokovnega vidika.

Institucionalni okvir izvajanja SIS tvorijo vsi resorji, na katere se nanašajo usmeritve posameznih področij. Pomembno vlogo na posameznih področjih pa imajo tudi naslednje institucije:

- Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije - SPIRIT Slovenija, javna agencija,
- Slovenski podjetniški sklad - SPS,
- Slovenski regionalno razvojni sklad - SRRS,
- Slovenska izvozna in razvojna banka - SID,
- Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije - ARRS,
- Ekosklad idr..

2. PREDELOVALNE DEJAVNOSTI V SLOVENIJI IN EU

2.1. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2008–2018

V času po gospodarski krizi leta 2008 se je ponovno izkazalo, da je industrija vir odpornosti, inovacij in celo socialne stabilnosti. Kot je bilo že uvodoma poudarjeno, je slovenska predelovalna dejavnost v letu 2019 skupno prispevala 23,2 % k dodani vrednosti gospodarstva, kar jo uvršča na tretje mesto v EU-27, za Irsko in Češko. Povprečje EU-27 je 16,7 %. Trenutna povprečna dodana vrednost na zaposlenega v predelovalni dejavnosti znaša 44.000 EUR. Evropska unija se zaveda potrebe po »reindustrializaciji«, zato si je že leta 2012 zadala cilj doseči 20-odstotni delež industrije v BDP do 2020. Predelovalne dejavnosti ustvarijo skoraj tretjino prihodkov od prodaje (31,3 mrd EUR) in okoli dve tretjini celotnega izvoza (21,7 mrd EUR od skupno 30,9 mrd EUR v letu 2018). Po podatkih Statističnega urada za leto 2018 je bilo v industriji v Sloveniji aktivnih 21.158 podjetij. Kar 93 % industrijskih podjetij (19.671 podjetij) je bilo registriranih v predelovalnih dejavnostih, v njih pa je bilo zaposlenih malo manj kakor 201.722 oseb.

V nadaljevanju so opisani primerjalni kazalniki v zadnjem razpoložljivem letu (2018)⁶ ter primerjava z letom 2008. Podrobnejšo analizo slovenske predelovalne dejavnosti v zadnjem desetletju vsebuje **Priloga 1**. Gospodarski subjekti iz predelovalnih dejavnosti so v letu 2018 ustvarili za 31,3 mrd EUR **prihodkov od prodaje** na osnovi prodajne vrednosti kupcem zaračunanih prodanih proizvodov ali trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev. V 2018 so predelovalne dejavnosti ustvarile za 5,4 mrd EUR več prihodkov kot leta 2008 oziroma so ti nominalno porasli za 21 % oziroma realno za 11,4 %⁷.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Prihodek od prodaje, mio EUR	Izvoz, mio EUR	Dodana vrednost, mio EUR	Število zaposlenih	Bruto poslovni presežek (EBITDA), mio EUR	Dodana vrednost na zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	31.279	21.764	8.811	201.896	3.436	43.679
Prehrambna	2.385	630	593	16.247	229	36.324
Tekstilna	898	661	263	9.166	83	28.741
Lesna	1.413	777	439	13.169	168	34.238
Papirna	1.297	743	300	5.705	100	36.556
Kemična	5.991	4.762	2.051	24.712	972	64.109
Nekovinska	1.014	589	336	6.967	150	48.051
Kovinska	6.433	4.293	1.748	42.712	642	40.933
Elektro	4.387	3.525	1.115	28.024	375	39.804
Strojna	6.978	5.479	1.795	41.193	642	43.593
Druge	484	304	170	4.315	71	39.440

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS, podatki leto 2018.

Prihodki od prodaje na domačem trgu so v letu 2018 znašali 9,4 mrd EUR in so bili v primerjavi z letom 2008 nižji za 682 mio EUR, kar predstavlja upad za 6,8 %. Znižanje prodaje so zaznamovali predvsem stečajni nekaterih večjih podjetij v lesni, tekstilni ter nekovinski industriji, kakor tudi prestrukturiranje teh panog. V zadnjih 10-ih letih (2018/2008) so se znotraj predelovalnih dejavnosti prihodki na domačem trgu zvišali le v strojni industriji (27 mio EUR), v drugih predelovalnih dejavnostih (16 mio EUR) in kovinski industriji (44.000 EUR).

⁶ Seštevki po posameznih dejavnostih predelovalnih dejavnostih se pri nekaterih podatkih ne ujemajo s podatki za predelovalne dejavnosti skupaj zaradi zaupnosti podatkov; v takih primerih smo znotraj predelovalnih dejavnosti upoštevali le podatke za gospodarske družbe.

⁷ Za deflacioniranje upoštevan deflator skupni indeks cen industrijskih proizvodov pri proizvajalcih v predelovalnih dejavnostih.

Predelovalne dejavnosti so v 2018 beležile 21,7 mrd EUR **izvoza** ter so tako za 43,8 % oziroma za 6,6 mrd EUR presegle izvoz iz leta 2008. V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je znotraj predelovalnih dejavnosti izvoz najbolj zvišal v strojni, kovinski, kemični, elektro industriji. Le tekstilna industrija v 2018 ni uspela doseči nivojev izvoza iz leta 2008.

V 2018 je bilo v predelovalnih dejavnostih 201.896 **zaposlenih oseb**⁸, kar je bilo za 20.000 oseb oziroma za 9 % manj kot leta 2008. **Dodana vrednost v stroških faktorjev**⁹ je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 8,8 mrd EUR, kar je bilo za 2,1 mrd EUR oziroma za 30,7 % več kot v letu 2008. **Bruto marža**¹⁰ se je v zadnjih enajstih letih gibala na ravni med 25,6 in 29 %. V letu 2018 je bila v primerjavi z letom 2008 bruto marža višja za 2,1 odstotnih točk. **Dodana vrednost na zaposlenega** je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 44.000 EUR, kar je bilo za 43,5 % več oziroma za 13.200 več kot v letu 2008. Za primerjavo - BDP na prebivalca se je v tem obdobju zvišal za 17,7 %.

Poslovni subjekti so v letu 2018 za **investicije v opredmetena osnovna sredstva**¹¹ namenili slabi 2 mrd EUR, kar je bilo za 14 % več kot v letu 2008. Zadnji dve poslovni leti sta bili investicijsko zelo intenzivni, kar je povezano z visoko izkoriščenostjo kapacitet v predelovalnih dejavnostih, rastjo razpoložljivega dohodka in ugodno razpoložljivostjo finančnih virov.

Bruto domači izdatki za raziskave in razvoj¹² so v letu 2018 v predelovalnih dejavnostih znašali 488,6 mio EUR, kar je bilo za 159,3 mio EUR več kot v letu 2008 oziroma za 48,4 % več. V celotnem poslovnem sektorju so izdatki za raziskave in razvoj znašali 662,4 mio EUR. Izdatki RRD v predelovalnih dejavnostih so tako znašali 73,8 % izdatkov celotnega poslovnega sektorja. Sektor države je v letu 2018 nastopal med viri financiranja za RRD v poslovnem sektorju s 6,2-odstotnim deležem. Na ravni Slovenije so celotni bruto domači izdatki za RRD v Sloveniji v letu 2018 znašali 892,7 mio EUR oziroma 2,0 % BDP. Delež financiranja države je znašal 0,5 %. Cilj 2030 predvideva povečanje vlaganj v RRD do leta 2020 na najmanj 3 % BDP.

2.2. Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in CEE-4 v 2008–2017

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega (152.000 EUR) kot v EU-27 (mediana) (191.000 EUR) ter malenkost višje, kot znaša v skupini primerljivih srednjeevropskih držav (v nadaljevanju CEE-4¹³) (mediana) (151,7 tisoč EUR). Predelovalna dejavnost je v Sloveniji ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (43,3 tisoč EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (32,5 tisoč EUR) ter nekoliko nižjo, kot znaša mediana držav EU-27 (43,7 tisoč EUR).

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo**, kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile nekoliko višjo **EBITDA maržo** (poslovni presežek/prihodkih), kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana držav CEE-4 (SLO 11,7 %, EU-27 10,2 %, CEE-4 10,8 %). V 10-letnem obdobju (2008–2017) so najvišjo EBITDA maržo beležile države CEE-4 (mediana), ki je bila višja od zabeležene v Sloveniji.

⁸ Pri pravnih osebah, samostojnih podjetnikih ali drugih registriranih fizičnih osebah.

⁹ Dodana vrednost v stroških faktorjev se izračuna kot bruto prihodek iz poslovnih dejavnosti po popravkih za subvencije za poslovanje in posredne davke. Dodana vrednost se v stroških faktorjev računa 'bruto', ker se popravki vrednosti (kot je npr. amortizacija) ne odštejejo. Od leta 2010 naprej se pri izračunu dodane vrednosti upoštevajo tudi subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije in drugi prihodki, ki so povezani s poslovnimi učinki.

¹⁰ Delež dodane vrednosti v prihodkih.

¹¹ Investicije v vsa nova in obstoječa opredmetena osnovna sredstva (zgradbe, stroje in opremo, patente, licence, itd.), katerih doba uporabnosti je daljša kakor eno leto, vključno z neproizvedenimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi, kakor je zemljišče.

¹² Skupni notranji izdatki za raziskave in razvoj, ki se izvajajo na ozemlju Republike Slovenije.

¹³ V to skupino držav spadajo Poljska, Češka, Madžarska in Slovaška, ki imajo podobno strukturo gospodarstva kot Slovenija in so na podobni ravni gospodarske razvitosti.

Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki je bil nekoliko višji kot v državah CEE-4 ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti, kot znaša mediana v državah EU-27 (60,5 %) oziroma mediana v CEE-4 (50,7 %).

Odstopanje Slovenije¹⁴ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri EU-27, 2017

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Bruto marža v o. t. ¹⁵	Investicije /prihodkih v o. t.	EBITDA marža v o. t. ¹⁶	Strošek dela v DV v o. t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	4,7	1,5	1,5	2,3	-379	-38.048
Prehrambna	3,0	0,0	0,4	3,8	2.714	-4.797
Tekstilna	-0,1	2,0	1,8	-6,9	3.316	-1.271
Lesna	2,8	2,4	0,8	0,0	2.096	0
Papirna	-2,6	-2,7	-2,4	2,0	-2.310	0
Kemična	8,8	1,6	4,0	2,6	-7.668	-56.751
Nekovinska	2,1	-0,3	1,7	-4,7	-1.538	-23.168
Kovinska	0,0	1,6	0,5	-0,7	0	-1.113
Elektro	-0,8	1,6	0,8	-0,3	-3.419	-45.981
Strojna	0,2	2,1	0,6	-2,1	0	-32.280
Druge	2,5	0,3	4,7	-9,3	13.999	30.145

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Slovenija je pri glavnini kazalnikov prehitela CEE-4, medtem ko v primerjavi z EU-27 kljub višji bruto marži zaostaja pri produktivnosti dela. Kljub temu je bila EBITDA marža v slovenskih predelovalnih dejavnostih predvsem zaradi večjega pomena farmacevtske industrije znotraj kemične industrije oziroma predelovalnih dejavnosti višja kot v EU-27.

Podrobnejšo primerjalno analizo vsebuje **Priloga 2**.

2.3. Evropski okvir

V letu 2020 se je gospodarstvo Slovenije, EU in širše po svetu soočilo s pandemijo COVID-19, ki je močno zaznamovala poslovanje. Povzročila je motnje v dobavnih verigah, industrijski proizvodnji, zunanji trgovini in pretoku kapitala. Šok, ki ga doživlja gospodarstvo, je veliko hujši od zadnje gospodarsko-finančne krize iz leta 2008. Ranljivost izhaja iz močne vpetosti Slovenije in EU v globalne verige vrednosti. Zaradi očitne gospodarske soodvisnosti Evrope je pomembno, da bo okrevanje šlo tudi v smeri krepitev evropske industrijske in strateške avtonomije. Z vidika posodabljanja in prestrukturiranja gospodarstva je na mestu razmislek o diverzifikaciji gospodarstva, da bo boljše pripravljeno na tveganja, ki jih prinaša vpetost v globalne verige vrednosti. Kot se je pokazalo med pandemijo COVID-19, je smiselno, da se podjetja z identifikacijo tveganj in načrtovanjem ukrepov za njihovo obvladovanje pripravijo na nemoteno poslovanje tudi v času motenj.

Tako Slovenija kot celotna EU v dani situaciji pripravljata in izvajata ukrepe za blažitev krize in ponovno okrevanje gospodarstva. Da bi okrevanje postalo trajnostno, celostno, vključujoče in pravično za vse države članice, je Evropska komisija pripravila **Načrt za okrevanje in odpornost za Evropo**¹⁷, v okviru katerega je predlagala oblikovanje novega instrumenta, t. i. »EU naslednje generacije«, ki prinaša precejšnja finančna sredstva tudi za Slovenijo. Na osnovi tega države članice

¹⁴ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav EU-27.

¹⁵ Izračun dodane vrednosti v prihodkih.

¹⁶ EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

¹⁷ [Načrt okrevanja za Evropo](#).

EU pripravljajo nacionalne Načrte za okrevanje in odpornost, v okviru katerih je vsaj 37 % sredstev namenjenih za zeleni, 20 % pa za digitalni prehod gospodarstva. S tem je omogočeno uresničevanje Evropskega zelenega dogovora in pospeševanje digitalne preobrazbe.

Evropski zeleni dogovor¹⁸ (v nadaljevanju EZD), predstavljen konec leta 2019, služi kot kašipot ukrepov za EU, ki naslavlja okoljske in podnebne izzive sodobne družbe skozi različne družbene sektorje s ciljem, da bi do leta 2050 Evropa postala prva podnebno nevtralna celina na svetu. Gre za prispevek EU k izpolnjevanju Pariškega podnebnega sporazuma, Konvencije o biološki raznovrstnosti ter drugih mednarodnih zavez. Pariški sporazum države zavezuje k omejitvi dviga povprečne globalne temperature občutno pod dve stopinji Celzija do konca stoletja glede na predindustrijsko dobo in jih spodbuja k ukrepom za omejitev na 1,5 stopinje. Doseganje podnebno nevtralnega in krožnega gospodarstva zahteva pravočasno in celovito mobilizacijo industrije in širše družbe. Največjo pozornost namenja gospodarstvu in skupnim strategijam, ki dajejo usmeritve za njegov prihodnji razvoj. Del EZD je tudi t. i. »Mehanizem za pravični prehod«, ki bo spodbujal socialno pravičnost pri prehodu na podnebno nevtravno gospodarstvo v najbolj ranljivih premogovniških regijah in regijah z ogljično intenzivnim gospodarstvom. Preoblikovanje industrijskega sektorja in vseh vrednostnih verig je dolgotrajno in po oceni traja 25 let, celo generacijo. Da bo dosežena vizija podnebne nevtralnosti do leta 2050, je treba v naslednjih petih letih sprejeti potrebne odločitve in ukrepe. To je še posebno pomembno v kontekstu krepitve podnebnih ambicij EU, saj Evropska komisija predlaga vsaj 55-odstotno neto znižanje emisij toplogrednih plinov na ravni EU glede na leto 1990 že do leta 2030.

V letu 2020 je Državni zbor RS sprejel **Resolucijo o Nacionalnem programu varstva okolja za obdobje 2020-2030** (ReNPVO 2020-2030), s katero so opredeljene usmeritve, cilji, naloge in ukrepi deležnikov varstva okolja ter ukrepi za doseganje ciljev Strategije razvoja Slovenije 2030, ki med strateškimi usmeritvami za doseganje kakovostnega življenja prepoznava tudi ohranjeno zdravo naravno okolje. ReNPVO 2020-2030 podaja tudi usmeritve za načrtovanje in izvajanje politik drugih sektorjev, ki vplivajo na okolje.

Prioritete industrijske strategije je treba načrtovati z upoštevanjem financiranja, ki je na voljo v okviru **Večletnega finančnega okvira EU 2021 - 2027 in Načrta EU za okrevanje in odpornost**. Za Slovenijo je skupno predvidenih 10,5 mrd EUR sredstev. Od tega je v okviru Večletnega finančnega okvira Sloveniji dodeljenih 4,5 mrd EUR - 2,9 mrd iz naslova Evropske kohezijske politike in 1,6 mrd iz naslova Skupne kmetijske politike. V okviru Načrta EU za okrevanje in odpornost je za Slovenijo predvidenih 2,1 mrd EUR nepovratnih in 3,6 mrd EUR povratnih sredstev.

Sklad za pravični prehod¹⁹, ki je del že omenjenega Mehanizma za pravični prehod, bo podpiral gospodarsko diverzifikacijo v najbolj ranljivih premogovniških regijah. To pomeni podporo produktivnim naložbam v mala in srednja podjetja, ustanavljanje novih podjetij, raziskave in inovacije, sanacijo okolja, čisto energijo, izpopolnjevanje in prekvalifikacijo delavcev, podporo pri iskanju zaposlitve in aktivno vključevanje v programe za iskalce zaposlitve ter preoblikovanje obstoječih ogljično intenzivnih obratov, če se bo z naložbami doseglo znatno zmanjšanje emisij in zaščita delovnih mest. Načrtovanje programov Sklada za pravični prehod za obdobje 2021-2027 bo Sloveniji pomagalo nasloviti nekatere izzive, ki jih prinaša prehod na podnebno nevtravno gospodarstvo. V Sloveniji sta upravičeni Savinjsko-šaleška regija in Zasavje.

Naložbe v zeleni prehod, kot so določene v **Nacionalnem energetske in podnebnem načrtu Slovenije 2030** (s pogledom do 2040), bodo povečale sedanji nizki delež obnovljivih virov energije, krepila se bo energetska infrastruktura, izvajali se bodo ukrepi za zmanjšanje onesnaženosti zraka, ki je v slovenskih krajih in mestih nad povprečjem EU, krepil se bo prehod v krožno gospodarstvo,

¹⁸ COM(2019) 640 final.

¹⁹ COM(2020) 460 final.

podpora bo namenjena krepitvi socialnega podjetništva in pospeševanju prizadevanj za omejitev možnih učinkov za regije in sektorje, ki jih bo prehod najbolj prizadel.

V letu 2020 so bili predstavljeni **Nova industrijska strategija za Evropo**²⁰, **Strategija za MSP za trajnostno in digitalno Evropo**²¹ ter **novi Akcijski načrt za krožno gospodarstvo**²². Konec leta 2020 je bila predstavljena še strategija za trajnostno in pametno mobilnost. Ozelenila se bo skupna kmetijska politika. Veliko pozornosti bo namenjene zamenjavi nevarnih snovi z manj oziroma ne-nevarnimi kemikalijami oziroma drugimi alternativami skladno s Trajnostno strategijo za kemikalije. Sledili bodo ukrepi za zmanjšanje onesnaževanja iz večjih industrijskih naprav.

Nova industrijska strategija za Evropo zasleduje tri ključne prednostne naloge, da bi Evropa zadržala vodilni položaj v industriji, in sicer:

- 1) ohraniti svetovno konkurenčnost evropske industrije in enake konkurenčne pogoje na domačem in svetovnem trgu,
- 2) zagotoviti podnebno nevtralnost Evrope do leta 2050 in
- 3) oblikovati digitalno prihodnost Evrope.

V letu 2021 je Evropska komisija industrijsko strategijo posodobila²³ zaradi potrebe po prilagoditvi načrtanih ukrepov novim okoliščinam, povezanih s pojavom pandemije Covid-19. Posodobljena strategija potrjuje dosedanje prednostne naloge in je usmerjena v krepitev konkurenčnosti EU industrije ter pomoči in spodbujanju MSP pri soočenju s ključnimi izzivi podnebne nevtralnosti in digitalizacije. Osredotoča se na okrepitev odpornosti enotnega trga, obravnavanje strateških odvisnosti EU in pospešitev dvojnega prehoda. Industrijska strategija EU poudarja potrebo po celovitih ukrepih za posodobitev in razogljičenje energijsko intenzivnih industrij, za podporo industrijam trajnostne in pametne mobilnosti, za spodbujanje energijske učinkovitosti ter zagotavljanje zadostne in stalne oskrbe z nizkoogljično energijo po konkurenčnih cenah. Pobude, poznane kot industrijska zaveznitva, so prinesle dobre rezultate na področju baterij, plastike in mikroelektronike. Zaveznitvom za čisti vodik in nizkoogljično industrijo sledijo še zaveznitva za industrijske oblake in platforme ter zaveznitvo za surovine.

Nova Strategija za MSP za trajnostno in digitalno Evropo poudarja, da so mala in srednja podjetja bistvena za konkurenčnost in blaginjo Evrope. Na podlagi nove strategije za MSP bo EU podprla ta podjetja tako, da bo:

- 1) spodbujala inovacije z novimi sredstvi in vozlišči za digitalne inovacije v okviru trajnostnega in digitalnega prehoda,
- 2) zmanjšala birokracijo z odpravo ovir na enotnem trgu in odprtjem dostopa do financiranja,
- 3) olajšala dostop do financiranja z vzpostavitvijo sklada za prve javne ponudbe MSP (pri čemer se bodo naložbe usmerjale preko novega javno-zasebnega sklada) in pobudo ESCALAR (mehanizem za povečanje skladov tveganega kapitala in privabljanje več zasebnih naložb).

Nov **Akcijski načrt EU za krožno gospodarstvo** kot del nove Industrijske strategije za Evropo in Evropskega zelenega dogovora predvideva ukrepe, s katerimi bi s svojo zasnovo trajnostni izdelki postali pravilo in jih bo lažje ponovno uporabiti, popraviti in reciklirati, v največji možni meri pa bodo vključevali reciklirane surovine namesto primarnih, z izjemo lesa. Pri tem je pomemben element, ki mu je v Sloveniji potrebno posvetiti bistveno več pozornosti, vsekakor industrijska simbioza, ko stranski proizvod ali odpadki enega postane surovina za drugega proizvajalca. Ukrepi se bodo osredotočili na sektorje, ki uporabljajo največ virov in kjer so možnosti za njihovo krožnost

²⁰ COM(2020) 102 final.

²¹ COM(2020) 103 final.

²² COM(2020) 98 final.

²³ COM (2021)350 final.

velike, predvsem na področjih elektronike in IKT, baterij in vozil, embalaže z zmanjšanjem njene prekomerne uporabe; plastike z novimi zahtevami glede vsebnosti recikliranih materialov in ukrepe za zmanjševanje mikroplastike v okolju ter vzpodbujanje uporabe biološko razgradljive plastike (Evropska strategija za plastiko v krožnem gospodarstvu). Na področju tekstilnih izdelkov se predvideva nova strategija za krepitev konkurenčnosti in inovativnosti za ponovno uporabo tekstila. Pripravljena bo tudi celovita strategija za trajnostno grajeno okolje, ki spodbuja načela kroženja za stavbe. Ustvariti je treba pogoje za dobro delujoč evropski trg sekundarnih surovin v okviru znamke »Reciklirano v EU«, ki jo načrtuje EU. Krožno gospodarstvo bo imelo neto pozitivne učinke na rast BDP in ustvarjanje delovnih mest, saj se lahko z izvajanjem ambicioznih ukrepov krožnega gospodarstva v Evropi do leta 2030 poveča BDP EU za dodatnih 0,5 % in ustvari približno 700.000 novih delovnih mest.

V povezavi s tem velja poudariti **vidik rabe surovin**. Evropska industrija se sooča z visoko uvozno odvisnostjo od surovin, nestabilnostjo njihovih cen in oteženim dostopom do surovin zaradi omejenosti, kar velja predvsem za t. i. kritične surovine. Od leta 1970 do leta 2017 se je letni svetovni obseg pridobivanja surovin potrojil in še narašča, kar je privedlo do pomanjkanja nekaterih kritičnih surovin. Poleg tega približno polovica vseh emisij toplogrednih plinov in več kot 90 % izgube biotske raznovrstnosti ter pritiska na vodne vire izhaja iz pridobivanja naravnih virov in predelave materialov, goriva in hrane. Industrija EU je začela prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, vendar še vedno ustvarja 20 % emisij toplogrednih plinov v EU. Ostaja preveč »linearna« in odvisna od pretoka na novo pridobljenih surovin, trgovanja z njimi, njihove predelave in, končno, njihovega odlaganja v obliki odpadkov ali emisij. Zgolj 12 % materialov, ki jih uporablja, izvira iz recikliranih materialov. Zeleni in krožni prehod je priložnost za razširitev trajnostnih gospodarskih dejavnosti, naravnanih na ustvarjanje delovnih mest. Vendar pa je preobrazba prepočasna. Evropski Zeleni dogovor bo podprl in pospešil prehod industrije EU na trajnostni model vključujoče rasti.

Septembra 2020 je tako Evropska komisija predstavila nov **Akcijski načrt EU na področju kritičnih surovin**²⁴, v katerem predlaga ukrepe za zmanjšanje odvisnosti EU od tretjih držav z diverzifikacijo oskrbe in izboljšanjem učinkovitosti virov in načeli krožnega gospodarstva. Posodobila je tudi seznam kritičnih surovin. Seznam vsebuje 30 za EU kritičnih surovin. Prvič je bil na seznam dodan element litij (Li), ki je bistven za prehod na e-mobilnost. Komisija EU je namreč ugotovila, da bo EU samo za baterije električnih avtomobilov in shranjevanje energije potrebovala do 18-krat več litija do leta 2030 in do 60-krat več do leta 2050. Akcijski načrt bo prispeval k trajnostni okrepitvi ključnih tržišč za e-mobilnost, baterije, obnovljive energije, obrambne namene in digitalne aplikacije.

Naložbe v raziskave in inovacije so ključni instrument za rast produktivnosti in dodane vrednosti, kot tudi pomemben del strategije za okrevanje in odpornost po pandemiji COVID-19. Tudi pred krizo je bila Slovenija ocenjena le kot »zmerna inovatorica«, kar pomeni, da bo treba bistveno pospešiti njena prizadevanja za dohitevanje najuspešnejših držav. Poslovni sektor je zaslužen za 75 % izdatkov za raziskave in razvoj. Upad gospodarske rasti zdaj ponovno ogroža raziskave in razvoj ter inovacije podjetij. Razmeroma nizka stopnja inovativnosti²⁵, zlasti v MSP, upočasnjuje razvoj in širjenje inovativnih poslovnih procesov in rešitev, ki so potrebne v razmerah za izhod iz krize zaradi epidemije. Treba bo vlagati v inovativna MSP, vključno z zagonskimi, katerih dejavnosti vključujejo nastajajoče tehnologije in prelomne inovacije, ter razviti nove modele za podporo njihovi rasti in razvoju, da bi lahko okrepila proizvodnjo. Sodelovanje med akademsko sfero in podjetji je večinoma omejeno na srednje- in visokotehnološke sektorje. Učinkovitost okolja za prenos znanja v okviru raziskovalnih organizacij in visokošolskih ustanov je precej neenakomerna in nezadostna. Stanje na tem področju bo treba izboljšati s povezavami med univerzami ter javnimi raziskovalnimi

²⁴ COM(2020) 474 final.

²⁵ [Inovacijska dejavnost podjetij 2016-2018](#).

organizacijami in podjetji, kar bo ključno za uspešno pretvorbo znanja v inovacije, izboljšanje uspešnosti raziskav in inovacij ter spodbujanje gospodarske rasti. Za doseg ciljev na področju raziskav, inovacij in konkurenčnosti bo treba povečati vlaganja v raziskave in razvoj do leta 2030. Med drugim bomo podjetja usmerjali k financiranju in vključevanju v razvojno-raziskovalne programe in demonstracijske projekte, tudi z aktivno davčno politiko (davčne olajšave za raziskave in razvoj).

Digitalna preobrazba je prav tako eden od bistvenih elementov za okrevanje gospodarstva po krizi. Evropska komisija je 9. marca 2021 v dokumentu »**Evropsko digitalno desetletje: digitalni cilji za leto 2030**«²⁶ predstavila vizijo, cilje in možnosti za uspešno digitalno preobrazbo Evrope do leta 2030, ki je prav tako ključnega pomena za prehod na podnebno nevtralnno, krožno in odporno gospodarstvo. Cilj je doseči digitalno suverenost v odprtem in povezanem svetu ter oblikovanje digitalne politike, ki ljudem in podjetjem omogoča izkoristek človeško usmerjene, trajnostne in uspešnejše digitalne prihodnosti. S tem namenom je Evropska komisija predlagala ustanovitev **digitalnega kompasa**, s katerim bi digitalne ambicije EU do leta 2030 konkretizirali. Sestavljajo ga štiri glavne točke, ki se nanašajo na znanja in spretnosti, digitalno preobrazbo podjetij, digitalizacijo javnih storitev in zagotovitev varne in trajnostne digitalne infrastrukture.

Potencial Slovenije na področju digitalne preobrazbe se je pokazal s hitro uvedbo sistemov dela in šolanja na daljavo ter rešitev prodaje preko spletnih trgovin, ki so jih nekatera slovenska podjetja uvedla na začetku krize. Večja digitalizacija poslovnih modelov in proizvodnih procesov bo te spremembe razširila na večji del gospodarstva. Slovenija lahko gradi na obstoječem znanju in odličnih zmogljivostih na področju robotike, umetne inteligence in blokovne tehnologije, da bi podprla širitev digitalizacije na manj napredne, tradicionalne panoge. Ponovna uporaba širokega nabora podatkov javnega sektorja in gospodarstva bo, skladno z EU strategijo Skupnih podatkovnih prostorov, lahko podprla razvoj inovacij in gospodarstva na podlagi uporabe velepodatkov. Podatki so ključni tudi za podjetja. Podatkovna ekonomija v Sloveniji predstavlja še popolnoma neizkoriščen potencial. Strategija mora vzpodbuditi in omogočiti razvoj rešitev v vseh dimenzijah (horizontalno, vertikalno in po časovni osi), t. j. povezljivost sistemov na osnovi strukturiranih podatkov v obstoječih IKT sistemih (analitika in optimizacija procesov, kibernetska varnost, IoT, povezljivost že vgrajenih industrijskih in poslovnih sistemov, platforme, digitalni dvojčki,...), ki bodo za posameznika in podjetja hkrati tudi varna.

Okrevanje gospodarstva po krizi ni edini razlog za digitalno preobrazbo, temveč ta dviguje tudi produktivnost, konkurenčnost in krepí odpornost gospodarstva in družbe. Veliko pripomore tudi k procesni varnosti - preprečevanju nezgod in velikih industrijskih nesreč (sophisticirani sistemi za zaznavanje in odpravljanje procesnih napak, alarmiranje, ukrepanje,...). Digitalna preobrazba že dolgo ni več zgolj opcija, za katero bi se lahko odločili, temveč je nuja, ki jo mora Slovenija sprejeti na vseh ravneh - ne le v industrijski politiki, temveč tudi na ostalih nivojih življenja posameznikov. Prevelik zaostanek zaradi neustrezne obravnave in posledično prepočasne digitalne preobrazbe bi pomenil zaostanek na vseh zadanih nivojih, ki jih ta strategija zasleduje, še posebej pa na področju pozicioniranja Slovenije v mednarodnem okolju. Vključevanje digitalnih tehnologij v podjetja je sicer zadnja leta potekalo s podobno hitrostjo kot v EU. Za učinkovito sledenje hitremu napredku na področju uvajanja naprednih IKT-tehnologij za preboj med uspešnejše države EU so potrebna dodatna prizadevanja zlasti za zagotovitev povečanih potreb po kadrih z ustreznimi digitalnimi znanji. Prilagoditi je potrebno izobraževalni sistem in politike vseživljenjskega izobraževanja. Da bi lahko v polnosti izkoristili potencial digitalnih tehnologij, je hkrati potrebno prilagajati zakonodajno okolje. V tem oziru je pomembna uvedba digitalnega testa, ki bo preverjal primernost zakonodaje z digitalnega vidika.

²⁶ COM(2021) 118 final.

2.4. Napovedi 2021–2030

Metodologija

Pri napovedih za predelovalno dejavnost smo uporabili pristop od spodaj navzgor (»bottom-up«), ki predvideva napovedi gibanja prodaje, izvoza, dodane vrednosti, EBITDA, zaposlenih in investicij. Pri napovedih smo izhajali tako iz gibanj v zadnjem desetletju, iz odstopanj marž slovenskih panog glede na EU-27, kot tudi iz ocen konkurenčnih prednosti, ki jih uživajo določene panoge v Sloveniji. Napovedi smo oblikovali za dve obdobji, in sicer za dveletno (2019–2020)²⁷ ter desetletno (2021–2030). Ti dve obdobji smo razdelili, ker ocenjujemo, da bo epidemija COVID-19 precej negativno vplivala na vse ključne gospodarske agregate podjetij. V osnovnem scenariju Analitike GZS epidemija COVID-19 po letu 2021 ne bo imela večjega negativnega učinka na poslovanje predelovalne dejavnosti. Glede na potencial rasti določenih dejavnosti, ki v večji meri omogočajo zasledovanje ciljev krožnega gospodarstva, se ob izvedbi ustreznih ukrepov lahko pričakujejo večji pozitivni premiki od spodaj navedenih projekcij.

Prodaja

Prodaja predelovalne dejavnosti bo leta 2020 upadla na okoli 30 mrd EUR, kar bo 1,3 mrd EUR manj kot leta 2018. Med dejavnostmi, kjer bo rast prisotna, bosta le prehrabna in kemična industrija. Rast pri prvi bo izvirala iz ugodnih trendov, ki so bili posledica COVID-19 (rast cen hrane, povečanje državnih zalog in zalog gospodinjestev), v drugi pa predvsem iz segmenta kemične industrije na področju generičnih zdravil. Močnejše bodo prizadete ciklične dejavnosti, kot so tekstilna, lesna,

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti	Prodaja, 2018 (000 EUR)	Prodaja, 2020 (000 EUR)	Prodaja, 2030 (000 EUR)	Letna sprememba prodaje v % 2019-2020	Letna sprememba prodaje v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	31.279.103	29.905.518	41.806.234	-2,2 %	3,4 %
Prehrabna	2.384.590	2.505.310	3.175.858	2,5 %	2,4 %
Tekstilna	898.293	827.867	1.009.165	-4,0 %	2,0 %
Lesna	1.413.409	1.302.598	1.587.859	-4,0 %	2,0 %
Papirna	1.296.843	1.245.488	1.518.243	-2,0 %	2,0 %
Kemična	5.990.623	6.232.644	8.791.760	2,0 %	3,5 %
Nekovinska	1.014.271	954.328	1.186.333	-3,0 %	2,2 %
Kovinska	6.432.627	5.928.309	7.813.794	-4,0 %	2,8 %
Elektro	4.387.114	4.085.390	6.654.670	-3,5 %	5,0 %
Strojna	6.977.697	6.363.834	9.420.029	-4,5 %	4,0 %
Druge	483.629	459.750	648.523	-2,5 %	3,5 %

kovinska, strojna in elektro industrija.

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

V drugem, 10-letnem obdobju, ocenjujemo, da bo povprečna rast prodaje znašala 3,4 % letno, pri čemer bo nadpovprečna v elektro, strojni in kemični industriji. V dejavnostih, ki so podvržene globalni konkurenci ter kjer Slovenija uživa šibkejšo konkurenčne prednosti (tekstilna, papirna industrija), bo rast prodaje podpovprečna. V panogah, ki temeljijo na naravnih virih (les), pa bomo z ukrepi za vzpostavljanje pogojev za razvoj panog dosegli višjo rast od trenutno predvidene, ki bo opredeljena v poglavju »3.4. - Industrija, temelječa na lesu in ostalih naravnih obnovljivih

²⁷ Zadnji razpoložljivi podatki v času priprave analize so za leto 2018.

materialih«. Celotna prodaja bo v 2030 za 12 mrd EUR višja kot v letu 2020 in bo narasla na 41,8 mrd EUR.

Primer strukturnih razlik znotraj dejavnosti: proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja

Proizvodnja papirja in papirnih izdelkov je ločena na proizvodnjo vlaknin, papirja in kartona (sem spadajo vse večje papirne družbe) in pa na proizvodnjo izdelkov iz teh materialov. V drugo skupino spadajo družbe, ki se ukvarjajo pretežno s tiskom, ki je področje v dejavnosti, kjer bo prisotno poslovno prestrukturiranje v smeri zviševanje produktivnosti, tudi z zniževanjem števila zaposlenih. Te družbe so podvržene večji mednarodni konkurenci, tudi iz azijskih držav. Produktivnost dela v prvi dejavnosti znaša na osnovi podatkov Ajpesa pri gospodarskih družbah preko 70.000 EUR (2019), v drugi pa 38.000 EUR. Prodaja v prvi dejavnosti je znašala 60 % panožne v 2019, dodana vrednost pa 50 %. V napovedovalnem obdobju tako ocenjujemo, da se bo znotraj papirne industrije segment papirnic krepil po pomenu, segment tiska pa bo beležil nižjo rast poslovnih kategorij, v nekaterih celo negativno (zaposlovanje).

Izvoz

Epidemija COVID-19 bo v večji meri vplivala na vrednostni padec izvoza v 2019–2020 kot pa na znižanje prodaje na domačem trgu. Posledično naj bi se izvoz predelovalne dejavnosti v 2020 znižal za 1,1 mrd EUR glede na leto 2018. Kasnejša rast v naslednjem 10-letnem obdobju (3,7 %) naj bi prispevala h krepitvi izvoza na okoli 30 mrd EUR do leta 2030. Delež izvoza v celotni prodaji naj bi se povečal na 71 % (70 % v 2018). Izvoz naj bi najhitreje (nominalno gledano) naraščal v strojni, elektro in kemični industriji, ki naj bi skupaj prispevale h kar 75 % celotnega povišanja izvoza v obdobju 2021–2030 (+4,8 mrd EUR). Najbolj naj bi se okrepila izvozna usmerjenost v lesni (s 55 na 58 %) in kemični industriji (z 79 % na 81 %).

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti		Izvoz, 2018 (000 EUR)	Izvoz, 2020 (000 EUR)	Izvoz, 2030 (000 EUR)	Letna sprememba izvoza v % 2019-2020	Letna sprememba izvoza v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	DEJ.	21.764.371	20.666.631	29.804.170	-2,6 %	3,7 %
Prehrambna		630.020	642.683	830.751	1,0 %	2,6 %
Tekstilna		661.489	603.294	749.960	-4,5 %	2,2 %
Lesna		777.082	708.718	916.109	-4,5 %	2,6 %
Papirna		743.025	706.338	878.055	-2,5 %	2,2 %
Kemična		4.762.391	4.974.242	7.084.749	2,2 %	3,6 %
Nekovinska		588.995	548.486	688.529	-3,5 %	2,3 %
Kovinska		4.293.021	3.939.981	5.295.004	-4,2 %	3,0 %
Elektro		3.525.488	3.269.429	5.427.868	-3,7 %	5,2 %
Strojna		5.479.127	4.986.641	7.524.632	-4,6 %	4,2 %
Druge		303.581	286.819	408.512	-2,8 %	3,6 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

Dodana vrednost in bruto marža

Dodana vrednost se bo gibala precej podobno kot prodaja oziroma bo za njo rahlo zaostajala, kar je posledica naše ocene, da je izhodiščna bruto marža v slovenskem gospodarstvu bila že v letu 2018 nadpovprečno visoka tako glede na mediano EU-27 kot glede na zgodovinsko povprečje. Zato ocenjujemo, da je ob napovedani rasti prodaje in izvoza dovolj ambiciozen cilj, da bruto marža ostane na nivoju iz leta 2018 (28,2 %). V dejavnostih, kjer se bo dodana vrednost povečevala hitreje od prodaje, se bo posledično okrepila bruto marža. Glede na leto 2018 bo v 2030 višja v papirni

(+1,6 o.t.), tekstilni (+0,9 o.t.), lesni in kovinski industriji (+0,6 o.t.), znižala pa se bo v kemični (-0,7 o.t.) zaradi pritiska na cene generičnih zdravil in elektro industriji²⁸ (-0,4 o.t.)

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti		Dodana vrednost, 2018 (000 EUR)	Dodana vrednost, 2020 (000 EUR)	Dodana vrednost, 2030 (000 EUR)	Letna sprememba dod. vr. v % 2019-2020	Letna sprememba dod. vr. v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	DEJ.	8.811.030	8.477.406	11.798.624	-1,9 %	3,4 %
Prehrambna		593.469	617.445	790.382	2,0 %	2,5 %
Tekstilna		263.356	245.244	304.864	-3,5 %	2,2 %
Lesna		438.515	404.135	502.384	-4,0 %	2,2 %
Papirna		300.052	291.118	376.307	-1,5 %	2,6 %
Kemična		2.050.654	2.133.500	2.951.861	2,0 %	3,3 %
Nekovinska		336.260	317.693	394.927	-2,8 %	2,2 %
Kovinska		1.747.775	1.614.107	2.169.225	-3,9 %	3,0 %
Elektro		1.115.439	1.043.035	1.666.908	-3,3 %	4,8 %
Strojna		1.795.365	1.647.721	2.415.679	-4,2 %	3,9 %
Druge		170.145	163.407	226.086	-2,0 %	3,3 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

Zaposlenost

Povečevanje avtomatizacije in padec izvoza v 2020 zaradi epidemije COVID-19 naj bi prispevala k temu, da se bo zaposlenost v obdobju 2019–2020 v povprečju krčila. Podobno bo v desetletju kasneje, ko bo pritisk na dvig konkurenčnosti zahteval večja vlaganja in vitke, inovativne modele poslovanja. Svetli izjemi bosta strojna in elektro industrija, kjer bo visoka rast dodane vrednosti preprečevala padec zaposlenosti. Število zaposlenih naj bi se do leta 2020 skrčilo za 7.000 oseb glede na leto 2018, do leta 2030 pa se bo znižalo še za 15.000. Nominalna rast dodane vrednosti (najbolje odraža organsko rast poslovanja) bo preprečila še hitrejše znižanje števila zaposlenih, ki bo primarno posledica tako višanja stopnje avtomatizacije proizvodnje kot tudi bolj intenzivnega povezovanja industrije z drugimi deli gospodarstva²⁹.

Ključne skupine predelovalnih dejavnosti		Zaposleni, 2018	Zaposleni, 2020	Zaposleni, 2030	Letna sprememba zap. v % 2019-2020	Letna sprememba zap. v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	DEJ.	201.722	193.943	179.222	-1,9 %	-0,8 %
Prehrambna		16.338	16.338	14.046	0,0 %	-1,5 %
Tekstilna		9.163	8.800	6.624	-2,0 %	-2,8 %
Lesna		12.808	12.051	9.847	-3,0 %	-2,0 %
Papirna		8.208	7.883	6.441	-2,0 %	-2,0 %
Kemična		31.987	31.668	27.226	-0,5 %	-1,5 %
Nekovinska		6.998	6.721	5.778	-2,0 %	-1,5 %
Kovinska		42.698	40.590	34.896	-2,5 %	-1,5 %
Elektro		28.023	26.913	29.729	-2,0 %	1,0 %
Strojna		41.185	38.751	40.733	-3,0 %	0,5 %
Druge		4.314	4.228	3.902	-1,0 %	-0,8 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

²⁸ Znižanje marže v nekaterih industrijah bo posledica konvergence marže k EU povprečju.

²⁹ To pomeni še več povezovanja z domačim storitvenim sektorjem, outsourcingom določenih aktivnosti z visoko dodano vrednostjo (marketing, oblikovanje, PR).

Spremenjena struktura sodobnega gospodarstva

Dinamiki zmanjševanja zaposlenih v glavnini predelovalnih dejavnosti bo sledila vzporedna rast zaposlovanja v storitvenih sektorjih, ki so vezani na predelovalno dejavnost, še posebej v dejavnosti zaposlovanja napotene delovne sile, montaže, kreativnih industrij, pravnega, davčnega, poslovnega svetovanja, čiščenja in vrste drugih podpornih funkcij. Trendi izločanja podpornih funkcij iz matičnih družb bodo posledica optimizacije poslovnih modelov po vzorih najuspešnejših družb v tujini. Z drugimi besedami to pomeni, da se bo multiplikator zaposlovanja predelovalnih dejavnosti do 2030 povečeval (vsako delovno mesto v predelovalnih dejavnosti bo v večji meri prispevalo k novemu delovnemu mestu v storitvenem delu gospodarstva).

Investicije

Investicije se bodo po naši oceni v prvem obdobju znižale za petino, potem pa bodo zlagoma naraščale po povprečni letni stopnji 3,7 %. V prvem obdobju se bodo najbolj krčile v strojni, kovinski, tekstilni, lesni in papirni industriji. V obdobju 2019–2020 bodo investicije znašale 5,4 % letne prodaje, kar je nekoliko manj kot v obdobju 2008–2018 (5,5 % letne prodaje). V drugem obdobju bo do leta 2030 v predelovalni dejavnosti za investicije namenjenih v povprečju 5,6 % letne prodaje. Najbolj bodo naraščale v kemični in kovinski industriji, kjer bo uresničena polovica celotnih investicij. Relativno pa bodo najbolj narasle v tekstilni industriji, ker bodo potrebne za doseganje ustreznega dviga produktivnosti dela.

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine DEJ.	Investicije, 2018, v 000 EUR	Investicije, 2020, v 000 EUR	Investicije, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba inv. v % 2019-2020	Letna sprememba inv. v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ		1.975.153	1.612.974	2.348.692	-9,6 %	3,8 %
Prehrambna		117.578	103.892	149.406	-6,0 %	3,7 %
Tekstilna		38.245	30.978	49.037	-10,0 %	4,7 %
Lesna		133.871	108.436	152.959	-10,0 %	3,5 %
Papirna		60.432	48.950	69.718	-10,0 %	3,6 %
Kemična		437.150	386.266	588.477	-6,0 %	4,3 %
Nekovinska		67.746	59.860	82.821	-6,0 %	3,3 %
Kovinska		423.567	343.089	512.760	-10,0 %	4,1 %
Elektro		203.590	172.319	245.431	-8,0 %	3,6 %
Strojna		468.673	338.616	468.502	-15,0 %	3,3 %
Druge		24.301	20.568	29.579	-8,0 %	3,7 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

EBITDA in EBITDA marže

EBITDA v 2020 bo za 6 % nižja od tiste v 2018, do 2030 bo naraščala po 3,7-odstotni rasti na 4,7 mrd EUR. V prvem obdobju (2019–2020) bo nominalni padec največji v strojni (40 % padca) in v kovinski industriji (31 % celotnega padca), vseeno pa naj bi v kemični industriji zrasla za 40 mio EUR zaradi večjega povpraševanja po generičnih zdravilih. V drugem obdobju (2021-2030) bo kemična industrija prispevala k rasti EBITDA v višini 27 %, strojna v višini 23 % in elektro industrija v višini 18 %. EBITDA marža v predelovalni dejavnosti se bo v 2030 iz 11,0 % v letu 2020 zvišala na 11,3 %.

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine	EBITDA, 2018, v 000 EUR	EBITDA, 2020, v 000 EUR	EBITDA, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba EBITDA v % 2019-2020	Letna sprememba EBITDA v % 2021-2030
----------------------------------	---------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------------------------	--------------------------------------

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine DEJ.	EBITDA, 2018, v 000 EUR	EBITDA, 2020, v 000 EUR	EBITDA, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba EBITDA v % 2019-2020	Letna sprememba EBITDA v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	DEJ.	3.435.310	3.282.032	4.721.170	-2,7 %	3,7 %
Prehrambna		228.978	231.274	304.830	0,5 %	2,8 %
Tekstilna		83.271	78.350	105.295	-3,0 %	3,0 %
Lesna		167.568	141.830	181.554	-8,0 %	2,5 %
Papirna		100.046	95.106	134.157	-2,5 %	3,5 %
Kemična		971.961	1.011.228	1.399.112	2,0 %	3,3 %
Nekovinska		150.270	137.050	170.368	-4,5 %	2,2 %
Kovinska		642.121	594.247	814.262	-3,8 %	3,2 %
Elektro		374.832	345.445	607.066	-4,0 %	5,8 %
Strojna		642.159	579.548	908.671	-5,0 %	4,6 %
Druge		70.756	67.954	95.856	-2,0 %	3,5 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

Izdatki za raziskave in razvoj

Pri napovedi izdatkov za R&R smo sledili ciljni usmeritvi, da izdatki za R&R v zasebnem sektorju dosežejo 1,8 % BDP v letu 2030. Kemična industrija naj bi kljub podpovprečni rasti izdatkov za R&R (5,4 %) v obdobju 2021-2030 prispevala k 43-odstotnemu povečanju celotnih izdatkov za ta namen v predelovalni dejavnosti. Sledila naj bi ji elektro industrija s 26-odstotnim in strojna industrija z 18-odstotnim deležem. Na nacionalnem nivoju je do leta 2030 cilj povečanja vlaganj v raziskave in razvoj najmanj 3 % BDP, od tega najmanj 1 % BDP iz javnih sredstev.

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine DEJ.	Izdatki za R&R, 2018, v 000 EUR	Izdatki za R&R, 2020, v 000 EUR	Izdatki za R&R, 2030, v 000 EUR	Letna sprememba izdatkov za R&R v % 2019-2020	Letna sprememba izdatkov za R&R v % 2021-2030
PREDEL. SKUPAJ	DEJ.	488.636	446.144	800.364	-4,4 %	6,0 %
Prehrambna		7.616	6.169	11.580	-10,0 %	6,5 %
Tekstilna		7.026	5.076	9.091	-15,0 %	6,0 %
Lesna		4.215	4.215	8.292	0,0 %	7,0 %
Papirna		4.642	3.760	6.734	-10,0 %	6,0 %
Kemična		212.255	220.830	373.649	2,0 %	5,4 %
Nekovinska		4.090	4.090	8.046	0,0 %	7,0 %
Kovinska		21.073	17.069	40.409	-10,0 %	9,0 %
Elektro		128.820	116.260	208.204	-5,0 %	6,0 %
Strojna		79.647	64.514	126.909	-10,0 %	7,0 %
Druge		4.610	4.161	7.451	-5,0 %	6,0 %

Vir: Statistični urad RS, napoved Analitike GZS. Opomba: leto 2018 - zadnji znani podatek v času priprave analize; leto 2020 - ocena; leto 2030 - napoved.

3. ZELENI RAZVOJ

Zeleni, trajnostni in krožni razvoj gospodarstva postaja trend in hkrati nujnost za ohranjanje dolgoročne mednarodne konkurenčnosti. Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo smo v Sloveniji umestili med strateške razvojne prioritete. Vlada Republike Slovenije je konec leta 2017 sprejela **Strategijo razvoja Slovenije 2030** (v nadaljevanju SRS 2030), kjer je opredeljenih 12 ključnih ciljev, med katerimi je tudi nizkoogljično krožno gospodarstvo. Ta cilj bomo dosegli s spodbujanjem inovacij, novih poslovnih modelov, digitalno preobrazbo, učinkovito rabo surovin z zapiranjem snovnih tokov in energije ter prilagajanjem na podnebne spremembe. V skladu s tem bo potrebno prilagoditi vse politike, od raziskovalno-inovacijske do politike izobraževanja in zaposlovanja. Ključna je tudi prilagoditev in oblikovanje novih kompetenc na vseh nivojih izobraževanja in usposabljanja ter zagotovitev ustreznega števila usposobljenih kadrov.

Prav tako je v tem kontekstu pomembno izvajanje ukrepov iz **Nacionalnega podnebno energetskega načrta 2030** (v nadaljevanju NEPN 2030). Ključni cilji NEPN-a 2030 so:

- **zmanjšanje skupnih emisij toplogrednih plinov za 36 %**, od tega za 20 % v sektorju ne-ETS (kar je 5 odstotnih točk nad sprejeto zavezo Slovenije),
- **vsaj 35-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti**, kar je višje od cilja. sprejetega na ravni EU (32,5 %),
- **vsaj 27 % obnovljivih virov energije**, kjer je Slovenija zaradi relevantnih nacionalnih okoliščin - v prvi vrsti okoljskih omejitev - morala pristati na nižji cilj od cilja na ravni EU (32 %), s prizadevanjem, da se ambicija zviša pri naslednji posodobitvi NEPN-a (2023/24),
- **3-odstotna vlaganja v raziskave in razvoj**, od tega 1 % javnih sredstev.

Izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti v vseh sektorjih in posledično zmanjšanje rabe energije in drugih naravnih virov je tudi prvi in ključni ukrep na poti k podnebno nevtralni družbi. Izpolnjevanje NEPN-a nas vodi v zmanjševanje odvisnosti od fosilnih goriv; hkrati z NEPN-om podpiramo tudi trajnostne rešitve v prometu (javni trajnostni transport), v stavbah (ogrevanje in hlajenje, celovita prenova) in v industriji (v teku zaradi zagotavljanja konkurenčnosti). NEPN med drugim opredeljuje tudi cilje za zmanjšanje in opuščanje rabe premoga, do leta 2030 za 30 %. Najpozneje do leta 2021 bo sprejeta strategija za opuščanje rabe premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načelom pravičnega prehoda, ki bo določila natančni časovni načrt opuščanja rabe premoga v Sloveniji. NEPN določa preučitev uporabe možnosti novih jedrskih energij in najkasneje do leta 2027 sprejetje odločitve o drugem bloku Nuklearne elektrarne Krško (NEK). Poleg tega določa NEPN tudi postopno zmanjševanje subvencij fosilnim virom energije in njihovo ukinitve. NEPN določa tudi krepitev vlaganj v raziskave in razvoj ter več vlaganj v kadre, ki bodo pomembni za prehod v podnebno nevtralno družbo. Eno izmed ključnih področij, ki jih izpostavlja NEPN, je tudi prehod v krožno gospodarstvo.

3.1. Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo

Nov investicijski zagon mora temeljiti na zelenih načelih bolj odpornega in vključujočega podnebno nevtralnega modela za ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti in kakovosti življenja za vse, kar je krovni cilj SRS 2030. Gre za spremembo linearnega ekonomskega modela, ki deluje po načelu »vzemi, porabi, zavrzi«, v **krožni ekonomski model**, ki temelji na čim daljšem ohranjanju vrednosti materialov in izdelkov, nadomeščanju produktov s storitvami, prehodu od lastništva k souporabi ter uporabi digitalizacije. Nove tehnologije, osnovane na digitalizaciji, obnovljivih virih energije in razvijajočih hibridnih tehnologijah, kot so dodajalne ali aplikativne tehnologije (3D tiskanje) z novimi in alternativnimi materiali, so podporne tehnologije za prehod v krožno gospodarstvo. Krožni koncept (poimenovan tudi 3R - »reduce, reuse, recycle«) stremi k cilju zapiranja snovnih tokov na način, da se količina odpadkov minimizira oziroma uporabi kot vir. Izdelki so zasnovani tako, da jih je možno popravljati, nadgrajevati, obnavljati in ponovno uporabiti, šele v skrajni fazi reciklirati. Zato je bistven gradnik prehoda v nizkoogljično gospodarstvo integracija eko dizajna v iskanje

rešitev pri izdelkih, storitvah ali poslovnih modelih. Narava sama je krožni sistem, v katerem vse kroži, ni izgub in odpadkov. Pri uveljavitvi krožnega gospodarstva pa se morajo upoštevati tudi pozitivni vplivi ponora CO₂ v fazi nastajanja materiala. Pri tem je učinkovit predvsem kaskadni način uporabe lesa, s katerim lahko dosežemo celo negativen ogljični odtis.

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo pomeni priložnost za razvoj gospodarstva, saj prinaša konkretne finančne koristi podjetjem in gospodarstvu, spodbuja inovacije in znižuje negativen okoljski vpliv v dobaviteljski verigi. Odpravljanje odpadkov iz industrijskih verig preko ponovne uporabe materialov ustvarja prihranke v proizvodnji in manjšo odvisnost od primarnih, predvsem kritičnih surovin. Posebno pozornost je treba posvetiti tudi komunalnim odpadkom in izboljšati podporno okolje z infrastrukturo ter povečati samozadostnost države za ustrezno ravnanje s temi odpadki v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki.

Slika 3: Shematski prikaz krožnega gospodarstva

Prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo torej terjaja boljše ravnanje z viri in se mora najprej osredotočiti na preprečevanje nastajanja odpadkov že od zasnove proizvodov (»circular and digital by design«) do izboljšanega zbiranja za povečanje/ohranitev čistosti tokov za njihovo izboljšano predelavo oziroma reciklažo. Pri tem je treba upoštevati cel življenjski cikel proizvoda skozi celotno verigo vrednosti.

Z uvajanjem načel nizkoogljičnega krožnega gospodarstva bomo izboljšali energijsko in snovno samozadostnost in zmanjšali odvisnost od tujih trgov. Pomembna bo infrastruktura za oskrbo z energijo, predvsem električno, tako za obdelavo odpadkov kot tudi za boljšo oskrbo s surovinskimi in energetskimi viri iz odpadnih tokov. Za prehod v krožno gospodarstvo je ključna tudi optimizacija z digitalizacijo in umetno inteligenco ter postopna elektrifikacija različnih postopkov, od elektrifikacije toplote in tehnoloških postopkov do proizvodnje vodika kot tudi zajema in shrambe ogljika, pri čemer je treba hkrati s tehnološkim razvojem prilagajati tudi zakonodajni okvir. Vse našteje tehnologije prihodnosti temeljijo na nizkoogljičnih in obnovljivih virih energije.

Pomemben del krožnega gospodarstva predstavlja t. i. biogospodarstvo, ki se v svetu krepi. Glede na definicijo Evropske komisije biogospodarstvo zajema vse sektorje in sisteme, ki temeljijo na

pridobivanju in predelavi bioloških virov (genski viri, živali, rastline, mikroorganizmi in pridobljena biomasa, vključno z organskimi odpadki), njihovih funkcijah in načelih. Biogospodarstvo poleg primarne proizvodnje vključuje tudi vsa industrijska področja, katerih viri in postopki proizvodnje hrane, krme, zdravil in drugih proizvodov, energije in storitev temeljijo na naravnih virih biološkega izvora. V tem oziru je ključno izboljšanje dostopnosti ter trajnostna raba biomase kot primarnega, naravnega, obnovljivega surovinskega vira, ki vse bolj pogojuje mednarodno konkurenčnost velikega dela predelovalnih dejavnosti. Tako postaja trend prihodnosti npr. na področju plastičnopredelovalne industrije bioosnovana plastika, ki jo pridobivajo iz biopolimerov, te sestavine pa so produkt biorafinerij. V okviru tega je treba omeniti tudi pomen bioosnovane kemične in farmacevtske industrije.

V skladu s pobudami na evropski ravni tudi Slovenija pripravlja načrt prehoda v krožno gospodarstvo. Gre za t. i. **Celoviti strateški projekt razogljičenja preko prehoda v krožno gospodarstvo**, ki je eden izmed ključnih nacionalnih projektov, ki bo prinesel pozitivne učinke na konkurenčnost gospodarstva, okolje, zaposlovanje in druge družbene vidike ter s tem višjo kakovost življenja. Projekt je sistemske narave in je usmerjen na vsa področja, ki so ključnega pomena za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Projekt se pripravlja v partnerstvu z vodilnimi evropskimi institucijami na tem področju³⁰. Tako bomo lahko v Slovenijo prenesli najbolj aktualno evropsko znanje za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, ga povezali z domačim znanjem in nadgradili.

Projekt med drugim zajema podporo ustanavljanju zagonskih podjetij, ki bodo delovala na področju nizkoogljičnih krožnih rešitev in podporo procesu inoviranja ter prehoda MSP v nizkoogljične krožne poslovne modele. Hkrati bodo vzpostavljeni sistemski pogoji za dvig usposobljenosti v različnih skupinah deležnikov (osnovne in srednje šole, visokošolske institucije, podjetja, javna uprava) za oblikovanje in izvajanje ustreznih rešitev, potrebnih za prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo. Tudi v tem kontekstu je dvig kompetenc in potreba po prekvalifikaciji in izkoriščanju priložnosti za ustvarjanje novih, zelenih delovnih mest ključnega pomena. V okviru projekta je predvidena tudi podpora razogljičenju v ključnih verigah vrednosti: **predelovalni industriji, gozdno-lesni verigi, prehranski verigi, grajenem okolju in mobilnosti**.

Prehod v nizkoogljično gospodarstvo in Evropski zeleni dogovor bosta od nekaterih panog zahtevala večje prilagoditve. Kemikalije imajo temeljno vlogo v večini industrijskih panog in bodo postale gradniki nizkoogljičnih, učinkovitih tehnologij, materialov in izdelkov. Nova evropska strategija na področju kemikalij za trajnostnost bo vzpodbudila inovacije in prilagoditve kemične industrije (vključno z gumarsko, plastičarsko in farmacevtsko industrijo), pa tudi vseh njenih odjemalcev vzdolž distribucijske verige. Za uspešen zeleni prehod bo ključnega pomena povečanje naložb in inovativnih zmogljivosti kemične industrije v zagotavljanje varnih in trajnostnih kemikalij, zmanjševanje onesnaževanja in obremenitev za zdravje in okolje ter doseganje strateške samostojnosti in samozadostnosti EU pri oskrbi z osnovnimi kemikalijami.

Za prehod v nizkoogljično družbo in krožno gospodarstvo mora država spodbuditi investicije v potrebna osnovna sredstva, hkrati pa mora vzpostavljati ustrezno zakonodajo in ostale potrebne pogoje.

3.2. Razogljičenje energetske intenzivne industrije

Pomemben del slovenske industrije predstavlja energetske intenzivna industrija - EII (kovinska, nekovinska, kemična in papirna). EII letno porabijo slabo šestino vse končne porabljene energije v Sloveniji. Te dejavnosti zaposlujejo okoli 27.500 oseb in ustvarijo 2,5 % BDP. Pomembne so tudi z izvoznega vidika, saj pretežni del svojih izdelkov izvozijo. Veliko večino energije v industriji porabi

³⁰ S skupnostmi znanja in inovacij (KIC - Knowledge and Innovation Community) v okviru EIT (Evropskega inštituta za inovacije in tehnologije) ter Skupnim raziskovalnim središčem (JRC) Evropske komisije.

sorazmerno malo število podjetij. V letu 2016 je zgolj 20 podjetij porabilo polovico vse energije v industriji. Industrija je v letih 2005-2016 znižala neposredne emisije toplogrednih plinov za več kot 35 %, procesne emisije pa za več kot 20 %. Ne glede na to pa visok delež EII v strukturi slovenskega gospodarstva zaradi večje izpostavljenosti spremembam, ki bodo izhajale iz podnebno-energetskih politik, pomeni tudi primerjalno večjo ranljivost Slovenije. Zato je nujno pravočasno in učinkovito posodabljanje in prestrukturiranje slovenskega gospodarstva in podjetij v EII.

Energetsko intenzivna industrija v Sloveniji je sicer v primerjavi z napravami v EU energetsko zelo učinkovita in večinoma uporablja najboljše tehnologije, ki so na voljo (BAT). S tega vidika je za večji preskok v nizkoogljično krožno gospodarstvo zelo odvisen od razvoja novih prebojnih tehnologij, ki jih na trgu še ni ali so šele na začetku razvoja na področju elektrifikacije toplote in proizvodnih postopkov. Določene že razvite tehnologije, od proizvodnje in uporabe vodika do zajema in uporabe ter zajema in skladiščenja ogljika, pa še čakajo na cenovno sprejemljivo, ustrezno integracijo v proizvodne procese energetsko intenzivne industrije.

Potrebno se je izogniti zapiranju najučinkovitejših podjetij, saj bi se s tem emisije na globalni ravni povečale, ker bi uvažali izdelke iz manj učinkovitih naprav iz drugih delov sveta (carbon leakage - odliv ogljika). Industrijo je potrebno še bolj spodbuditi tako k nadaljnjemu zmanjševanju energetske intenzivnosti in upravljanju z energijo kot tudi zmanjševanju procesnih emisij z optimizacijo, digitalizacijo in uporabo umetne inteligence. Ta industrija potrebuje zanesljivo dobavo čiste energije in oskrbo s surovinami, kar pogojujeta ustrezna infrastruktura tako za oskrbo z energijo in za ravnanje z odpadki. Po oceni Evropske komisije bo ne glede na že izvedene in pričakovane ukrepe v zmanjšanje porabe elektrike v EII poraba elektrike v energetsko intenzivni industriji v EU narasla z 2,98 na 4,43 TWh. V tem oziru je potrebno nasloviti tudi vprašanje ranljivosti EII z vidika cenovne dostopnosti energije. V prihodnosti bo namreč industrija soočena z bolj zahtevnimi razmerami na trgu z energijo kot posledico pričakovanih gibanj na mednarodnih trgih in hkrati potrebnih vlaganj v obnovo proizvodnih in prenosnih oziroma distribucijskih zmogljivosti v Sloveniji.

Pomen EII prepoznava tudi Evropski zeleni dogovor, kjer je zapisano, da je energetsko intenzivna industrija nepogrešljivi del gospodarstva, saj zagotavlja surovine za druge vrednostne verige, ki so pomembne za gospodarstvo EU. Pomemben vidik v tem oziru je tudi dostop do surovin (predvsem kritičnih surovin, ki jih bo treba boljše izločevati iz obstoječih odpadnih tokov). Za tehnološki preboj in posodobitve energetsko intenzivne industrije je treba izkoristiti vse možnosti, ki so na voljo na ravni EU (npr. Inovacijski sklad, Obzorje) ter na domači ravni preko mehanizma za okrevanje in odpornost ter za pravični prehod. Preko ukrepov bomo spodbujali raziskave, razvoj in inovacije ter prenos naprednih tehnologij, naložbe v uvajanje tehnologije in infrastrukture za cenovno dostopno čisto energijo, energetsko učinkovitost in zamenjavo energentov, povečanje snovne učinkovitosti in spodbujanje uvedbe krožnih rešitev v industriji osnovnih materialov (uporaba sekundarnih surovin, nadomeščanje ogljično oziroma energetsko intenzivnih surovin in materialov s snovmi z nižjim odtisom). Prav tako bomo okrepili mednarodno sodelovanje za razvoj prebojnih tehnologij in uvajali možnosti optimizacije proizvodnje z avtomatizacijo, digitalizacijo, kvantnimi tehnologijami in umetno inteligenco.

Obstoječa proizvodnja se je že občutno racionalizirala predvsem z vidika zmanjšanja porabe energije na enoto in povečanja snovne produktivnosti. V skladu s širšimi evropskimi napovedmi se v prihodnjih letih pričakuje preboj in večjo cenovno dostopnost novih nizkoogljičnih tehnologij, ki bodo temeljito preoblikovale proizvodnjo v energetsko intenzivni industriji. Te tehnologije so predvsem:

- uporaba podnebno nevtralnega vodika (toplota in/ali procesi),
- uporaba biomase in biotehnologij,
- nadaljnja elektrifikacija toplote,

- nadaljnja elektrifikacija procesov (elektroliza, elektrokemija),
- zajemanje in uporaba ogljika (CCU - Carbon Capture and Utilisation),
- zajemanje in shranjevanje ogljika (CCS - Carbon Capture and Storage).

Zato bo treba pospeševati tako razvojno-inovacijske aktivnosti kot tudi pilotno-demonstracijske aktivnosti (npr. proizvodnja sintetičnega metana in vodika) in investicijske spodbude za ta namen. Prav tako je ključno povezovanje industrije v lokalne energetske skupnosti s pomočjo digitalizacije in implementacije pametnih platform, izkoriščanja odpadne toplote ter večanja samooskrbe iz obnovljivih virov energije. Izboljšanje energetske učinkovitosti je nujno, tudi s spodbujanjem uvajanja energetskega managementa v podjetjih, npr. preko uvedbe sistemov, skladnih z ISO 50001 (oz. ustreznih alternativ) tako v energetsko intenzivnih podjetjih kot tudi v energetsko manj intenzivnih podjetjih (v tistih, ki imajo strošek energentov na tretjem ali nižjem mestu na stroškovni lestvici). Hkrati je potrebno podjetja spodbuditi k izvedbi naložb, ki so identificirane v okviru energetskih pregledov.

3.3. Trajnostna mobilnost

Mobilnost bo tudi v prihodnosti temelj družbe in ekonomije, hkrati pa lahko, ob nadaljevanju obstoječega trenda, prav emisije toplogrednih plinov iz prometa ogrozijo doseganje podnebnih ciljev. Sektor prometa v Sloveniji predstavlja daleč največji vir emisij TGP in sicer kar 52,9 % v letu 2018. Delež sektorja je bil še leta 2005 samo 38-odstoten. Večina emisij je iz cestnega prometa. Promet je tudi edini sektor, v katerem so se emisije v obdobju 2005–2018 povečale, in sicer za 31,9 % (vir: Podnebno ogledalo 2020). Zeleno in digitalno bosta ključni področji razvoja mobilnosti v prihodnjem desetletju, če bomo želeli emisije iz sektorja prometa obvladati.

Na področju infrastrukture se poudarjata čisti promet in logistika, vključno z namestitvijo polnilnih postaj za električna vozila, spodbudami za železniški promet ter čisto mobilnost v mestih in regijah. Treba je torej spodbujati trajnostne oblike mobilnosti in temu prilagoditi tudi izgradnjo prometne infrastrukture, ki bo preferenčno spodbujala odmik od cestnega prevoza bodisi potnikov bodisi tovora. Področje se tesno povezuje s t. i. pametnimi mesti in skupnostmi, kar je podrobneje razdelano v Slovenski strategiji pametne specializacije (S4).

Na področju industrije pa je treba poudariti, da slovenska avtomobilska industrija predstavlja v celoti okvirno 10 % slovenskega bruto dodanega proizvoda in okvirno 20 % slovenskega izvoza. Na tem področju posluje okoli 285 podjetij, ki zaposlujejo 16.000 ljudi. Slovenski izvozniki, dobavitelji avtomobilske industriji, dosegajo vse mednarodne standarde in so kompetentni dobavitelji na globalnem trgu s ključnimi kupci v Nemčiji, kamor slovenska avtomobilska industrija izvozi 40 % svoje proizvodnje, sledijo Francija, Italija, Avstrija, Velika Britanija in Združene države Amerike.

Dejstvo je, da je pandemija COVID-19 močno prizadela avtomobilsko industrijo. Slovenija ima močne razvojne dobavitelje z ogromno akumuliranega znanja in razvojnimi potenciali, a so razmere težke, tudi zaradi prekinitve dobavnih verig. Tudi za avtomobilsko industrijo velja, da se bo morala še naprej posodabljati v smeri zelenega in digitalnega prehoda. Predvsem pa bo morala slediti tržnim trendom, ki gredo v smeri elektrifikacije vozil in spremembe poslovnih modelov (npr. »car-sharing«). Glede na akumulirano znanje in potenciale pa lahko priložnosti in razvojne projekte poišče tudi izven panoge.

3.4. Industrija, temelječa na lesu in ostalih naravnih obnovljivih materialih

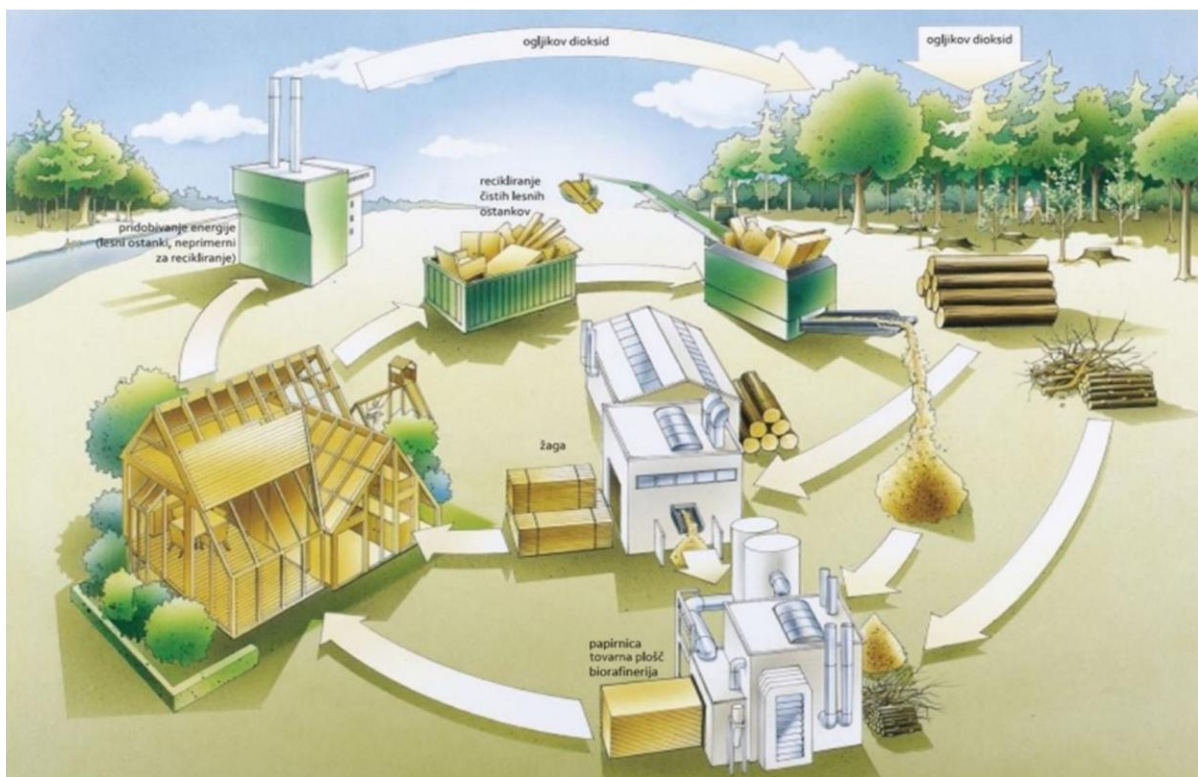
Slovenija bo na svoji poti do osnovnega cilja iz Evropskega zelenega dogovora (do 2050 prehod v čisto družbo brez neto emisij toplogrednih plinov) izkoristila razvojni potencial, ki ga omogočajo domači naravni obnovljivi materiali, ki zagotavljajo nemoteno preskrbo s surovino, kratke dobavne poti in imajo pozitiven vpliv na blaženje podnebnih sprememb. Z večanjem zavedanja o pomenu ohranjanja okolja se iščejo alternative fosilnim virom, katerih uporaba ima velike, dolgoročno

negativne posledice na naš življenjski prostor. Eden izmed načinov je zagotovo v večji uporabi izdelkov, narejenih iz naravnih obnovljivih materialov, ki predstavljajo ponor CO₂.

Les je ključna strateška surovina oz. industrijski material v Sloveniji, ki je naravni in obnovljivi vir. V Sloveniji je letni prirast cca 9 mio m³ lesa, medtem ko je letni posek cca 6 mio m³³¹, od česar se ga doma predela le 1,82 mio m³ okroglega lesa (podatek za leto 2019); v tujino se ga skupaj s sekanci in lesnimi ostanki izvozi 2,87 mio m³ (podatek za leto 2019, vir: SURS, Zavod za gozdove Slovenije³²), nato pa uvaža polizdelke oziroma izdelke iz lesa; ostalo pa se porabi za energetske namene. Les je z vidika CO₂, ki se ga ustvari iz 1m³ nekega materiala, v primerjavi z drugimi surovinami v bistveni prednosti. Medtem ko se pri pridelavi ostalih materialov spušča CO₂ v okolje (količina je odvisna od vrste materiala), se pri prirastu lesa ta skladišči in predstavlja do njegovega uničenja (kurjenje - gnitje) negativno vrednost ustvarjenega CO₂ za okolje. Študija »Climate effect of the forest-based sector in the European Union« iz leta 2020 ugotavlja, da evropski gozdovi in sektorji, ki temeljijo na lesu, skupno znižujejo bilanco v EU ustvarjenega CO₂ za kar 20 %. Pri gospodarjenju z gozdovi je treba dovolj pozornosti posvetiti tudi t. i. na naravi temelječim rešitvam (v angl. Nature based solutions). Študija »The solution is in nature« iz leta 2021 pri tem izpostavlja velik pomen gospodarjenja z gozdovi na način, ki pozitivno vpliva na varstvo biotske raznovrstnosti.

Les je material z vsaj dvema ali tremi uporabnostnimi cikli; gre za t. i. kaskadno rabo lesa: najprej ga uporabimo kot produkt (žagan les, gradbene komponente, pohištvo), drugič kot material v reciklirnem procesu (plošče ali papir) in slednjič za pridobivanje energije, kar prikazuje tudi spodnja slika. Les torej primarno prepoznavamo kot material za industrijsko predelavo in ne kot energent. Kot energent se uporablja le les, ki ni primeren za nadaljnjo industrijsko predelavo in odsluženi les.

Slika 4: Prikaz kaskadne rabe lesa

³¹ Številka velja za povprečni posek med leti 2015-2019, ko so bile velike naravne ujme, dejanski letni posek pa je sicer manjši, okoli 5 milijonov m³ bruto.

³² Izvoz okroglega industrijskega lesa je po prvih neuradnih podatkih v letu 2020 znašal 1,4 mio m³.

Vir: EPF - European Panel Federation; SGLP - Obvladajmo podnebne spremembe - uporabimo les, 2010.

V segmentu rabe naravnih obnovljivih materialov, ki skladiščijo ogljik, se pojavljajo velike možnosti predvsem na področju predelave lesa, ki ga ima Slovenija v zadostnih količinah (58 % ozemlja je poraščenega z gozdovi), kar predstavlja, ob trajnostnem upravljanju z gozdovi in izboljševanju stanja ohranjenosti biotske raznovrstnosti, zadosten potencial za dolgoročen razvoj, temelječ na domači surovini. Podnebne spremembe vplivajo na drevesno sestavo, zato je nujno prilagajanje lesne industrije na nove razmere. Smiselno je razmisliti tudi o alternativnih surovinah (bioodpadki iz kmetijstva, gozdarstva in komunale). Za prilagajanje na podnebne spremembe je treba tudi pri načrtovanju upravljanja z gozdovi upoštevati na naravi temelječe rešitve, vključno s preprečevanjem vnašanja in širjenja tujerodnih vrst, zlasti invazivnih. Slovenski gozdovi predstavljajo tudi neizmeren bazen genskih virov za raziskave in razvoj v različnih panogah (npr. farmacevtska in prehrabna industrija, biogoriva, industrija sinteznih spojin, obvladovanje škodljivcev itd.).

Področje gradnje in opremljanja pametnih lesenih stavb je izjemna tržna priložnost, ki se bo z leti samo še večala. Če bi v EU povečali delež novozgrajenih hiš iz lesa za samo 10 %, bi to na letni ravni prispevalo k 25-odstotnemu znižanju količine CO₂. V tem kontekstu je pomembna preusmeritev na leseno gradnjo v okviru javnega naročanja. Naša vizija se pridružuje viziji združenj gozdno-lesnega sektorja EU, zapisani v Forest-based Industries 2050 (CEI Bois, 2019), ki predvideva, da bo delež konstrukcijskega lesa s sedanjih 10 % zrasel na 30 %, kar pomeni trikrat več gradnje z lesom, kot je imamo sedaj. Količina lesa v gozdovih pa tako v EU kot v Sloveniji to brez težav omogoča. Večja predelava lesa, posekanega v Sloveniji, lahko dodatno prispeva k znižanju emisij oz. povečanju ponorov v gozdovih v skladu z Uredbo LULUCF (EU 2018/841).

Vizija lesnopredelovalne industrije je zvišati nivo lesene gradnje z razvojnimi dejavnostmi in z izgradnjo demonstracijskih (pilotnih) stavb, v okviru katerih se bodo oblikovali novi poslovni modeli, ki bodo omogočali konkurenčen nastop konzorcijev pri investitorjih doma in na tujih trgih. S tem si bo tudi slovenska lesnopredelovalna industrija zagotovila tržišče za prodajo velikih količin lesa z visoko dodano vrednostjo. Poleg materialne rabe lesa se lahko les uporablja tudi za pridobivanje biospojnin (bioderivatov), katerih produkti nadomeščajo sintetične kemikalije. Veliko manjvrednega lesa se v Sloveniji predela tudi v papirnicah, ki trenutno več kot 60 % potrebnega lesa še vedno uvažajo. Manj kvaliteten les ter lesni ostanki tako dosežejo višjo dodano vrednost, kot če se tak les uporabi za energetske namene.

S ciljem večanja predelave lesa doma bo nujna realizacija investicij tako v primarno predelavo lesa kot v vse ostale stopnje predelave lesa, kar je neposredno povezano s krepitvijo t. i. mehkega kapitala - to so raziskave, razvoj, inovacije, človeški viri itd.

Poleg lesene gradnje, v katero spada tudi leseno stavbno pohištvo, je v Sloveniji še vedno zelo prisotna pohištvena industrija. Ključni poudarek je na novih tehnologijah in poslovnih modelih v proizvodnih in razvojnih procesih, pri čemer je potrebno upoštevati načela krožnega in digitalnega razvoja (»creative and digital by design«).

Lesnopredelovalna industrija je v Sloveniji pomembna tudi z vidika velikega števila MSP, v okviru katerih je skoraj 1500 samostojnih podjetnikov, za katere je ključno prizadevanje za bolj prijazno poslovno okolje in spodbujanje potrošnje iz obnovljivih virov. Pri tem je treba izpostaviti tudi, da je v Sloveniji več kot 400.000 lastnikov gozdov. Treba je poskrbeti za njihovo mobilizacijo in povezovanje za intenziviranje gospodarjenja z gozdom in povečanjem rabe lesa v Sloveniji.

Les predstavlja izhodno surovino za številne tehnološko napredne sonaravne materiale in proizvode (kompoziti, modificiran les, izolacijski in polimerni materiali, tkanine, topila, utekočinjen les, karbonska vlakna, zdravila, piroliza - lesni plin itd.). Da bi izkoristili vse priložnosti na tem področju, je treba krepiti izobraževanje in raziskave biomaterialov (npr. na področju arhitekture,

gradbeništva in strojništva). Ker so na les vezane še druge panoge, kot so gozdarstvo, celulozna in papirniška industrija, del gradbeništva, kreativne industrije (oblikovanje, arhitektura, raziskovalna umetnost,...), ima razvoj lesnopredelovalne industrije multiplikativne učinke, kar predstavlja velik potencial, ki ga je potrebno izkoristiti.

Osnovni cilji do leta 2030, vezani na izkoriščanje lesa, so povečanje predelanega okroglega lesa v Sloveniji za neenergetsko rabo na 3 mio m³ letno, doseči 30-odstotni delež lesa v vseh novih javnih stavbah, razvoj novih načinov uporabe lesa, povečanje števila zaposlenih v panogah, povezanih z lesom (pri čemer se upošteva povečanje zaposlenih v storitvah, ki so povezane s temi panogami, česar ni upoštevanega v splošni analizi, npr. popravila, montaža,...), in povečanje prodajne realizacije v lesni industriji na 2,5 milijarde EUR letno.

Uresničitev zelenega preboja in trajnostni razvoj bomo dosegli z oblikovanjem spodbudnega okolja za dejavnosti, ki prispevajo k doseganju ciljev zelene Evrope. Predelave lesa se zato lotevamo sistematično ob upoštevanju potenciala, ki ga v sebi nosijo mikro, majhna in srednja podjetja.

4. USTVARJALNI RAZVOJ

Eden izmed stebrov sodobne družbe so raziskave, razvoj in inovacije (RRI). Vse troje v veliki meri temelji na povezovanju znanj, industrij in organizacij, ki v medsebojnem sodelovanju razvijajo ustvarjalne inovacije. Te vedno pogosteje izhajajo iz problema posameznika, družbe in/ali okolja in tudi ponujajo rešitev za specifičen problem. Drugače kot v preteklosti danes v uspešen in odprt RRI cikel pogosto vstopajo različne organizacije, vse od podjetij različnih velikosti in panog, institucij znanja, nevladnih organizacij (NVO) do kreativnih industrij (KI), ki so vir spodbud za razvoj gospodarstva ter tudi celotne družbe. Sodelovanje podjetij z institucijami znanja, NVO in s KI povečuje tako ustvarjalnost posameznikov kot inovativnost v podjetjih, omogoča njihov izboljššan nastop na domačih in tujih trgih, s tem pa povečanje prihodkov ter povečanje dodane vrednosti.

Tako ustvarjalnost kot inovativnost sta eni izmed ključnih lastnosti in veščin, ki izboljšujeta ekonomske in socialne kazalce v državi, povezovanje in sodelovanje pa predstavljata velik potencial za iskanje rešitev za velike družbene izzive sedanjosti: staranje prebivalcev, okolje, zdravje, hrana in varnost.

Mednarodne analize kažejo, da imajo podjetja, ki se v svojih poslovnih procesih povezujejo s KI, večji dobiček in hitrejšo rast. Podjetjem, ki investirajo v dizajn (v primerjavi s podjetji, ki NE investirajo v dizajn):

- se prihodek večja 22 % hitreje (Danish Design Centre (The Economic Effects of Design, 2003)),
- so za več kot 50 % bolj produktivna (Swedish Industrial Design Foundation, 2008) ter
- dosegaajo za 200 % višje cene delnic (British Design Council, 2007).

Innobarometer, raziskava Evropske komisije iz leta 2016 na temo inovacijskih procesov v MSP kaže, da je v slovenskem gospodarstvu na področju vključevanja, oblikovanja in ustvarjalnosti v inovacijske procese podjetij še veliko neizkoriščenega potenciala. Raziskava je na vzorcu 501 slovenskega podjetja pokazala, da je delež slovenskih podjetij, za katera je oblikovanje po njihovem lastnem mnenju osrednjega pomena za njihovo poslovno strategijo, le 5 % (Danska, Avstrija: 21%, Velika Britanija: 17 %). Delež podjetij, ki po lastnih trditvah sploh ne uporabljajo oblikovanja, je v Sloveniji 43 %, povprečje v EU 27 je 37%.

Uporaba digitalnih orodij, kot so npr. orodja za industrijsko oblikovanje, razvoj izdelkov, proizvodnih naprav in objektov ter tehnološka orodja (CAD/CAM, 3D tisk) in s temi področji povezane simulacije (materiali, orodja, sestavi,...), močno krepijo učinkovitost ustvarjalne in inovacijske dejavnosti.

4.1. Skrb za ustvarjalno, podjetno in inovativno podporno okolje

Podjetniško in inovativno podporno okolje v Sloveniji je zelo pestro in živahno, a na drugi strani razpršeno, slabo pregledno in neusmerjeno. V tem okolju delujejo različni subjekti, katerih aktivnosti se mnogokrat podvajajo in ne ustvarjajo zelene in pričakovane vrednosti. Zaradi tega Slovenija nujno potrebuje platformno okolje, ki bo ustvarjalo zdrav, spodbuden in povezovalen ekosistem, ki bo temeljil na ustvarjalnosti, podjetnosti in povezovanju. Znotraj takšnega ekosistema je potrebno vzpostaviti skupine, ki bodo izvajale programe na področjih (I) gospodarstva, (II) akademske in znanstveno-raziskovalne sfere, (III) javnega sektorja in (IV) širše družbe. Skupine morajo izvajati strukturirane programe, ki bodo za vsak segment ekosistema temeljili na ključnih področjih in zasledovali specifične cilje ter delovale platformno, povezovalno in komplementarno. S takšnim pristopom bo mogoče strukturirano in učinkovito nasloviti glavne izzive sodobne družbe in države.

Platformno organiziran ekosistem potrebuje neodvisnega, korektnega in povezovalnega koordinatorja, ki bo vodil krovni program in povezoval glavne subjekte ter konzorcije, ti pa bodo izvajali specifične programe za dvig inovativnosti in podjetnosti vsak na svojem področju.

Tako programi kot izvajalci se morajo medsebojno dopolnjevati, povezovati, informirati in izobraževati. Skrbeti morajo za ustvarjalno, podjetno in inovativno podporno okolje, da bo Slovenija privlačen kraj za razcvet talentov, hitro rastočih in ostalih podjetij, ki bodo ustvarjala visoko dodano vrednost, nova delovna mesta in hkrati posodabljala gospodarstvo v smeri krožnega in digitalnega prehoda.

Podjetniško in inovativno podporno okolje mora predstavljati vključujoče okolje, ki sloni na sodelovanju podjetij z dobavitelji, kupci, konkurenco, univerzami, znanstveno-raziskovalnimi organizacijami, inštituti, KI, NVO in drugimi javnimi in zasebnimi organizacijami. Ta mreža pomaga podjetjem premostiti ovire, ki se nanašajo na vire financiranja, človeški kapital, socialni kapital in druge vire, povezane s specifikom določenega podjetja ali trga. V tem okviru je treba izpostaviti subjekte socialne ekonomije, ki jih je treba obravnavati na enak način kot vse ostale subjekte v podpornem okolju, izvajalce posameznih ukrepov pa usposobiti za delo z njimi.

Kakovost podpornega okolja je bistvenega pomena za prelivanje znanja, ki generira razvoj. Zato je potrebno graditi na podjetniško-inovacijski infrastrukturi, ki bo omogočala, spodbujala ter razširjala sistem odprtih inovacij v podjetja in organizacije vseh oblik, da medsebojno sodelujejo, se povezujejo, izmenjujejo znanje, izkušnje ter izume, licencirajo tuje rešitve ter vseskozi spodbujajo ustanavljanje novih podjetij.

Kljub različnim kazalnikom in analizam inovativnosti (npr. European Innovation Scoreboard, Global Innovation Index,...) pa te analize ne izkazujejo realnega stanja inovativnosti v slovenskem gospodarstvu, saj zaobjemajo širok nabor kazalcev, ki v veliki meri niso vezani na gospodarstvo. Za dejanski in realen vpogled v stanje inovativnosti v slovenskem gospodarstvu je potrebno razviti in letno izvajati analizo inovativnosti med slovenskimi podjetji vseh velikosti, ki bo dala vpogled v posamezne dele inovativnosti in stopnje inovacijske kulture ter s tem omogočala nasloviti bistvene pomanjkljivosti, na katere bo država pozorna, podjetja pa tudi podprla z različnimi finančnimi in nefinančnimi ukrepi.

Oblikovali, vzpostavili in krepili bomo **celotno in povezano podporno okolje za inovativnost**, ki bo platformno zgrajeno iz subjektov/konzorcijev, ki bodo izvajali programe inovativnosti na ključnih področjih inovacijskega ekosistema: (I) gospodarstvo in njihove reprezentativne zbornice/združenja, (II) akademska in znanstveno-raziskovalna sfera, (III) javni sektor in (IV) širša družba. Pri tem je ključna vloga tako Javne agencije SPIRIT Slovenija kot deležnikov podpornega okolja na nacionalni ravni.

V tem okviru bomo krepili:

1. **Mrežo slovenskih poslovnih točk (t. i. SPOT)**, katerih namen je nudenje brezplačnih podpornih storitev za podjetnike in potencialne podjetnike, med drugim nudenje storitev podjetniškega svetovanja, informiranja in podjetniškega usposabljanja ter obogaten nabor storitev s področja internacionalizacije in tujih investicij. SPOT bo prispeval k vsem trem področjem industrijske strategije (zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj).
2. **Subjekte inovativnega okolja (t. i. SIO)** za učinkovite storitve za podjetništvo in inovacije ter oblikovanje uravnotežene programske podpore za zagon, rast, razvoj in ohranitev podjetij. S tem bomo prispevali k:
 - povečevanju števila novoustanovljenih podjetij, predvsem tistih, ki dosegajo višjo dodano vrednost v primerjavi s slovenskim povprečjem,
 - povečevanju stopnje preživetja novoustanovljenih podjetij,

- premagovanju ovir hitro rastočih podjetij.
3. **Podporno okolje na področju ustvarjalnosti**, ki bo osnovano na podpori ustvarjalnosti v smislu razvoja kulturno-kreativnih sektorjev (KKS) ter povezovanja KKS s preostalim gospodarstvom. Trenutno je slednje podprto v okviru Centra za kreativnost, Mreže centrov raziskovalnih umetnosti in kulture.
 4. **Podporno okolje za zagonska in scale-up podjetja (t. i. Startup Plus Program)**: program na enem mestu združuje vso ključno podporo, ki jo potrebujejo inovativna start-up podjetja za hitro globalno rast. Ta poleg finančnih spodbud sklada (subvencije, konvertibilna posojila, lastniško investiranje) zajema intenziven mentorski program ter usposabljanje v več različnih kakovostnih in specializiranih vsebinskih programih.
 5. **Inovacijska stičišča (t. i. »innovation hubs«)**: krepili bomo tako digitalna kot tudi ostala inovacijska stičišča, ki so namenjena inovacijskemu sodelovanju in povezovanju javnega in zasebnega sektorja ter so platforma za sodelovanje različnih igralcev in skupin, ki hočejo doseči boljše rezultate inovacij, bistven poudarek pa je na konkretni vsebini. Še posebej je treba okrepiti inovacijsko sodelovanje in povezovanje v kohezijski regiji Vzhodna Slovenija. Sodobna mednarodno primerljiva inovacijska stičišča nudijo tako vsebinsko kot tudi infrastrukturno podporo razvojno-raziskovalnim projektom MSP s ciljem uspešne mednarodne komercializacije znanja in tehnologij.
 6. **Pisarne za prenos znanja**: njihov namen je povezovanje javnih raziskovalnih organizacij in gospodarstva. Njihova dejavnost vključuje pripravo, posredovanje in prilagajanje tehnološko in tržno ustrezne ponudbe raziskovalcev iz JRO podjetjem na podlagi identifikacije tehnoloških, raziskovalnih in razvojnih potreb gospodarstva. Pisarne usmerjajo raziskovalce k zadovoljevanju potreb gospodarstva, v podjetjih dvigajo zavest o dostopnosti raziskovalnih kapacitet in podjetja usmerjajo k uporabi storitev, ki jih raziskovalne organizacije lahko ponudijo. Raziskovalce je potrebno usposobiti z znanji o trgu, kupcih in podjetništvu.

V okviru podpornega okolja so pomembna tudi strateška razvojno-inovacijska partnerstva - t. i. SRIP-i, ki pa so izpostavljeni v okviru naslednjega poglavja.

4.2. Promocija ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti

Za ustvarjanje pozitivne inovacijske mikroklima mora Slovenija nadaljevati s premiki na področju krepitve **kulture ustvarjalnosti, podjetništva in inovativnosti**. Program spodbujanja mladih k razvoju ustvarjalnosti, podjetnosti in inovativnosti (v nadaljevanju UPI) je prinesel določene rezultate. S tem programom se želi pri mladih razvijati osebnostne lastnosti, ki so pomembne za podjetništvo - od ustvarjalnosti, samoiniciativnosti, sprejemanja tveganj in odgovornosti do samozavesti in javnega nastopanja. Prizadevali si bomo, da se kulturo ustvarjalnega, podjetnega in inovativnega načina razmišljanja in poznavanja intelektualne lastnine vpelje v vse dele izobraževalnega sistema (kroskurikularno) od vrtcev do fakultet ter tudi v podjetja za vzgojo ustreznih kadrov.

Skrbeti je treba za **promocijo podjetništva in izvajanje ukrepov za spodbujanje podjetništva med posebnimi ciljnim skupinami** (npr. mladi, ženske, družinsko podjetništvo). Ključna je tudi promocija in internacionalizacija industrije skozi koherentno delovanje podpornih mrež ter organizacijo konferenc, posvetov, seminarjev in delavnic v Sloveniji in v mednarodnem okolju.

V Sloveniji že več kot dvajset let uspešno poteka **nagrajevanje in promocija najboljših slovenskih inovacij**, ki temelji na regijskem izboru najboljših inovacij in se zaključí z izborom najboljših nacionalnih inovacij. Priznanja za inovativnost ne pomenijo zgolj potrditve za nagrajence in njihovo

promocijo doma in po svetu, ampak jih tudi povezujejo med sabo, zato je smiselno projekt nadaljevati, pospeševati in ga nadgraditi z dodatnimi vsebinskimi aktivnostmi.

4.3. Podpora zagonu, rasti, razvoju in ohranitvi podjetij

V tem okviru je potrebno spodbujanje ustanovitve in zagona nastajajočih inovativnih podjetij, podjetij v fazi hitre rasti (scale-up), razvoj ostalih podjetij in uspešen prenos idej podjetnih posameznikov in skupin v tržno uspešne podjeme, ki imajo pozitiven gospodarski in družbeni pomen. Spodbude bodo usmerjene v nišne trge in bodo podpirale zeleni in digitalni prehod.

Prav tako je ključnega pomena, da imajo podjetja, zlasti MSP, v obeh kohezijskih regijah dostop do ugodnih virov financiranja, saj je to ena najtežje premostljivih ovir za vsa podjetja. V tem oziru je potrebno krepiti dolžniške in lastniške vire financiranja. Prav tako so z vidika rasti, razvoja in ohranitve podjetij pomembne spodbude tako malih vrednosti (npr. t. i. vavčerji), preko katerih imajo podjetja dostop do storitev s področja digitalizacije, varstva intelektualne lastnine, certifikatov, usposabljanja in zunanjih storitev na drugih pomembnih področjih, kot tudi velikih razvojno- inovacijskih projektov, ki so strateškega pomena za državo.

Pomembno je podpirati raziskave in razvoj ter investicije preko davčnih olajšav; podjetja je treba aktivno motivirati k vlaganju v nove produkte, ki morajo biti svetovno konkurenčni. Dodatno je potrebno vzpodbujanje prijave patentov in zaščite znamk ter podpora uvajanja konkretnih novih tehnologij, ki spodbujajo ustvarjalnost in s tem konkurenčnost (npr. umetna inteligenca, VR).

Eden od pomembnih stebrov prenosa znanja in tehnologij, ki prispeva h gospodarski rasti, so tudi odcepljena podjetja (spin-out in spin-off podjetja) javnih raziskovalnih organizacij. Ta podjetja kreirajo nova delovna mesta in imajo velik potencial, da postanejo inovativna in hitro rastoča, zato je potrebno tudi v Sloveniji vzpostaviti evropsko primerljivo normativno okolje za ustanavljanje takih podjetij.

4.4. Krepitev netehnoloških inovacij

Spoprijemanje podjetij, zlasti MSP, z izzivi zelenega in digitalnega prehoda gospodarstva terja širše razumevanje pojma inovacije, ki se ne more omejevati le na tehnologijo, ampak vključuje vse vrste inovacij, od najpogosteje prisotnih produktnih in procesnih do marketinških, organizacijskih in družbenih. Obstoječa mala podjetja niso nujno inovativni startupi v klasičnem smislu. V takšnih podjetjih je treba z ukrepi spodbujati tudi inovativne poslovno-upravljalvske rešitve ter ustvarjalnost v najširšem smislu.

Netehnološke inovacije, ki temeljijo na inoviranju procesov, storitev in predvsem poslovnih modelov, so pogosto tiste, ki ustvarjajo razliko med posameznimi proizvodi in ustvarjajo dodano vrednost. Dejstvo je, da inovacije mnogokrat ne izhajajo iz raziskav in razvoja, temveč temeljijo na problemu uporabnika ter uporabi obstoječih tehnologij, produktov. Inovacija je lahko nov poslovni model, ki na primer izhaja iz upoštevanja uporabniških izkušenj, uporabe digitalnih tehnologij (npr. platforma za souporabo) ali vključevanja storitev (poprodajne storitve, popravila ipd.).

Ključne so tudi t. i. »**družbene inovacije**«, pri čemer gre za nove ideje (produkte, storitve, modele), ki hkrati učinkovito odgovarjajo na potrebe družbe in ustvarjajo nove družbene odnose in sodelovanja. Gre za inovacije, ki poleg splošnih koristi za družbo povečujejo tudi zmogljivost družbe za ukrepanje. Ključna razlika med inovacijo in družbeno inovacijo je torej ta, da družbena inovacija poleg ekonomske vrednosti naslavlja tudi potrebe in izzive družbe ter ustvarja družbeni učinek. V tem oziru je treba krepiti tudi socialno ekonomijo, ki ima ključno vlogo pri ustvarjanju delovnih mest in socialni vključenosti.

Ključno je povezovanje s KKS, predvsem z oblikovanjem, arhitekturo in dizajn managementom ter drugimi procesi, ki vzpodbujajo razvoj netehnoloških inovacij. **Dizajn management** je primer instrumenta krepitve ustvarjalnosti in izboljšanja konkurenčnosti v podjetjih, ki se je izkazal za izjemno uspešnega. V Sloveniji smo to podprli preko dveh kompetenčnih centrov za dizajn management - KCDM (v obdobjih 2013-2015 ter 2017-2019). V 2,5 leta trajajočem projektu KCDM 2.0 (2017-2019) je bilo v usposabljanja vključenih 37 podjetij in njihovih skupno 1.433 zaposlenih. Rezultati po koncu projekta so izjemno dobri. S pomočjo izboljšav poslovnih procesov in produktov se je rast dobička v podjetjih v projektu povečala v povprečju za 104 %, dodana vrednost na zaposlenega pa v povprečju za 12 %.

5. PAMETNI RAZVOJ

Pametna industrija, ki jo lahko imenujemo tudi Industrija 4.0, je postala trend, ki je strateška prioriteta v mnogih industrijskih podjetjih. Pri tem podjetja združujejo napredno povezljivost, avtomatizacijo, tehnologije oblakov, senzoriko, različne proizvodne procese, inteligentne algoritme, IoT (internet stvari) in umetno inteligenco. Bistvo je popoln nadzor nad celotnim poslovnim procesom preko digitalne platforme. Pri tem gre lahko za proizvodnjo, logistiko, upravljanje z viri, sledenje materialom in podobno. Prav tako kot tehnologija pa so pomembni tudi poslovni procesi, ki se z uvedbo digitalizacije spremenijo. Enako velja za verige vrednosti.

Za pametno industrijo, ki jo je potrebno čim hitreje prilagoditi enotnemu digitalnemu trgu EU, je pomembna krepitev digitalizacije poslovanja, storitev, produktov in poslovnih modelov, pospešeno vlaganje v raziskave, razvoj in inovacije, mreženje in povezovanje različnih akterjev, krepitev kompetenc ter nenazadnje pospeševanje mednarodnega povezovanja podjetij. Ključno na teh področjih ostaja razumevanje trga, produkta in problema uporabnika, ki ga z naprednimi tehnološkimi rešitvami rešujemo. Izzive družbe je namreč potrebno reševati s sodobnimi tehnologijami in razviti produkte, ki bodo pomagali družbi in bodo posledično uspešni na trgu. Treba je vzpodbuditi podjetja, da si kreirajo lastne digitalne strategije, ki dopolnjujejo poslovne strategije in jih implementirajo.

Pospešena avtomatizacija s sabo prinaša tudi manjšo potrebo po tradicionalnih delovnih mestih. S tega vidika je treba nasloviti tudi prekvalifikacijo delavcev, ustvarjanje kompetenc za poklice prihodnosti, morebitne prilagojene oblike dela in delovnika (skrajšan delovni čas, delo od doma, souporaba,...), ter spremembe, ki izhajajo iz krožnih poslovnih modelov (povečanje storitev »reuse«, »remanufacturing«,...). Digitalizacija mora podpirati tudi zeleni in ustvarjalni prehod.

Odpornost digitalizirane industrije na kibernetične grožnje in napade je ključna za njeno dolgoročno uspešnost in preživetje. Zato je v pametni industriji potrebno zagotavljati visok nivo kibernetične varnosti, tako z ustreznimi sistemi kot tudi postopki in izobraževanjem ter osveščanjem.

Evropska komisija je januarja 2021 izdala poročilo z naslovom **»Industry 5.0: Towards a sustainable, human-centric and resilient European industry«**³³, ki se posebej osredotoča na industrijskega delavca kot človeka. Industrija 5.0 dopolnjuje obstoječo paradigmo Industrije 4.0 s poudarjanjem raziskav in inovacij kot gonila za prehod na trajnostno, osredotočeno na človeka/posameznika in odporno evropsko industrijo.

Industrija 5.0 poskuša zajeti vrednost novih tehnologij za doseg blaginje, ki presega cilje delovnih mest in rasti, hkrati pa spoštuje planetarne meje in v središče proizvodnega procesa postavlja blaginjo industrijskega delavca. Namen je, da se upošteva današnje pereče socialne omejitve in nikogar ne pusti zadaj. To predpostavlja vrsto ustreznih ukrepov tako za spoštovanje človekovih pravic, kakor tudi zagotavljanja varnega digitalnega delovnega okolja. Industrijski delavec dobiva novo vlogo - ne sme se ga smatrati za strošek, ampak za investicijo, ki bo omogočila razvoj tako podjetju kot delavcu. Delodajalec mora biti zato zainteresiran za vlaganja v veščine, sposobnosti in tudi dobro počutje zaposlenega. Pomemben predpogoj Industrije 5.0 je, da mora tehnologija služiti ljudem in ne obratno. V kontekstu industrije to pomeni, da se tehnologija uporablja in proizvodnja prilagaja potrebam in raznolikosti industrijskih delavcev, namesto, da se mora delavec prilagajati stalno razvijajoči se tehnologiji. Delavec mora biti opolnomočen in njegovo delovno okolje mora biti vključujoče. Zato bi moral biti delavec tesno vključen v sooblikovanje in uvajanje novih tehnologij, vključno robotike in umetne inteligence. Roboti naj bi za večjo varnost delovnega mesta prevzemali veliko število ponavljajočih se in enostavnih opravil.

³³ https://ec.europa.eu/info/publications/industry-50_sl.

5.1. Krepitev digitalizacije in pametnih rešitev

Posodabljanje gospodarstva mora iti v smeri uporabe najbolj sodobnih tehnologij, najvišje procesne varnosti, zvišanja stopnje avtomatizacije in robotizacije, uporabe digitalnih tehnologij ter umetne inteligence, kar posledično prispeva tudi k učinkovitejši rabi virov in energije. Uvajanje pametnih tovarn naj bi kar 10-krat povečalo produktivnost, hkrati pa omogočalo personalizacijo produktov, rešitev. Uvajanje digitalnih rešitev mora potekati na več ravneh. Na ravni EU in ravni države se prilagaja zakonodaja, pravila kibernetike varnosti in varstva potrošnikov ob hkratnem uvajanju digitalne tehnologije v poslovanje podjetij na vseh področjih. Nova zakonodaja pa mora imeti ocenjen vpliv na digitalno. Ti procesi že spreminjajo podobo industrije in način poslovanja. To dokazujejo slovenska podjetja, ki sodelujejo z vodilnimi podjetji na svetovnem trgu tudi z uvajanjem pametne avtomatizirane proizvodnje in uporabo umetne inteligence. Pri tem mora biti v skladu z razvijajočim se konceptom Industrije 5.0 v ospredju opolnomočeni človek - delavec.

Ukrepi na področju digitalizacije omogočajo podjetjem preprost in hiter prodor na tuji trg oziroma razširitev poslovanja na obstoječem tujem trgu, krajši čas določenih operacij, procesov, optimizacijo in učinkovitejše iskanje virov oziroma učinkovitejšo nabavo, nižje stroške administracije, povečano preglednost nad poslovnimi procesi ter posledično povečano prodajo na tujih trgih, izboljšanje konkurenčnega položaja, poenostavitev distribucijske poti, razširitev trga in dosega poslovanja ter posledično večje prihodke, izboljšanje interakcij s strankami, natančnejše in lažje dostopne informacije o samem podjetju, dobaviteljih, kupcih, ciljnih trgih, povečanje hitrosti poslovanja, povečanje tržnega deleža in racionalizacijo poslovnega modela. Za to pa bomo potrebovali tudi močno nacionalno digitalno infrastrukturo, ki vključuje aktivno povezovanje in sodelovanje različnih akterjev s ciljem postaviti Slovenijo na zemljevid uspešnih in referenčnih držav na področju pametne in zelene industrije. Hitre in zanesljive širokopasovne povezave (fiksne in mobilne), tudi na podeželju, so nujne za razvoj ključnih spletnih socialnih in gospodarskih storitev. Uvedba 5G je odvisna od pravočasne dodelitve spektra 5G.

Nasloviti želimo ne samo digitalnega preoblikovanja klasičnih podjetij, ampak želimo nuditi podporo hitrejšemu razvoju digitalnih podjetij. Izboljšanje digitalnih znanj in spretnosti delavcev bi lahko razmeroma hitro povečalo njihovo zaposljivost in podprlo gospodarsko okrevanje po krizi zaradi pandemije COVID-19. Uvedba uporabniku prijaznih storitev e-uprave in digitalnih javnih storitev bi pomagala dodatno zmanjšati upravno breme za podjetja. Čeprav so na voljo že številne javne spletne storitve, bodo za njihovo uporabo s strani posameznikov in podjetij potrebna prizadevanja za povečanje zaupanja ljudi v spletne transakcije in njihovo varnost (npr. uvedba nacionalnega elektronskega identifikatorja, zagotavljanje kibernetike varnosti in varovanja zasebnosti).

Pametna industrija bo upoštevala tudi Nacionalni program spodbujanja razvoja in uporabe umetne inteligence v RS do leta 2025 (NpUI), ki je usklajen s SRS 2030. NpUI med globalne izzive uvršča tudi industrijsko 4.0 revolucijo tako, da se vzpostavljajo novi modeli gospodarskega poslovanja ter celotnega družbenega in okoljskega razvoja.

Digitalna preobrazba hkrati pomeni tudi preobrazbo industrije v industrijo 4.0, s čimer bo Slovenija lahko konkurirala v evropskem in svetovnem prostoru. V proizvodnem podjetju bo potrebno digitalno transformacijo in digitalizacijo opredeliti na dveh ravneh, na ravni digitalizacije proizvodov, storitev in ustvarjanja digitalnih poslovnih modelov (smart) ter z digitalizacijo procesov in poslovanja. To bo predstavljalo prihranek na vseh ravneh poslovanja, dvig produktivnosti in konkurenčnosti na globalnem trgu. Pri razvoju je treba upoštevati načela vgrajene kibernetike varnosti.

Poleg posodabljanja gospodarstva z digitalizacijo poslovanja in uvajanjem pametnih rešitev v lastno poslovanje pa moramo spodbujati tudi razvoj poslovanja gospodarstva v smeri uporabe novih

tehnologij, kot so IoT, umetna inteligenca, digitalne platforme in podobno, za nove digitalizirane storitve, produkte in poslovne modele. Pri tem temeljimo na poznavanju trga, konkurence, lastnih kupcev in uporabnikov in se osredotočamo na sodobno uporabniško izkušnjo. Uspešen in hiter razvoj v tej smeri, ki je za konkurenčnost nujen, lahko spodbudimo z razvojem lastnih digitalnih kompetenc zaposlenih v podjetju ter s povezovanjem v nova razvojna partnerstva in verige vrednosti z razvojnimi podjetji IKT sektorja in institucijami znanja za razvoj produktov z višjo dodano vrednostjo ali višjo stopnjo integracije. Na ta način bomo lahko povezovali multidisciplinarna znanja za kreiranje sodobnih digitalnih storitev, produktov in poslovnih modelov, kar bo poleg produktivnosti drugi nujni pogoj za konkurenčnost gospodarstva, dvig dodane vrednosti in uspešno internacionalizacijo oziroma povečevanje izvoza na zahtevne trge z višanjem deleža visokotehnoloških proizvodov. Na ta način lahko slovenska industrija širi izvozne trge in postaja odpornejša.

5.2. Spodbujanje razvojno-raziskovalnega in inovacijskega ciklusa

Industrijska strategija skupaj z Raziskovalno in inovacijsko strategijo usmerja ukrepe v spodbujanje celotnega razvojnega, raziskovalnega in inovacijskega ciklusa od TRL 1-9 s poudarkom na prioritetnih področjih, ki izhajajo iz Slovenske strategije pametne specializacije (S4), kar se bo sistemsko krmililo preko novega Zakona o znanstveno-raziskovalni in inovacijski dejavnosti. Tako bomo dosegli tudi preusmeritev industrije od prakse dobavljanja komponent v nišno usmerjenega soustvarjalca tehnološko visoko razvitih izdelkov. Pri zasnovi izdelkov je potrebno upoštevati krožne in digitalne vidike (»circular & digital by design«). Bistveno pri tem je, da se prioritet ne opredeljuje »od zgoraj navzdol«, pač pa na osnovi partnerstva med gospodarstvom, institucijami znanja, državo in drugimi deležniki.

Pri tem je bistvenega pomena, da se vzpostavi sistem uporabe raziskovalne opreme, ki obsega dopolnitev že vzpostavljene evidence razpoložljive raziskovalne opreme ter vzpostavitve povezave med uporabniki in lastniki opreme.

Med vlaganji v raziskave in razvoj bo, poleg podpore zelenemu in digitalnemu prehodu, dan poseben poudarek reševanju drugih družbenih izzivov (npr. pandemij). Za to področje bodo na voljo sredstva, ki izhajajo iz Sklada EU za okrevanje in odpornost in iz programov Obzorja.

Spodbujati bi bilo treba uporabo evropskega patenta z enotnim učinkom, ko bo ta sistem začel veljati. Z njegovo uporabo bi še posebej MSP lahko za nižjo ceno varovala svoje izume v tistih državah EU, ki bodo sodelovale v sistemu evropskega patenta z enotnim učinkom.

5.3. Mreženje in povezovanje

Mreženje in povezovanje, predvsem na področju raziskav, razvoja in inovacij, je ključnega pomena. V povezavi s tem se bo nadaljeval razvoj koncepta strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov), ki na vsakem od prednostnih področij S4 združujejo ključne deležnike iz gospodarstva, raziskovalne sfere in ostale deležnike. Ti skupaj z državo ne samo sooblikujejo razvojno politiko, ampak tudi organizirajo celovit razvojno-inovacijski ekosistem po posameznih področjih S4. V praksi to pomeni vzpostavljanje različnih organizacijskih mostov (skupnih omizij, kjer različni akterji sodelujejo pri oblikovanju strategij in razvojnih programov) ter verig vrednosti tako doma kot z vključevanjem v mednarodne verige in mednarodne razvojno-inovacijske platforme s pripravo zahtevnejših razvojnih projektov, z vzpostavljanjem skupnih nastopov in mednarodno promocijo.

Zastaviti je treba ambiciozne cilje za internacionalizacijo znanja in rešitev, kjer bi bila slovenska podjetja s podpro celotnega ekosistema (država, raziskovalni sektor, nevladni sektor) sposobna ponuditi celovite visokotehnološke rešitve za večja okolja.

Pomembne so tudi druge oblike povezovanja in mreženja, na primer grozdi, digitalna inovacijska stičišča, kompetenčni centri in druge neformalne oblike povezovanja.

Digitalna inovacijska stičišča (t. i. »Digital Innovation Hubs«, akronim DIH) in podobni subjekti so izjemnega pomena za kreiranje celotnega ekosistema sodelovanja številnih različnih deležnikov in ciljnih skupin. To je prepoznala tudi Evropska komisija, ki v okviru Digitalnega programa Evrope³⁴ temu področju namenja veliko pozornost in tudi finančna sredstva, saj želi vzpostaviti mrežo Evropskih digitalnih inovacijskih stičišč (EDIH). Slovenija je v skladu s smernicami EK to področje opredelila v smernicah Digitalna inovacijska stičišča v Sloveniji po 2020³⁵. Ključni namen takšnega sodelovanja med deležniki zasebnega, javnega, raziskovalnega, akademskega in lokalnega okolja je digitalna preobrazba, ki mora doseči prav vsa področja vsakodnevnega življenja. Potrebno je krepiti poznavanje naprednih digitalnih tehnologij, ozavestiti priložnosti in nevarnosti, usposobiti posameznike, kakor tudi omogočiti podjetjem dostop do infrastrukture za testiranje naprednih digitalnih tehnologij (op.: laboratorijska oprema oziroma testirno okolje je predrago za MSP-je). Ključna smernica tukaj je, da so takšne storitve blizu uporabnika, kar pa je v Sloveniji, zaradi majhnosti države, prednost. Pomembna dodana vrednost EDIH mreže bo tudi mednarodno povezovanje in iskanje novih poslovnih priložnosti, prenos dobrih praks, prenos znanja in iskanje skupnih rešitev.

5.4. Krepitev in razvoj novih kompetenc, prekvalifikacija, nove oblike dela

Uresničevanje pametne industrije mora biti usmerjeno v krepitev kompetenc zaposlenih. Pomembno vlogo na tem področju predstavlja platforma za napovedovanje potreb po kompetencah, ki bo na podlagi spremljanja trendov in potreb trga dela omogočila pravočasna usposabljanja in izobraževanja sodelavcev za prihajajoče nove naloge, ki jih narekuje nenehen industrijski razvoj. Na podlagi nenehnega spremljanja vrzeli v kompetencah zaposlenih se bodo tako lahko oblikovali ustrezni programi izobraževanja in usposabljanja, ki bodo krepili kompetence, potrebne za delo in razvoj na področju zelenega, pametnega, digitalnega in ustvarjalnega. Predvsem pa bo potrebno z ukrepi omogočiti pridobivanje in krepitev interdisciplinarnih ter »mehkih« kompetenc.

Z ukrepi za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo zaposlenih, ki bodo zaradi digitalizacije in vpeljave industrije 4.0 potrebovali nove kompetence, se bo zmanjšalo število brezposelnih oseb na trgu dela. Vendar morajo biti ukrepi celostni in zajeti celotno vertikalno in se začeti že v osnovnih šolah z ustreznimi izobraževalnimi vsebinami in kakovostno karierno orientacijo, s pomočjo katere se bo usposobilo učence, dijake, študente in kasneje odrasle za razvoj in načrtovanje kariere. Ukrepi naj spodbujajo pridobivanje kompetenc s področja pametnega in digitalnega v različnih oblikah (npr. »job shadowing«). Prav tako je zaposlenim potrebno omogočiti različne oblike opravljanja dela, predvsem glede na trend personalizacije delovnega mesta, kjer je to ustrezno. Novi načini in oblike dela zahtevajo višji nivo razvitosti kompetenc, ki omogočajo sodelovanje in učinkovito opravljanje delovnih nalog. Preskok v digitalno je mogoč le, če imajo kadri razvite digitalne kompetence³⁶ ter z njihovo pomočjo učinkovito opravljajo delo.

Nadalje morajo ukrepi zajeti ohranjanje obstoječega visoko izobraženega kadra ter privabljanje istega iz tujine ter omogočati prožno prehajanje kadra iz institucij znanja in izobraževalnega sistema v gospodarstvo in obratno; s slednjim spodbujamo povezavo znanja in prakse ter interdisciplinarnost. Pravočasno odkrivanje in ohranjanje talentov v gospodarstvu, institucijah

³⁴ [Digital Europe Programme.](#)

³⁵ [Smernice Digitalna inovacijska stičišča v Sloveniji po 2020 .](#)

³⁶ Digitalne kompetence so ključnega pomena za izobraževanje, delo in aktivno participacijo v digitalni družbi. EK je v sodelovanju z državami članicami pripravila Okvir digitalnih kompetenc za državljane (trenutna verzija [DigComp 2.1.](#) in se redno posodablja), ki vsebuje 21 kompetenc na področjih: informacijska pismenost, komunikacija in sodelovanje, izdelava digitalnih vsebin, varnost in reševanje problemov.

znanja in izobraževalnih institucijah, razvoj karier zaposlenih z namenom prekvalifikacije in dokvalifikacije, je ključnega pomena za razvoj.

Eden najpomembnejših, predvsem pa najuspešnejših instrumentov z vidika pomena mreženja podjetij na področju skupnih ter ciljanih vlaganj v znanja, spretnosti in kompetence zaposlenih so kompetenčni centri za razvoj kadrov (v nadaljevanju KOC). KOC-i so bili ob svojem začetku leta 2010 prvi primer uspešnega povezovanja podjetij na področju vlaganj v znanja zaposlenih. S sprejemom S4 leta 2015 so postali osrednji instrument podpore vlaganjem v znanja in veščine zaposlenih za potrebe pametne specializacije. KOC-i dopolnjujejo delovanje SRIP-ov na področju razvoja človeških virov oz. znanj in spretnosti, s čimer je dosežen celovitejši pristop v trikotniku razvoja človeških virov, spodbujanja inovativnosti in konkurenčnosti ter vlaganj v raziskave in razvoj.

KOC-i zagotavljajo poklicno specifična usposabljanja in izobraževanja, ki so prepoznana kot nujna za razvoj in konkurenčnost posamezne panoge oziroma področja delovanja. Pomembna prednost izvajanja KOC-ev je, da podjetja sama oblikujejo vsebine izobraževanja oz. usposabljanja in imajo fleksibilnost pri izbiranju izvajalcev izobraževanj. V programskem obdobju 2014-2020 je pri izvajanju KOC-ev, ki so oblikovani kot mreže podjetij, skupaj sodelovalo več kot 600 podjetij z zabeleženimi več kot 50.000 vključitvami v usposabljanja (samo v okviru razpisa 2019-2022 je v desetih podprtih KOC-ih vključenih kar 327 podjetij, načrtovanih pa 22.352 vključitev v najrazličnejša usposabljanja, ki bodo z razvojem ključnih kompetenc okrepila konkurenčnost slovenskih podjetij). Kompetenčni centri bodo tudi v prihodnje namenjeni nadgradnji znanj, veščin in spretnosti zaposlenih, razvoju kompetenčnih modelov in krepitvi povezovanja podjetij ter izmenjavi dobrih praks na področju razvoja kadrov, s posebnim poudarkom na razvoju znanj na področju pametne specializacije, z namenom podpore podjetjem pri digitalni preobrazbi in prehodu na industrijo 4.0.

5.5. Internacionalizacija

Namen internacionalizacije je spodbuditi večjo odprtost v mednarodno okolje. Hiter napredek od podjetij zahteva nenehno prilagajanje, povečevanje učinkovitosti, zniževanje stroškov in iskanje novih priložnosti na domačem ter tujih trgih. Tako postaja internacionalizacija poslovanja tudi za večino MSP-jev nujna za preživetje. V ta namen se pripravlja Program spodbujanja investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva. Program v središče postavlja tri strateška področja: trajnost, inovativnost in digitalizacijo. Z ukrepi bomo skušali omiliti posledice pandemije COVID-19 in delovali v smeri dinamične, odporne in konkurenčne Slovenije. Glavni cilji programa so diverzifikacija izvoza, povečanje števila izvoznikov (MSP-jev), pozicioniranje v globalnih verigah vrednosti, zmanjšanje zaostanka pri vhodnih tujih neposrednih investicijah za drugimi državami EU, ciljna usmerjenost ter izboljšanje učinkovitosti ekosistema.

Pomembna je tudi internacionalizacija na področju raziskav, razvoja in inovacij. Zato je potrebno:

- pospeševanje vključevanja v evropske in globalne razvojno-raziskovalne in tehnološke projekte, pobude in programe (npr. Obzorje, Eureka, Evropska vesoljska agencija - ESA, Evropska obrambna agencija - EDA, CERN, FAIR, CTA, Life+ programi),
- spodbujanje sodelovanja z različnimi evropskimi in mednarodnimi institucijami (npr. European Institute of Technology - EIT/ Knowledge and Innovation Communities - KICs, Biobased industry Joint Undertaking - BBI JU),
- krepitev sodelovanja z obstoječimi in novimi mrežami podpornega okolja ter ostalimi deležniki v tujini (npr. mreža European Enterprise Network - EEN, EU DIH network),
- identificiranje in spremljanje tehnoloških dosežkov/trendov na evropskem in globalnem trgu ter prenos dobrih praks iz Slovenije in v Slovenijo, ki obsega mednarodne gospodarske dogodke, mrežo Innovation Radar, mrežo ekonomskih predstavnikov v tujini, mednarodne

mreže s področja KKS in podjetništva, kot so npr. European Creative Business Network (ECBN), Creative Business Network in druge.

Z namenom izvoza znanja in storitev na tuje trge ter hitrejše diverzifikacije slovenskega gospodarstva se bo preučila možnost izvedbe pilotno-demonstracijskih projektov na področju internacionalizacije. V prvi fazi se bo izvedla študija izvedljivosti (ali je posamezen produkt/storitev primeren za posamezen tuji trg); v kolikor študija izkaže izvedljivost poslovanja, bi se lahko podjetje v drugi fazi vključilo v izbor za izvedbo pilotno-demonstracijskega projekta na posameznem tujem trgu.

6. USMERITVE ZA POVEZAN ZELENI, USTVARJALNI IN PAMETNI RAZVOJ

Kot je navedeno v poglavju 2.4, je nabor ukrepov za izvajanje SIS v veliki meri standardiziran. Vendar pa je pri posameznih ukrepih ključno, da so pravilno usmerjeni in da v izvedbenem delu podprejo zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj. Primer ukrepa so raziskave, razvoj in inovacije, ki so osnovno gonilo razvoja gospodarstva, vendar je pomembno, kam in kako so usmerjene, da bodo podprle želeno smer razvoja. Orodje ekonomske politike za doseganje ciljev pa so tako materialne kot nematerialne spodbude. Ključne so tudi tiste, ki usmerjajo potrošnjo in s tem določajo tržno obnašanje, ki bo temeljilo na odgovornem povpraševanju. Pregled izvajanja usmeritev SIS 2021 - 2030 bo spremljal MGRT kot nosilni resor na dveletni ravni.

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV ³⁷ 2021-2030
<p>1. Raziskave, razvoj in inovacije (RRI):</p> <p>1.1. Povečanje deleža za RRD na 3 % BDP, od tega javni del na 1 %.</p> <p>1.2. Ohranitev 100-odstotnih davčnih olajšav DDPO za vlaganja RRI.</p> <p>1.3. Povezovanje celotnega razvojnega cikla od TRL-1 do TRL-9 - usklajeno zaporedno financiranje projektov od zgodnjih faz razvoja do uvedbe na trg.</p> <p>1.4. Razvoj in krepitev raziskovalne infrastrukture.</p> <p>1.5. Vzpostavitev sistema uporabe raziskovalne opreme, ki obsega dopolnitev že vzpostavljene evidence razpoložljive raziskovalne opreme ter vzpostavitev povezave med uporabniki in lastniki opreme; v okviru tega tudi spodbujanje odprtega inoviranja.</p> <p>1.6. Pospješevanje prenosa tehnologije in znanja za pospešeno komercializacijo rezultatov raziskav in razvoja.</p> <p>1.7. Krepitev števila (mladih) raziskovalcev v gospodarstvu in podpora raziskovalcem na začetku kariere.</p> <p>1.8. Upoštevanje krožnih in digitalnih vidikov pri zasnovi izdelkov (»circular and digital by design«) - vključenost zahteve v javne razpise.</p> <p>1.9. Krepitev RRI na področjih novih in alternativnih ter naravno obnovljivih materialov, izdelkov, storitev in tehnologij z upoštevanjem sodobnih pristopov (analiza življenjskega cikla - LCA, digitalni dvojčki ipd.).</p> <p>1.10. Razvoj naj sodobnejših tehnologij in produktov po usmeritvah nove RISS in Slovenske strategije pametne specializacije (prednostna vlaganja v nišna področja z največjim potencialom rasti in preboja na mednarodne trge).</p>	MGRT, MIZŠ, SVRK	4 mrd € (vključno z davčnimi olajšavami za RRI in povratnimi viri)
<p>2. Demonstracijski in pilotni projekti</p> <p>2.1. Podpora pilotno-demonstracijskih projektov (npr. za proizvodnjo sintetičnega metana in vodika) in demonstracijskih centrov, ki prispevajo k zelenemu, ustvarjalnemu in pametnemu prehodu in preko katerih bo mogoča promocija rešitev in znanja.</p> <p>2.2. Demonstracijski in pilotni projekti na področju</p>	MGRT, MIZŠ, MOP, MZI, MJU	250 mio €

³⁷ Ocena finančnih sredstev temelji na potrebah in predvidenih virih iz naslova Večletnega finančnega okvira EU (kohezijska politika 2021-2027), Načrta za okrevanje in odpornost, Sklada za podnebne spremembe in proračuna RS.

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV ³⁷ 2021-2030
<p>internacionalizacije, katerih namen je izvoz znanja in storitev na tuje trge ter hitrejša diverzifikacija slovenskega gospodarstva.</p> <p>2.3. Vzpostavitev pilotnih primerov kaskadne rabe lesa oz. naravno obnovljivih materialov za zapiranje snovnih tokov in izboljšanje snovne izrabe odpadkov: povratna logistika, sortiranje, spremljanje tokov itd..</p> <p>2.4. Demonstracijski in pilotni projekti v energetsko intenzivni industriji za uvajanje novih nizkoogljičnih tehnologij za izboljšanje energetske in snovne učinkovitosti, ohranjanje konkurenčnosti in preprečitev »odliva ogljika«.</p> <p>2.5. Demonstracijski in pilotni projekti za spodbujanje nadomeščanja surovin fosilnega izvora (biorafinerija, ki bi podpirala razvoj bioosnovanih materialov na osnovi biomase).</p>		
<p>3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte in programe</p> <p>3.1. Pospoševanje vključevanja v evropske in globalne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte, pobude in programe ter mednarodne raziskovalne infrastrukture.</p> <p>3.2. Spodbujanje sodelovanja z različnimi evropskimi in mednarodnimi institucijami ter mrežami podpornega okolja.</p> <p>3.3. Identificiranje in spremljanje tehnoloških dosežkov/trendov na evropskem in globalnem trgu ter prenos dobrih praks.</p>	MGRT, MIZŠ	30 mio €
<p>4. Mreženje in sodelovanje na področju raziskav, razvoja in inovacij</p> <p>4.1. Nadgradnja strateških razvojno-inovacijskih partnerstev (SRIP-ov) ter vpeljava novih tehnologij in dobrih praks na različna področja in s tem pospešenega sodelovanja in razvoja deležnikov po posameznih področjih.</p> <p>4.2. Pospoševanje drugih oblik sodelovanja poslovnih subjektov z raziskovalno-razvojnimi institucijami in drugimi deležniki.</p> <p>4.3. Vzpostavitev platforme za pospeševanje sodelovanja obstoječih in novih deležnikov četverne vijačnice v okviru S4, in sicer s pomočjo vzpostavitve oziroma nadgradnje infrastrukturnih, raziskovalno-razvojnih in vsebinskih pogojev inovacijskega podpornega okolja.</p> <p>4.4. Pospoševanje razvojnih partnerstev za krepitev digitalnih produktov, storitev in poslovnih modelov.</p>	MGRT, MIZŠ, SVRK, MJU	25 mio €
<p>5. Podporno okolje za podjetja</p> <p>5.1. Vzpostavitev povezovalnega, vključujočega in komplementarnega platformnega ekosistema, ki bo izgrajen iz subjektov ter programov na temeljnih področjih celotne družbe (gospodarstvo, akademska in znanstveno-raziskovalna sfera, javni sektor, lokalne skupnosti in širša družba).</p> <p>5.2. Krepitev podpornega okolja za krožno gospodarstvo in digitalizacijo, kar vključuje podporo razvoju digitalne ekonomije z ustvarjanjem novih verig vrednosti, inoviranjem produktov, rešitev in novih poslovnih modelov.</p>	MGRT, MJU	50 mio €

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV ³⁷ 2021-2030
5.3. Nadaljnji razvoj in nadgradnja storitev podpornih subjektov predvsem v smeri zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja.		
6. Promocija podjetništva in inovativnosti 6.1. Promocija inovativnosti in podjetniške kulture kot pozitivne vrednote (npr. preko javnih medijev, sodelovanja na dogodkih, poslovnih srečanjih in sejnih s področja podjetništva, obrti in inovacij, izbora in nagrajevanja najboljših slovenskih inovacij ipd.). 6.2. Celovita promocija in nagrajevanje ustvarjalnosti, podjetništva in inovativnosti (UPI). 6.3. Promocija strateških razvojno-inovacijskih partnerstev in pametne specializacije (promocija razvojnih prebojev, ki so rezultat uvajanja pametne specializacije). 6.4. Promocija podjetništva v posebnih ciljnih skupinah. 6.5. Promocija in odpiranje novih tržnih poti na domačem in tujih trgih. 6.6. Krepitev znamk, vključno s krepitvijo pozicioniranja Slovenije kot zelene, ustvarjalne in pametne dežele (ambasadorji »green.creative.smart«).	MGRT	10 mio €
7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti 7.1. Spodbujanje ustanavljanja novih inovativnih podjetij (startupov) in podjetij s potencialom hitre rasti ter hitro rastočih (scale-up) podjetij. Poseben poudarek bo dan zagonu »krožnih in digitalnih« podjetij. 7.2. Spodbujanje povezovanja podjetij z mentorskimi sistemi in poslovnimi mentorji. 7.3. Spodbujanje povezovanja zagonskih podjetij z »zreli« podjetji.	MGRT	40 mio €
8. Podpora rasti, razvoju in ohranitvi podjetij, predvsem MSP 8.1. Krepitev dolžniških virov financiranja (subvencioniranje obrestnih mer, mikrokrediti, mikrogarancije, krediti in mezzanine krediti, garancije,...). 8.2. Krepitev lastniških virov financiranja (krepitev in učinkovito delovanje skladov semenskega in tveganega kapitala) ter razvoj drugih sodobnih oblik financiranja. 8.3. Uvajanje spodbud malih vrednosti (t. i. vavčerjev) za posebne vsebine, ki podpirajo zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj. 8.4. Pospeševanje digitalne in krožne preobrazbe podjetij: spodbujanje uvajanja sodobnih digitalnih tehnologij v poslovanje podjetij, ustvarjanje novih produktov, storitev in poslovnih modelov ter ustvarjanje razvojnih partnerstev za te namene. 8.5. Spodbude za krepitev lesno-predelovalne panoge. 8.6. Izboljšanje energetske učinkovitosti v podjetjih, tudi preko uvajanja energetskega managementa, uvedbe sistema ISO 50001 in drugih pomembnih standardov ter certifikatov na področju okolja in energije.	MGRT, MOP, MZI, MJU	150 mio € + povratna sredstva

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV ³⁷ 2021-2030
<p>9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli</p> <p>9.1. Podpora netehnološkim inovacijam in inoviranju poslovnih modelov (procesne in organizacijske inovacije, nove poslovno-upravljaljske rešitve, novi poslovni modeli ter inovativne metode internacionalizacije podjetij na osnovi skupnih vlaganj znanja, tehnologij in kapitala).</p> <p>9.2. Razvoj in prenova poslovnih modelov in procesnih izboljšav za pospeševanje prehoda v krožno in digitalno gospodarstvo, tudi z uporabo najsodobnejših tehnologij (optimiziranje poslovnih tokov, optimizacija pretoka materialov in njegove rabe, avtomatizacija linij, souporaba,...).</p> <p>9.3. Podpora dizajn managementu ter povezovanju kulturno-kreativnih sektorjev in podjetij.</p>	MGRT	60 mio €
<p>10. Spodbujanje investicij</p> <p>10.1. Spodbujanje strateško pomembnih začetnih investicij domačih in tujih vlagateljev.</p> <p>10.2. Podpora investicijam za uvajanje Industrije 4.0 in nizkoogljičnega krožnega gospodarstva.</p> <p>10.3. Zeleno javno naročanje pri investicijah.</p>	MGRT	300 mio €
<p>11. Internacionalizacija</p> <p>11.1. Pospeševanje internacionalizacije v skladu s Programom spodbujanja investicij in internacionalizacije slovenskega gospodarstva.</p> <p>11.2. Omogočanje in povečanje internacionalizacije preko digitalizacije.</p> <p>11.3. Spodbujanje skupnega nastopanja podjetij v verigah vrednosti na svetovnem trgu.</p>	MGRT, MZZ	100 mio €
<p>12. Krepitev kompetenc, usposabljanje, prekvalifikacija, prilagajanje demografskim spremembam</p> <p>12.1. Razvoj platform za krepitev kompetenc zaposlenih in vodstvenega kadra v vseh vejah industrije in na področju krožne in digitalne transformacije gospodarstva nasploh.</p> <p>12.2. Krepitev kompetenc, potrebnih za zeleni, ustvarjalni in pametni razvoj, upoštevajoč globalne trende.</p>	MGRT, MDSSZ, MIZŠ	30 mio €
<p>13. Infrastruktura</p> <p>13.1. Razvoj potrebne infrastrukture, ki omogoča razvoj zelene, ustvarjalne in pametne industrije (sodobne fiksne in mobilne povezave, npr. 5G, blockchain, razvoj objektov za povečanje snovne in energetske učinkovitosti in rabe, odprte standardizirane podatkovne platforme, e-identiteta, infrastruktura za e-poslovanje med podjetji...).</p> <p>13.2. Povezovanje industrije v lokalne energetske skupnosti in izkoriščanje odpadne toplote.</p> <p>13.3. Vlaganje v infrastrukturo za povečanje samooskrbnosti glede ravnanja z odpadki.</p> <p>13.4. Podpora energetske samooskrbnim industrijam.</p>	MGRT, MOP, MZI, MJU	300 mio €

USMERITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH UKREPOV	NOSILNI RESOR/JI	OCENA FINANČNIH SREDSTEV ³⁷ 2021-2030
<p>14. Zakonodaja in poslovno okolje</p> <p>14.1. Spodbujanje trajnostne proizvodnje in potrošnje; v okviru tega tudi ozaveščanje javnosti o pozitivnih učinkih uporabe naravnih obnovljivih virov.</p> <p>14.2. Ustvarjanje spodbudnega gospodarskega okolja (jasna, konsistentna in izvedljiva zakonodaja, hitri postopki za pridobivanje dovoljenj, spodbuden fiskalni okvir itd.) za investicije v nizkoogljično krožno gospodarstvo.</p> <p>14.3. Ustvarjanje in krepitev trgov za sekundarne surovine in pospeševanje industrijske simbioze.</p> <p>14.4. Zeleno oziroma krožno javno naročanje, v okviru katerega se podpira tudi uporaba naravnih/obnovljivih virov (npr. spodbujanje lesene gradnje z zelenimi javnimi naročili).</p> <p>14.5. Spodbujanje standardizacije (aktivno vključevanje v sooblikovanje ter podpora uporabi mednarodnih standardov), uporabe mednarodnih certifikatov in varstva intelektualne lastnine.</p> <p>14.6. Vzpostavitev evropsko primerljivega normativnega okolja za ustanavljanje odcepljenih podjetij.</p>	VSI RESORJI	-

PREGLED FINANČNIH SREDSTEV MGRT V LETIH 2020-2022

Predvidena integralna sredstva za leta 2020 - 2022 za izvedbo ukrepov iz naslova MGRT za navedene ukrepe predstavljajo več kot 91 milijonov evrov, ki jih dopolnjujemo z ukrepi iz povratnih sredstev. Dodatno k izvajanju posameznih ukrepov prispevajo tudi druga ministrstva (MIZŠ, MOP, MJU, MZI) iz naslova njihovih proračunskih sredstev.

Z evropskimi kohezijskimi sredstvi bomo spodbujali predvsem RRI, investicije, podjetništvo in krožno gospodarstvo in v obdobju 2020 - 2022 bo za to namenjenih več kot 265 mio EUR iz OP EKP 2014 - 2020. Zelo pomemben segment spodbud pa so tudi povratna sredstva v oblikah kreditov, garancij in kapitalskih vložkov.

V naslednjem finančnem obdobju 2021 - 2027 bomo zagotavljali sredstva za ukrepe iz Sklada za okrevanje in odpornost v planirani višini 427 milijonov evrov in iz Večletnega finančnega okvira (okvirno 450 milijonov evrov) ter Sklada za pravični prehod (okvirno 235 mio EUR). Vsa ta sredstva EU še niso potrjena s strani Evropske komisije, zato končna vrednost sredstev še ni znana.

Obstaja tveganje, da vse aktivnosti ne bodo izvedene v obsegu, ki bi zagotavljal doseganje zastavljenih ciljev, v kolikor ne bodo zagotovljene zadostne spodbude s strani države. Večina ukrepov sicer temelji na predvidenih sredstvih iz naslova MGRT, vendar vezano na večletne sklade, načrte in programe EKP. Vsekakor pa v navedena predvidena sredstva niso vključena posamezna oziroma dodatna sredstva drugih deležnikov ekosistema (predvsem zasebnih).

Predvidena finančna sredstva za izvajanje ukrepov (nacionalni proračun - realizacija 2020, sprejeti 2021 in 2022, OP EKP - realizacija 2020, pravice porabe 2021, 2022)

	FINANČNA SREDSTVA 2020 (V €)	FINANČNA SREDSTVA 2021 (V €)	FINANČNA SREDSTVA 2022 (V €)	VIR
1. Raziskave, razvoj in inovacije (RRI)	20.512.122	21.352.629	15.049.437	EKP
2. Demonstracijski in pilotni projekti	23.969.999	23.369.594	15.221.773	EKP
3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte in programe	9.810.346	13.152.217	11.725.663	EKP in integrala
4. Mreženje in sodelovanje na področju raziskav, razvoja in inovacij	1.947.220	3.922.838	3.453.106	EKP in integrala
5. Podporno okolje za podjetja	11.165.308	12.289.594	12.019.780	EKP in integrala
6. Promocija podjetništva in inovativnosti	323.191	270.000	270.000	integrala
7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti	1.980.559	2.160.000	2.160.000	EKP
8. Podpora rasti, razvoju in ohranitvi podjetij, predvsem MSP	28.421.058	26.498.677	4.582.939	EKP
9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli	3.638.858	3.081.470	4.066.820	EKP
10. Spodbujanje investicij	7.803.120	12.325.891	15.000.000	integrala
11. Internacionalizacija	14.965.086	17.813.082	14.413.600	EKP in integrala
12. Krepitev kompetenc, usposabljanje, prekvalifikacija, prilagajanje demografskim spremembam	36.210	550.000	553.346	integrala
SKUPAJ	124.573.077	136.785.992	98.516.464	

7. PREGLED PRISPEVKA POSAMEZNIH SKLOPOV UKREPOV K POSAMEZNEMU ZASTAVLJENEMU CILJU

Pregled prispevka posameznih sklopov ukrepov je narejen na osnovi tabele v 6. poglavju in posameznih zastavljenih ciljev v poglavju 1.3.

KLJUČNI IZBRANI CILJI 2030 SKLOPI UKREPOV	Produktivnost dela (cilj 2030 je 66 tisoč EUR dodana vrednost na zaposlenega)	Izvoz (2030 cilj 29,8 mrd EUR)	ZELENO	USTVARJALNO	PAMETNO
			Snovna produktivno št (2030 cilj je 3,50 SKM/kg)	Inovacijski indeks in dvig na lestvici EII med vodilne inovatorke (2030 cilj je doseči 110% v EU)	DESI INDEKS (2030 cilj je doseči 60 točk, 10. mesto)
VLAGANJA V RAZISKAVE IN TEHNOLOŠKI RAZVOJ					
1. Raziskave, razvoj in inovacije (RRI): Davčna olajšava za RR in finančne spodbude s poudarkom na projektih, ki izražajo možnost hitre komercializacije inovacij v obliki novih produktov in storitev ali patentov (TRL 6-9).	X	X	X	X	X
2. Demonstracijski in pilotni RRI projekti: Spodbude za podporo najbolj obetavnim projektom, ki doprinašajo k razvoju novih tehnologij s poudarkom na zeleno in digitalno.	X	X	X	X	X
3. Vključevanje v mednarodne raziskovalno-razvojne in inovacijske projekte in programe: spodbujanje oblikovanja in vključevanja v mednarodne RRI projekte z namenom prodora na tuje trge.	X	X		X	
4. Mreženje in sodelovanje na področju raziskav, razvoja in inovacij: upravljanje in povezovanje vzpostavljenih mrež deležnikov inovacijskega ekosistema v Sloveniji z določenimi merljivimi parametri uspeha (novi produkti, novi patenti, nova mednarodna sodelovanja podjetij).	X	X		X	
SPODBUJNJE PODJETNIŠTVA					
5. Podporno okolje za podjetja: ukrepi za spodbujanje start- in scale-upov, dostop do ključnih informacij na enem mestu, ukrepi za digitalno transformacijo, ukrepi za razvoj novih poslovnih modelov.	X		X		X
6. Promocija podjetništva in inovativnosti: komunikacijske kampanje, podpora konferencam, srečanjem in sejmom, programi nagrajevanja podjetništva in inovativnosti, ambasadorki podjetništva.	X		X	X	X
7. Spodbujanje zagonskih podjetij in podjetij s potencialom hitre rasti: spodbude za nova podjetja, mentorske sheme, povezovanje.	X	X		X	X
8. Podpora rasti, razvoju in ohranitvi podjetij, predvsem MSP: ugodno dolžniško financiranje (kredit, garancije, obrestne mere), semenski in tvegani kapital, spodbude za lesnopredelovalno panogo in energetska transformacijo.	X	X	X	X	X
9. Netehnološke inovacije in poslovni modeli: podpore pri uvajanju alternativnih poslovnih modelov (digitalno poslovanje, trajnostno poslovanje,...), nove	X	X	X	X	X

KLJUČNI IZBRANI CILJI 2030	ZELENO		USTVARJALNO	PAMETNO	
	Produktivnost dela (cilj 2030 je 66 tisoč EUR dodana vrednost na zaposlenega)	Izvoz (2030 cilj 29,8 mrd EUR)	Snovna produktivnost (2030 cilj je 3,50 SKM/kg)	Inovacijski indeks in dvig na lestvici EII med vodilne inovatorke (2030 cilj je doseči 110% v EU)	DESI INDEKS (2030 cilj je doseči 60 točk, mesto)
SKLOPI UKREPOV					
metode internacionalizacije, avtomatizacija proizvodnih procesov.					
SPODBUJANJE INVESTICIJ IN INTERNACIONALIZACIJE					
10. Spodbujanje investicij: spodbude strateškim investicijam in investicijam z večjim potencialom rasti dodane vrednosti s poudarkom na zelenem in digitalnem.	X	X	X	X	
11. Internacionalizacija: nastopi na tujih trgih, vzpostavljanje predstavništav, krepitev delegacij, spodbujanje skupnega nastopa podjetij na tujih trgih.	X	X			X
VLAGANJE V KADRE					
12. Krepitev kompetenc in usposabljanje: podpora modelom za napovedovanje kompetenc in krepitev znanj ter izobraževalnih potreb za poklice prihodnosti s poudarkom na zelenem, ustvarjalnem in pametnem razvoju.	X	X	X	X	X
POSLOVNO OKOLJE					
13. Infrastruktura: podpora izgradnji 5G, e-storitve, lokalne energetske skupnosti.	X	X	X	X	X
14. Zakonodaja in poslovno okolje: stabilnost in predvidljivost ter evropsko primerljiva normativna ureditev.	X		X		

8. ZAKLJUČEK

Industrijska strategija postavlja usmeritve za prehod gospodarstva v zeleno, ustvarjalno in pametno gospodarstvo ter s tem dvig konkurenčnosti. V trenutku nastajanja te strategije se svet sooča s pandemijo koronavirusa; s tem povezani izzivi so večji kot kadarkoli prej. Največji izziv tega trenutka je zagotovo gospodarsko, socialno in splošno okrevanje držav. Vse to terja spremembe v razmišljanju in delovanju na vseh področjih. Razmišljanje izven ustaljenih okvirjev je postalo nujnost. To brez strukturne preнове evropskega in seveda tudi slovenskega gospodarstva v smeri trajnostnega, vključujočega in regionalno bolj uravnoteženega razvoja ne bo mogoče. Prav tako je treba ujeti val četrte industrijske revolucije. Slovenija ima priložnost, da s pomočjo razpoložljivih evropskih sredstev zagotovi potrebna vlaganja v raziskave in razvoj, inovacije, digitalizacijo, izobraževanje, pa tudi usposabljanja za številne poklice prihodnosti. Prioriteta pri investiranju evropskih sredstev je zagotovitev dolgoročne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.

V novi industrijski strategiji 2021 - 2030 določamo cilje za razvojni preboj slovenske industrije in poti do njih. Cilji industrijske strategije do leta 2030 so doseči 66.000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega, preiti v krožno gospodarstvo in močno okrepiti inovacijski zagon podjetij. Za izvajanje strategije bo v naslednjih letih na voljo vrsta ukrepov, ki bodo usmerjeni v krepitev zelenega, ustvarjalnega in pametnega razvoja, in ki bodo podjetjem pomagala spreminjati poslovne procese in krepiti njihov dolgoročni položaj na globalnem trgu. S to strategijo se povezujemo v širšo zgodbo industrijske strategije EU, s katero se vzpostavlja skupna zaveza EU, njenih držav članic in regij, industrije, MSP-jev in vseh drugih zainteresiranih strani za prenovljeno partnerstvo. S tem bo Evropi omogočeno, da kar najbolje izkoristi industrijsko preobrazbo v smeri zelenega in digitalnega prehoda ter hkrati povečuje strateško avtonomijo gospodarstva.

V EU je že dolga leta uveljavljeno načelo »Pomisli najprej na male« (ang. 'Think small first'), kar pomeni, da je treba pri sprejemu zakonodaje najprej pomisliti na mikro podjetja, ki nimajo veliko virov, da bi se lahko prilagajala spremembam. S to industrijsko strategijo želimo uvajati načelo »Pomisli najprej zeleno, ustvarjalno in pametno« (ang. 'Think Green, Creative and Smart first'), kar pomeni, da želimo, da se pri vsakem ukrepu, vsakem razvoju novega izdelka, storitve ali poslovnega modela, pri zagonu novega podjetja, pri novih investicijah,... najprej pomisli, kako in na kakšen način bi lahko prispevali k zelenemu, ustvarjalnemu in pametnemu razvoju. Na ta način bomo krepili položaj in mednarodno konkurenčnost industrije ter zagotovili, da ostane vitalni del slovenskega gospodarstva.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
BAT	Najboljše tehnologije, ki so na voljo, angl. Best available technologies
BDP	Bruto družbeni proizvod
BDV	Bruto dodana vrednost
CCS	Zajemanje in shranjevanje ogljika, angl. Carbon Capture and Storage
CCU	Tehnologije zajema in ponovne uporabe ogljika, angl. Carbon Capture and Utilisation
CEE - 4	Skupina štirih srednjeevropskih držav - Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška
DESI indeks	angl. The Digital Economy and Society Index (DESI)
DPS	Domača poraba snovi
DV	Dodana vrednost
EBITDA	Prihodek pred obrestmi, davki in amortizacijo
EII	Energetsko intenzivna industrija
EK	Evropska komisija
ETS	Sistem EU za trgovanja z emisijami, angl. Emission trading system
EU	Evropska unija
EZD	Evropski zeleni dogovor
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
IKT	Informacijske in komunikacijske tehnologije
IoT	Internet stvari, angl. Internet of Things
JRO	Javne raziskovalne organizacije
KCDM	Kompetenčni center za dizajn management
KI	Kreativne industrije
KKS	Kulturno-kreativni sektor
LCA	Analiza življenjskega cikla, angl. life cycle assesment
LULUCF	Sprememba rabe zemljišč in gozdarstvo, angl. Land Use Land Use Change and Forestry
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MF	Ministrstvo za finance
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šolstvo
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MSP	Mala in srednje velika podjetja, angl. Small and medium enterprises
Mzi	Ministrstvo za infrastrukturo

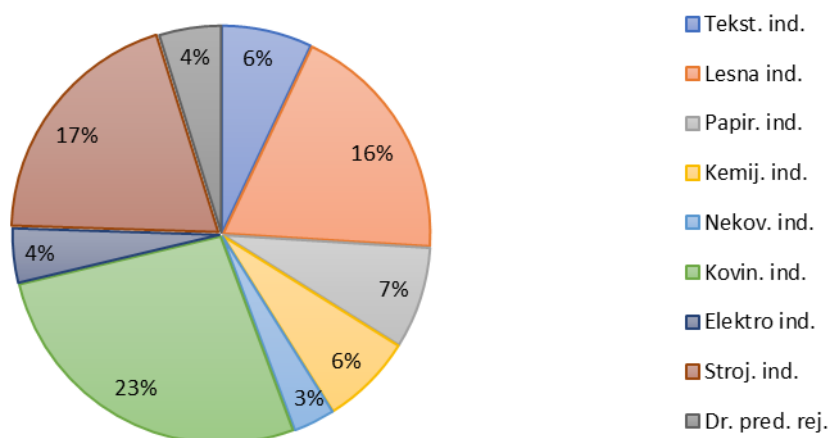
NEPN	Nacionalni energetska podnebni načrt
NVO	Nevladne organizacije
RRD	Raziskovalno-razvojna dejavnost
RRI	Raziskave, razvoj in inovacije
R & R	Raziskave in razvoj
S4	Slovenska strategija pametne specializacije
SID	Slovenska izvozna in razvojna banka
SIO	Subjekti inovativnega okolja
SIP	Slovenska industrijska politika
SIS	Slovenska industrijska strategija
SKM	Standard kupne moči
SPIRIT	Javna agencija Republike Slovenije za spodbujanje podjetništva, internacionalizacije, tujih investicij in tehnologije
SPOT	Mreža slovenskih poslovnih točk
SPS	Slovenski podjetniški sklad
SRIP	Strateško razvojno-inovacijsko partnerstvo
SRRS	Slovenski regionalno razvojni sklad
SRS 2030	Strategija razvoja Slovenije 2030
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SVRK	Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko
TGP	Toplogredni plini
TRL	Nivo tehnološke pripravljenosti, angl. Technology Readiness Level
UPI	Ustvarjalnost, podjetnost in inovativnost

Priloga 1: Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v obdobju 2008–2018

1. Število subjektov

Na področju predelovalnih dejavnosti je bilo konec 2018 aktivnih 19.705 podjetij (pravnih oseb oziroma družb, fizičnih oseb oziroma s. p.-jev ter normiranih s. p.-jev, ki so izkazali prihodek ali stroške dela). V zadnjih desetih letih se je število podjetij povečalo za 1,3 % na leto, v zadnjih petih letih pa za 1,7 % na leto. V 2018 je bil med predelovalnimi dejavnostmi v primerjavi z letom 2008 porast števila podjetij največji v prehrabni (1.513 zaposlenih), strojni (517 zaposlenih), lesni (459 zaposlenih) ter kovinski industriji (295 zaposlenih). Število podjetij se je znižalo v tekstilni, papirni, kemični, elektro in nekovinski industriji (od 282 v tekstilni do 18 v nekovinski industriji). V letu 2018 je največ podjetij delovalo v kovinski industriji (23 % vseh), sledijo strojna (17 %), lesna (16 %) ter prehrabna industrija (13 %).

Delež podjetij v predelovalnih dejavnostih
v letu 2018

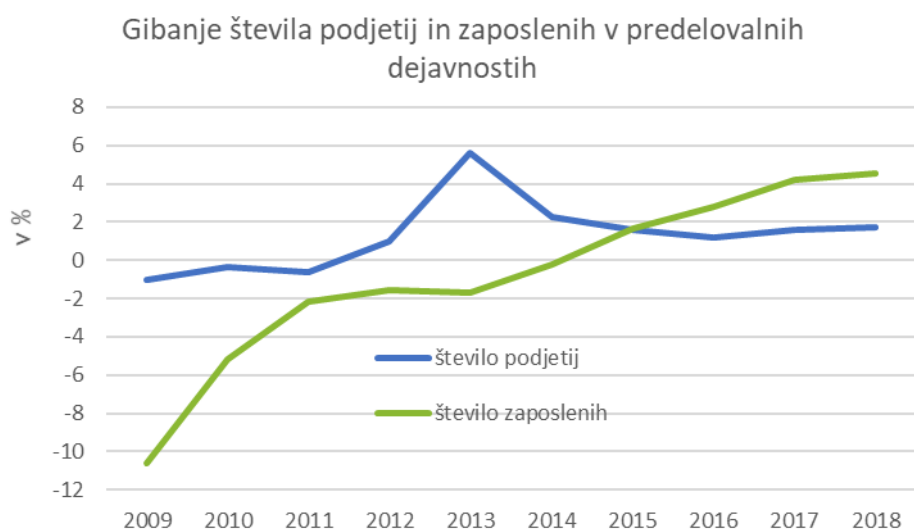

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Opis metodologije

Poslovanje predelovalnih dejavnosti je analiza na podlagi podatkov o poslovanju poslovnih subjektov Ajpesa (Letni računovodski izkazi gospodarskih družb, gospodarskih javnih služb, malih samostojnih podjetnikov, zadrug, društev, itd.) kot tudi podatkov iz davčnega obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti, davka na dodano vrednost in davka od dohodkov pravnih oseb, ki jih zbira FURS.

V **prehrabno industrijo** so vštete dejavnosti C10 Proizvodnja živil in C11 Proizvodnja pijač; v **tekstilno industrijo** C13 Proizvodnja tekstilij, C14 Proizvodnja oblačil, C15 Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov; v **lesno industrijo** C16 Obdelava in predelava lesa, C31 Proizvodnja pohištva; v **papirno industrijo** C17 Proizvodnja papirja in izdelkov iz papirja, C18 Tiskarstvo in razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa; v **kemično industrijo** C19 Proizvodnja koks in naftnih derivatov, C20 Proizvodnja kemikalij, C21 Proizvodnja farmacevtskih surovin, C22 Proizvodnja izdelkov iz gume in plastike; **nekovinski mineralni izdelki** C23; v **kovinsko industrijo** C24 Proizvodnja kovin, C25 Proizvodnja kovinskih izdelkov; v **elektro industrijo** C26 Proizvodnja računalnikov, elektronskih in optičnih izdelkov, C27 Proizvodnja električnih naprav; v **strojno industrijo** C28 Proizvodnja drugih strojev in naprav, C29 Proizvodnja motornih vozil, C30 Proizvodnja drugih vozil in plovil, C33 Popravila in montaža strojev in naprav; v **druge dejavnosti** C32 druge predelovalne dejavnosti.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

2. Prihodek od prodaje v predelovalnih dejavnostih

Gospodarski subjekti iz predelovalnih dejavnosti so v letu 2018 ustvarili za 31,3 mrd EUR prihodkov od prodaje na osnovi prodajne vrednosti kupcem zaračunanih prodanih proizvodov ali trgovskega blaga in materiala ter opravljenih storitev. V 2018 so predelovalne dejavnosti ustvarile za 5,4 mrd EUR več prihodka kot leta 2008 oziroma so ti porasli za 21 %. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 25,4 mrd EUR prihodkov od prodaje, v zadnjih petih letih pa zaradi konjunkturo in večje vpetosti v mednarodne tokove v povprečju 27,4 mrd EUR prihodka od prodaje.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so se v predelovalnih dejavnostih prihodki najbolj zvišali v strojni (1,6 mrd EUR), kemični (1,3 mrd EUR), elektro (1,3 mrd EUR) ter kovinski industriji (1,2 mrd EUR). Tekstilna in lesna industrija v 2018 še nista prišli na nivo iz leta 2008, tako zaradi stečajev mnogih podjetij, kakor tudi zaradi prestrukturiranja (zniževanja proizvodnje pri obstoječih družbah). Kriza je leta 2009 prizadela vse panoge v predelovalnih dejavnostih, vendar je večina panog preseгла nivo predkriznega leta.

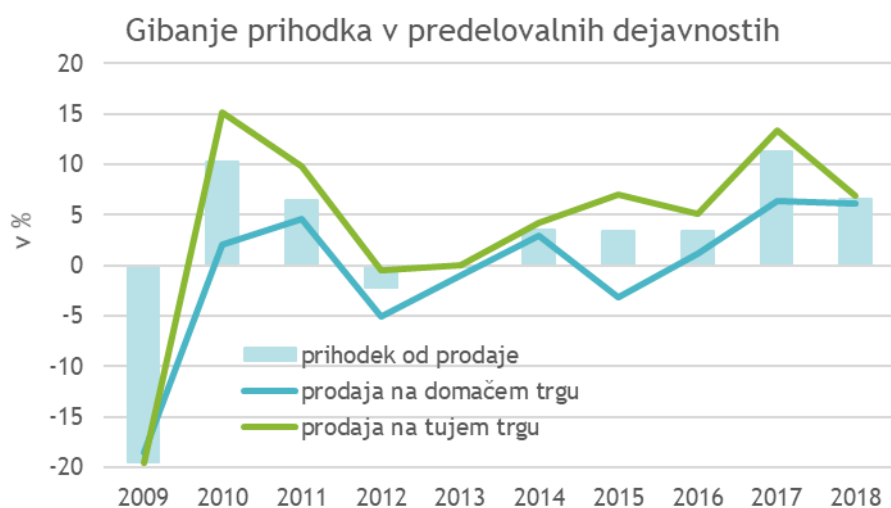

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) so prihodki v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 5,6 % letno. Znotraj predelovalnih dejavnosti so najbolj porasli v strojni industriji (za 8,3 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 7,8 % letno), lesni ter kovinski in elektro industriji (6,7 % oziroma 6,6 % letno).

Prihodek od prodaje	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ³⁸ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	31.279	25.360	5.450	21,1 %	27.446	5,6 %
Prehrambna	2.384	2.196	125	5,5 %	2.263	2,2 %
Tekstilna	895	846	-173	-16,2 %	812	2,9 %
Lesna	1.415	1.191	-58	-3,9 %	1.247	6,8 %
Papirna	1.297	1.188	10	0,8 %	1.226	2,7 %
Kemična	6.048	5.010	1.375	29,4 %	5.473	3,6 %
Nekovinska	1.014	907	9	0,9 %	919	3,4 %
Kovinska	6.431	4.951	1.198	22,9 %	5.559	6,7%
Elektro	4.387	3.454	1.337	43,8 %	3.870	6,6 %
Strojna	6.995	5.275	1.583	29,3 %	5.739	8,3 %
Druge	484	380	115	31,3 %	420	7,8 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

a. Prodaja na domačem trgu

Prodaja v predelovalnih dejavnostih na domačem trgu se je v zadnjem desetletnem obdobju najbolj povečala v zadnjih dveh letih (2017 in 2018). Višja je bila tako zaradi višje potrošnje prebivalstva kot podjetij. Čisti prihodki so se drastično zmanjševali v letu 2009, sledila pa sta še dva cikla zmanjšanja prodaje na domačem trgu in sicer v letih 2012-2013 ter v letu 2015. Prihodki od prodaje na domačem trgu, ki so v 2018 znašali 9,4 mrd EUR, so se v zadnjih desetih letih znižali v povprečju za 0,7 % na leto. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 8,6 mrd EUR prihodkov od prodaje na domačem trgu. V 2018 so predelovalne dejavnosti v primerjavi z letom 2008 beležile 682 mio EUR manj prihodkov od prodaje na domačem trgu, kar predstavlja upad za 6,8 %.

³⁸ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so se znotraj predelovalnih dejavnosti prihodki na domačem trgu zvišali le v strojni industriji (27 mio EUR), drugih predelovalnih dejavnostih (16 mio EUR) in kovinski industriji (44.000 EUR). Vse ostale dejavnosti pri prodaji na domačem trgu še niso dosegle nivojev iz leta 2008. Največji zaostanek beležijo predvsem nekovinska (244 mio EUR), tekstilna (188 mio EUR) ter prehrabna industrija (124 mio EUR).

V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) so prihodki na domačem trgu vsako leto v povprečju porasli za 2,6 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi so prihodki na domačem trgu v povprečju najbolj porasli v lesni industriji (za 5,9 % letno), elektro in kovinski industriji (za 3,9 in 3,8 % letno), papirni (za 3,6 % letno) ter kemični industriji (za 3 % letno).

Prihodki na domačem trgu	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ³⁹ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	9.364	8.639	-682	-6,8 %	8.628	2,6 %
Prehrabna	1.638	1.630	-124	-7,0 %	1.620	0,1 %
Tekstilna	212	238	-188	-46,9 %	203	1,5 %
Lesna	754	650	-14	-1,9 %	668	5,9 %
Papirna	585	534	-73	-11,1 %	514	3,6 %
Kemična	1.271	1.166	-35	-2,7 %	1.164	3,0 %
Nekovinska	403	434	-244	-37,7 %	370	1,2 %
Kovinska	2.223	1.913	0	0,0 %	1.993	3,8 %
Elektro	829	764	-48	-5,4 %	772	3,9 %
Strojna	1.311	1.185	27	2,1 %	1.201	1,4 %
Druge	138	123	16	13,3 %	122	3,3 %

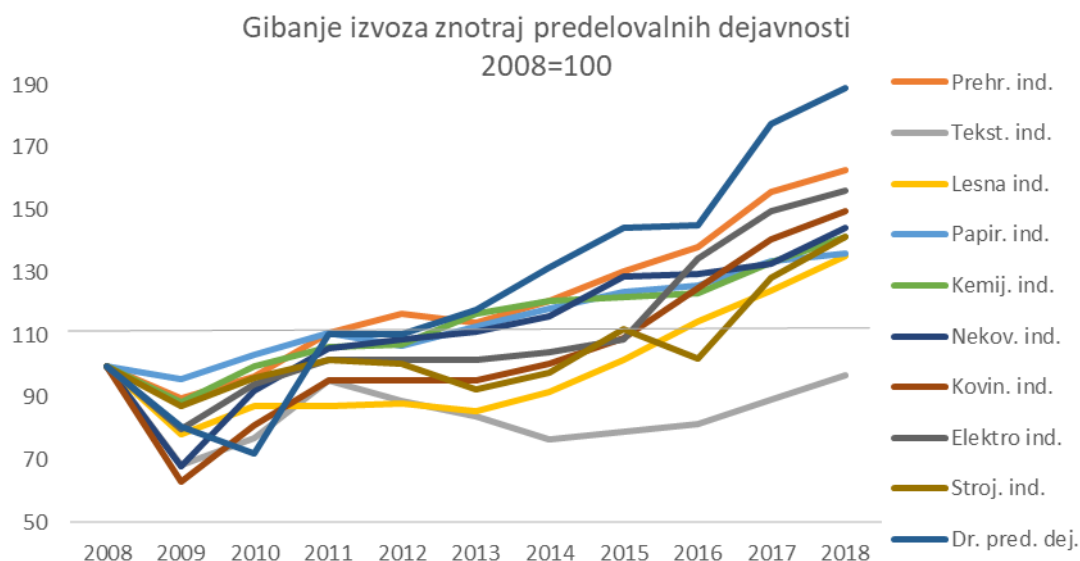
Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

a. Prodaja na tujem trgu

Po začetku krize v letu 2009 in drastičnem upadu tako domačega povpraševanja kot izvoza so predelovalne dejavnosti hitro nadoknadile izgube pri izvozu. Predelovalne dejavnosti so v 2018 beležile 21,7 mrd EUR izvoza ter so tako za 43,8 % oziroma za 6,6 mrd EUR presegle izvoz iz leta 2008.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je znotraj predelovalnih dejavnosti izvoz najbolj zvišal v strojni, kovinski, kemični, elektro in nekovinski industriji. Le tekstilna industrija v 2018 ni uspela doseči nivojev izvoza iz leta 2008. V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) se je izvoz v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju povečal za 7,3 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi je izvoz v povprečju najbolj porasel v drugih predelovalnih dejavnostih (za 9,9 % letno), lesni (9,6 % letno) in kovinski industriji (za 9,4 % letno), kakor tudi elektro in strojni industriji (8,9 in 8,8 % letno).

³⁹ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Znotraj predelovalnih panog so v 2018 največji izvozniki v strojni industriji, ki skupaj dosegajo 5,5 mrd EUR izvoza oziroma 25 % izvoza celotne predelovalne panoge, sledijo še kemična s 4,8 mrd EUR, kovinska s 4,3 mrd EUR in elektro industrija s 3,5 mrd EUR izvoza. Slednje izvozijo kar 83 % celotnega izvoza predelovalne panoge.

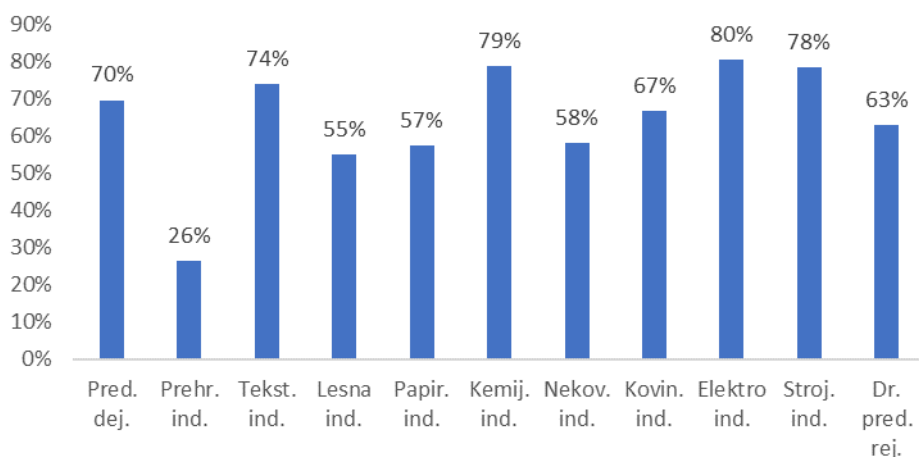
Prihodek na tujem trgu	DEJ.	2018, mio EUR	Ø 2008–2018, mio EUR	2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁴⁰ v obdobju 2014–2018)
PREDEL. SKUPAJ		21.764	16.406	6.634	43,8 %	18.627	7,3 %
Prehrambna		630	470	243	62,7 %	548	7,4 %
Tekstilna		661	581	-21	-3,1 %	578	2,9 %
Lesna		777	571	203	35,3 %	652	9,6 %
Papirna		743	629	197	36,1 %	696	3,8 %
Kemična		4.762	3.861	1.391	41,3 %	4.322	3,9 %
Nekovinska		589	459	181	44,4 %	532	5,4 %
Kovinska		4.293	3.010	1.427	49,8 %	3.582	9,4 %
Elektro		3.525	2.534	1.266	56,0 %	2.953	8,9 %
Strojna		5.479	4.089	1.603	41,4 %	4.512	8,8 %
Druge		304	201	143	89,1 %	253	9,9 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Podjetja v predelovalnih dejavnostih so v 2018 dosegla 70-odstotni delež prihodkov na tujih trgih v prihodkih od prodaje predelovalnih dejavnosti. Tako so z aktivnejšim povezovanjem in iskanjem novih trgov predelovalne dejavnosti delež izvoza v prihodkih zvišale z 59 % v 2008. Najbolj **izvozno usmerjena** je bila v 2018 elektro industrija (z ustvarjenim 80-odstotnim deležem izvoza), ki ji sledijo kemična (79 %), strojna (78 %) in tekstilna industrija (74 %). Najmanj izvozno usmerjena pa je prehrambna industrija (26 %).

⁴⁰ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

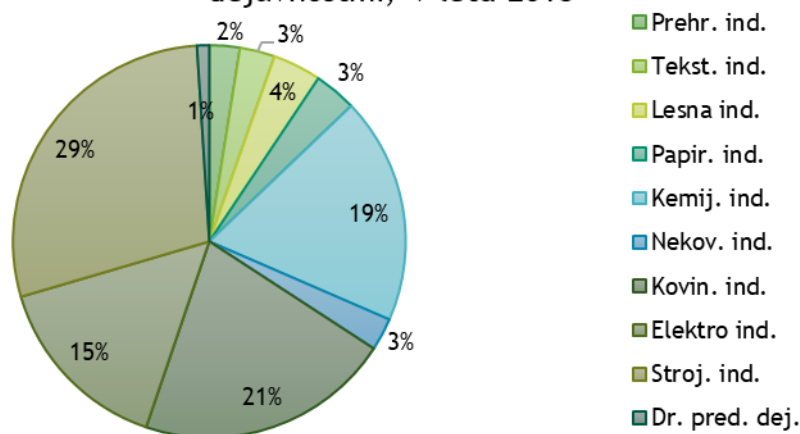
Delež prihodka na tujem trgu, v %, 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Prodaja na tujih trgih EU (kjer zajemamo le podatek družb in s.p-jev, ki sicer predstavljajo večino izvoza) je za predelovalne dejavnosti najpomembnejša, saj so na tem trgu v 2018 ustvarili kar 80 % celotnega izvoza oziroma 17,2 mrd EUR izvoza blaga in storitev. Izvozni trg EU je najpomembnejši za strojno industrijo, saj je med predelovalnimi dejavnostmi ta v 2018 v EU izvozila 29 % celotnega izvoza EU, sledijo kovinska (21 %), kemična (19 %), elektro industrija (15 % oziroma 4,9 mrd EUR izvoza), medtem ko papirna, tekstilna in prehrabna industrija v EU izvozijo med 3,5-2,5 % celotnega izvoza predelovalnih dejavnosti v EU.

Delež izvoza na trgih EU med predelovalnimi dejavnostmi, v letu 2018

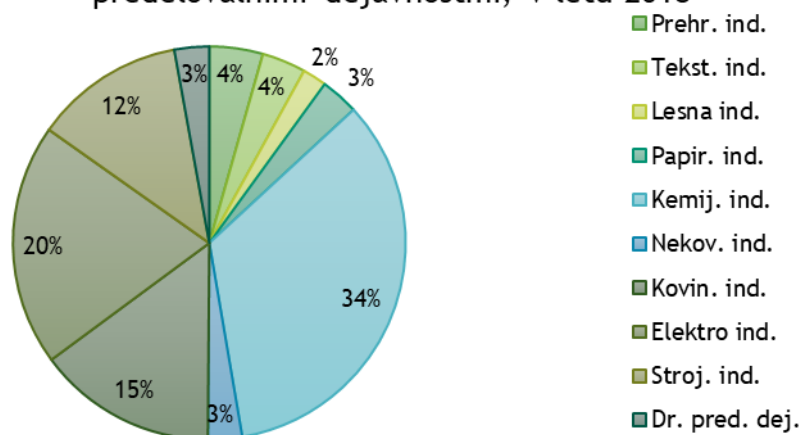

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Prihodki od prodaje na trgu EU so se v zadnjih desetih letih zvišali v povprečju za 4,5 % na leto. V letu 2008 so prihodki od prodaje na trgih EU znašali 11,1 mrd EUR (izvoz na Hrvaško še ni bil vključen) in v 2009 upadli na 9 mrd EUR, leta 2011 presegli nivo predkriznega leta, nato pa smo, ob ugodnih ekonomijah EU, pospešeno izvažali na te trge. V zadnjih petih letih so predelovalne dejavnosti na trgih EU v povprečju ustvarile 14,6 mrd EUR prihodkov od prodaje. V zadnjih petih letih (2018/2014) so se prihodki na trgu EU med predelovalnimi dejavnostmi v povprečju zvišali za 8,5 % na leto, relativno najbolj v prehrabni industriji (13,6 % na leto), ki je sicer med vsemi predelovalnimi dejavnostmi med najmanj izvozno usmerjenimi. Po rasti v zadnjih petih letih sledijo še lesna (v povprečju 11,8 % na leto), elektro, strojna in kovinska industrija (10 % na leto).

Čisti prihodki od prodaje na trgih izven EU (kjer zajemamo le podatek družb in s.p.-jev) je za predelovalne dejavnosti manj pomemben kot EU, se pa delež izvoza na trge izven EU z leti krepi. V 2018 so predelovalne dejavnosti izvozile na trge izven EU 20 % celotnega izvoza oziroma 1,5 mrd EUR izvoza blaga in storitev. V 2018 so največji izvozniki na trge izven EU v kemični industriji, ki dosegajo 1,5 mrd EUR izvoza oziroma 34 % izvoza celotne predelovalne panoge izven EU, sledijo še elektro (20-odstotni delež), kovinska (15-odstotni delež) in strojna industrija (12-odstotni delež). V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) so prihodki z izvozom na trge izven EU v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 3,1 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi je izvoz na trge izven EU v povprečju najbolj porasel v drugih predelovalnih dejavnostih (14 % letno), tekstilni (za 9 % letno), kovinski (8,7 % letno), elektro industriji (za 5,4 % letno), upadel pa v papirni, lesni in prehrabni industriji (od 3 v lesni do 1,5 % na leto prehrabni industriji).

Delež izvoza na trgih izven EU med predelovalnimi dejavnostmi, v letu 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Prihodek na tujem trgu	2018, mio EUR trg EU	Ø 2004–2018, mio EUR trg EU	Ø Sprem. v %/ leto (2014–2018) trg EU	2018, mio EUR trg izven EU	Ø 2004–2018, mio EUR trg izven EU	CAGR ⁴¹ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	17.239	14.595	8,5 %	4.526	4.031	3,1 %
Prehrabna	431	358	13,6 %	199	189	-1,4 %
Tekstilna	498	456	1,3 %	164	122	9,0 %
Lesna	687	563	11,8 %	90	89	-1,9 %
Papirna	601	542	5,9 %	142	154	-2,9 %
Kemična	3.216	2.896	5,5 %	1.547	1.427	0,9 %
Nekovinska	462	409	6,3 %	127	123	2,5 %
Kovinska	3.625	3.047	9,6 %	668	535	8,7 %
Elektro	2.625	2.172	10,2 %	901	781	5,4 %
Strojna	4.920	4.000	9,8 %	559	512	2,1 %
Druge	174	153	7,3 %	130	100	14,0 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

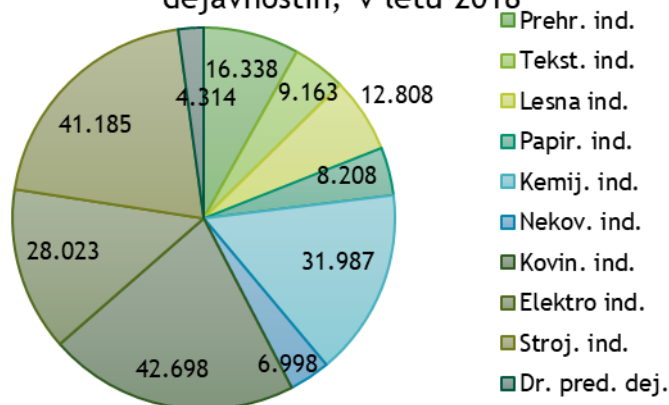
II. Število zaposlenih

V 2018 je bilo v predelovalnih dejavnostih 202.000 zaposlenih oseb, ki delajo pri delodajalcu (pri pravnih osebah, samostojnih podjetnikih ali drugih registriranih fizičnih osebah), ki so prejeli plačo ter so bili na podlagi pogodbe o zaposlitvi obvezno socialno zavarovani, kar je za 20.000 oseb

⁴¹ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

oziroma za 8,9 % manj kot leta 2008. V tem času je število zaposlenih najbolj poraslo v kemični (+5.081 zaposlenih), strojni (+2.066 zaposlenih, predvsem v popravilih in montaži strojev in naprav) in elektro industriji (+847 zaposlenih), zmanjšanje pa so beležili predvsem v tekstilni (-11.731 oseb), lesni (-9.219 zaposlenih), papirni industriji (-3.337 zaposlenih). V zadnjih enajstih letih (2008–2018) je bilo v povprečju 189.708, v zadnjih petih letih (2014–2018) pa 187.546 zaposlenih. V zadnjih petih letih se je število zaposlenih povečalo za 2,6 % na leto, najbolj v kemični, kovinski in strojni industriji, največje zmanjšanje pa so doživeli v papirni, pa tudi tekstilni ter nekovinski industriji.

Število zaposlenih v predelovalnih dejavnostih, v letu 2018

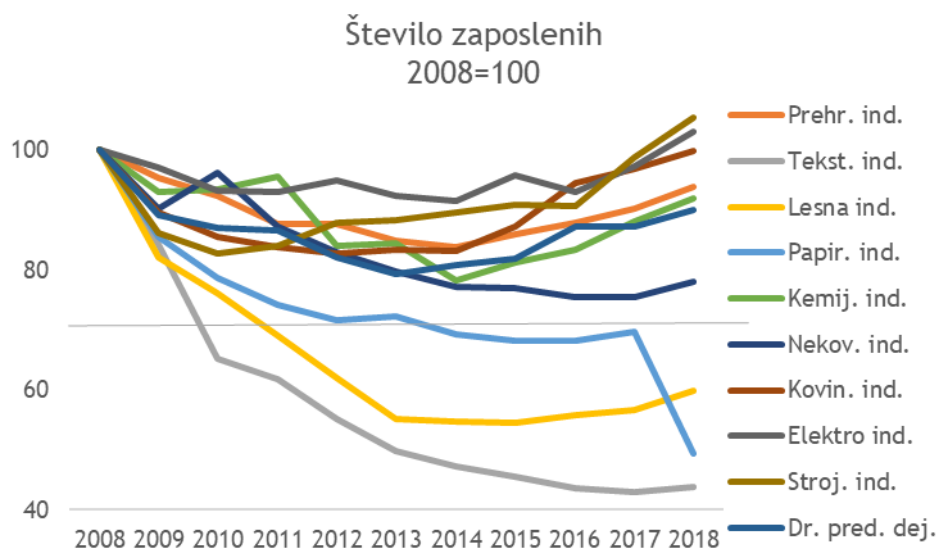

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Število zaposlenih	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁴² v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	201.896	189.724	-19.586	-8,8 %	187.581	2,6 %
Prehrambna	16.247	15.565	-1.054	-6,1 %	15.288	2,1 %
Tekstilna	9.166	12.142	-11.728	-56,1 %	9.325	-2,5 %
Lesna	13.169	14.536	-8.858	-40,2 %	12.398	1,6 %
Papirna	5.705	8.467	-5.840	-50,6 %	7.495	-7,3 %
Kemična	24.712	23.804	-2.194	-8,2 %	22.752	1,7 %
Nekovinska	6.967	7.459	-1.958	-21,9 %	6.840	-0,4 %
Kovinska	42.712	38.378	-79	-0,2 %	39.496	3,7 %
Elektro	28.024	25.965	848	3,1 %	26.115	2,2 %
Strojna	41.193	35.704	2.074	5,3 %	37.161	3,6 %
Druge	4.315	4.149	-484	-10,1 %	4.099	2,6 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

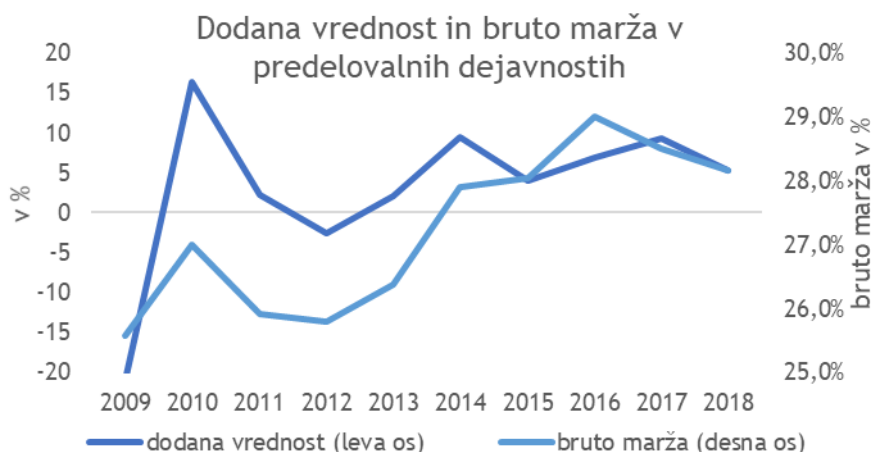
⁴² Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

3. Dodana vrednost in bruto marža

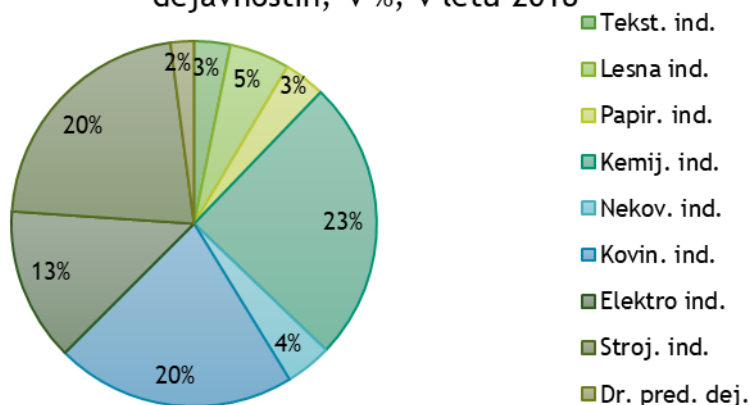
Dodana vrednost v stroških faktorjev je enako kot bruto prihodek iz poslovnih dejavnosti po popravkih za subvencije za poslovanje in posredne davke. Ustvarjena dodana vrednost, ki predstavlja razliko med prodajnimi prihodki ter nekaterimi drugimi poslovnimi prihodki (kosmati donos iz poslovanja) ter stroški blaga, materiala in storitev in drugimi poslovnimi odhodki, je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 8,8 mrd EUR, kar je bilo za 2,1 mrd EUR oziroma za 30,7 % več kot v letu 2008. V zadnjih enajstih letih je dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih v povprečju letno znašala 6,9 mrd EUR. Večji upad dodane vrednosti so predelovalne dejavnosti beležile v letu 2009 ter nižjo leta 2012, v povprečju pa je v zadnjih desetih letih letno beležila 2,7-odstotno rast.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

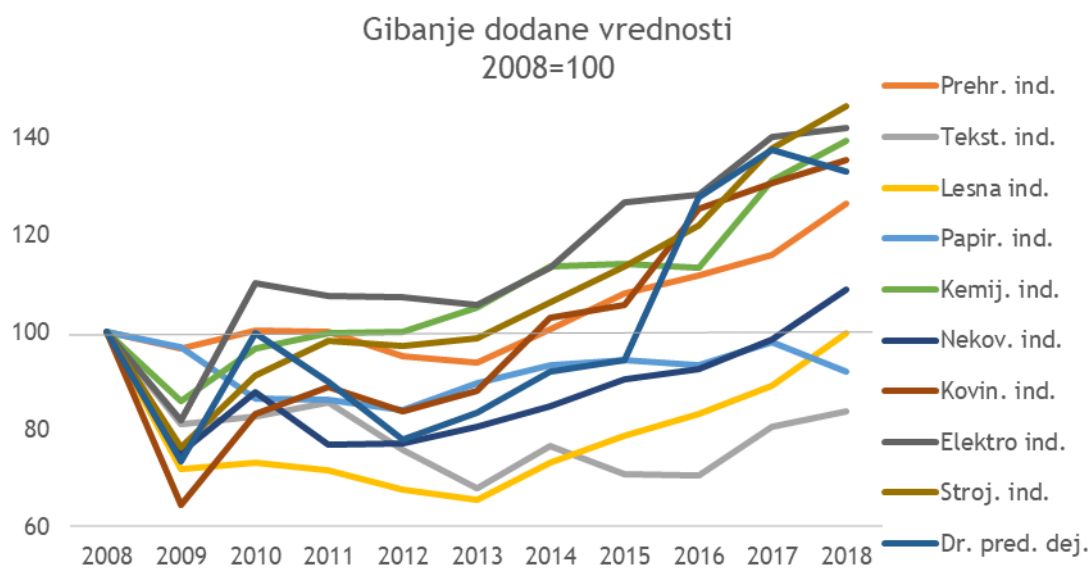
V strukturi dodane vrednosti vseh predelovalnih dejavnosti je v 2018 največ dodane vrednosti ustvarila kemična industrija (23-odstotni delež), sledijo ji strojna (20,4%), kovinska (19,8 %), prehranska (6,7 %) in lesna industrija (5 %).

Struktura dodane vrednosti po predelovalnih dejavnostih, v %, v letu 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost najbolj zvišala v strojni in kemični industriji (598 mio EUR), kovinski (456 mio EUR), elektro (330 mio EUR) ter prehrabni industriji (124 mio EUR). Tekstilna, papirna in lesna industrija v 2018 še niso ustvarile nivoja dodane vrednosti iz leta 2008.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih petih letih (2014–2018) je dodana vrednost v predelovalnih dejavnostih v povprečju porasla za 7 % letno ter beležila v povprečju 7,8 mrd EUR dodane vrednosti. Med predelovalnimi dejavnostmi je dodana vrednost na leto najbolj porasla v drugih predelovalnih dejavnostih (9,8 % letno), v kovinski industriji za 9 % letno, lesni za 8,7 % letno in strojni industriji za 8,2 % letno.

Dodana vrednost ⁴³	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁴⁴ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	8.812	6.901	2.068	30,7 %	7.775	7,0 %
Prehrambna	593	490	124	26,5 %	527	6,2 %
Tekstilna	263	250	-51	-16,3 %	240	4,3 %
Lesna	439	350	-1	-0,3 %	373	8,8 %
Papirna	300	301	-26	-8,1 %	307	0,5 %
Kemična	2.022	1.583	570	39,2 %	1.776	5,8 %
Nekovinska	337	274	27	8,6 %	294	6,2 %
Kovinska	1.748	1.301	456	35,3 %	1.550	9,0 %
Elektro	1.115	901	330	42,1 %	1.021	6,1 %
Strojna	1.795	1.322	570	46,5 %	1.534	8,2 %
Druge	170	129	42	33,1 %	149	9,8 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Bruto marža (delež dodane vrednosti v prihodkih) se v zadnjih petih letih giblje na ravni med 28 in 29 %, kar pomeni, da na ravni prodanih proizvodov in storitev ni bilo narejenega kvalitativnega napredka, temveč je bila rast dodane vrednosti vezana predvsem na večjo proizvedeno količino proizvodov ali storitev. V letu 2018 je v primerjavi z letom 2008 bruto marža višja za 2,1 o.t. V tem času se je med predelovalnimi dejavnostmi bruto marža najbolj zvišala v prehrambni, strojni in kemični industriji, kakor tudi v kovinski in nekovinski industriji, znižala pa v tekstilni in papirni industriji.

Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 beležili najvišjo bruto maržo v drugih predelovalnih dejavnostih (35 %), sledijo kemična (34 %), nekovinska (33 %) in lesna industrija (29 %), najnižjo pa imata papirna in prehrambna industrija (25 %).

Bruto marža ⁴⁵ v %	Vred. 2018, v %	Ø 2018–2018	Ø 2014–2018	Razlika 2018-2008	CAGR ⁴⁶ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	28,2 %	27,1 %	28,3 %	2,1 o.t.	1,3 %
Prehrambna	24,9 %	22,3 %	23,3 %	4,1 o.t.	3,9 %
Tekstilna	29,4 %	29,6 %	29,6 %	0,0 o.t.	1,3 %
Lesna	31,0 %	29,3 %	29,9 %	1,1 o.t.	1,9 %
Papirna	23,1 %	25,3 %	25,1 %	-2,2 o.t.	-2,1 %
Kemična	33,4 %	31,5 %	32,4 %	2,4 o.t.	2,1 %
Nekovinska	33,2 %	30,1 %	32,0 %	2,4 o.t.	2,7 %
Kovinska	27,2 %	26,1 %	27,9 %	2,5 o.t.	2,1 %
Elektro	25,4 %	26,1 %	26,4 %	-0,3 o.t.	-0,4 %
Strojna	25,7 %	25,0 %	26,8 %	3,0 o.t.	-0,1 %
Druge	35,2 %	33,6 %	35,4 %	0,5 o.t.	1,8 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

4. Dodana vrednost na zaposlenega

Dodana vrednost na zaposlenega je v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašala 44.000 EUR, kar je bilo za 43 % več kot v letu 2008. V zadnjih enajstih letih je dodana vrednost na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih v povprečju letno znašala 36.000 EUR. Večji upad dodane vrednosti na zaposlenega so predelovalne dejavnosti beležile predvsem v letu 2009 (-12 %), v povprečju pa je v zadnjih desetih letih beležila 3,7-odstotno letno rast.

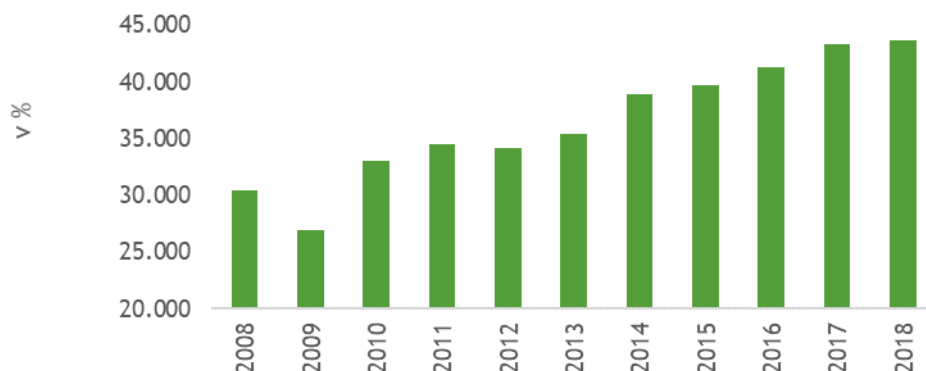
⁴³ Dodana vrednost v stroških faktorjev.

⁴⁴ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

⁴⁵ Bruto marža je izračun dodane vrednosti v prihodkih.

⁴⁶ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Gibanje dodane vrednosti na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

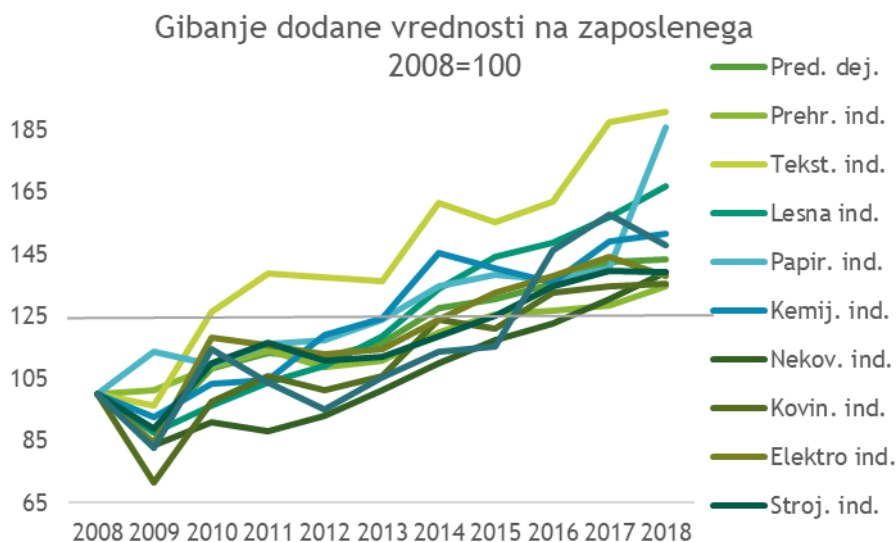
Dodana vrednost na zaposlenega ⁴⁷	Vred. 2018, EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁴⁸ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	43.645	36.464	43,3 %	41.364	4,3 %
Prehrambna	36.521	31.515	34,7 %	34.454	4,0 %
Tekstilna	28.731	21.802	90,7 %	25.810	6,9 %
Lesna	33.347	24.818	66,8 %	30.006	7,1 %
Papirna	52.595	36.426	85,9 %	41.636	8,4 %
Kemična	81.840	67.032	51,6 %	77.954	4,0 %
Nekovinska	48.323	37.119	39,2 %	43.026	6,6 %
Kovinska	40.920	33.750	35,5 %	39.120	5,1 %
Elektro	39.803	34.701	37,8 %	39.061	3,8 %
Strojna	43.571	36.860	39,1 %	41.144	4,5 %
Druge	39.434	31.045	48,0%	36.272	7,0 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost na zaposlenega najbolj zvišala v lesni in tekstilni industriji (14.000 EUR), nekovinski industriji (13.000 EUR), drugih predelovalnih dejavnostih (13.000 EUR) ter strojni industriji (12.000 EUR).

⁴⁷ Dodana vrednost na zaposlenega je izračun dodane vrednosti v stroških faktorjev glede na število zaposlenih.

⁴⁸ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

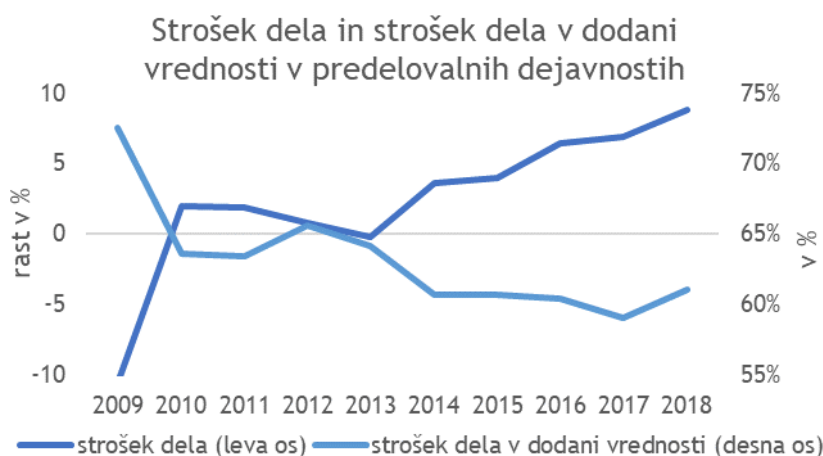

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih petih letih (2014–2018) je dodana vrednost na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih v povprečju porasla za 4,3 % letno ter beležila 41.371 EUR dodane vrednosti na zaposlenega. V zadnjih petih letih je bila med predelovalnimi dejavnostmi dodana vrednost na zaposlenega najvišja v kemični (61.000 EUR), nekovinski (43.000 EUR), papirni (38.000 EUR) in strojni industriji (41.000 EUR). V tem času se je najbolj zvišala v lesni industriji (7,6 % na leto), drugih predelovalnih dejavnostih (7 % na leto), tekstilni (6,9 % na leto) in nekovinski industriji (6,5 % na leto). Najnižjo dodano vrednost v zadnjih petih letih beležita tekstilna (26.000 EUR) ter lesna industrija (30.000 EUR).

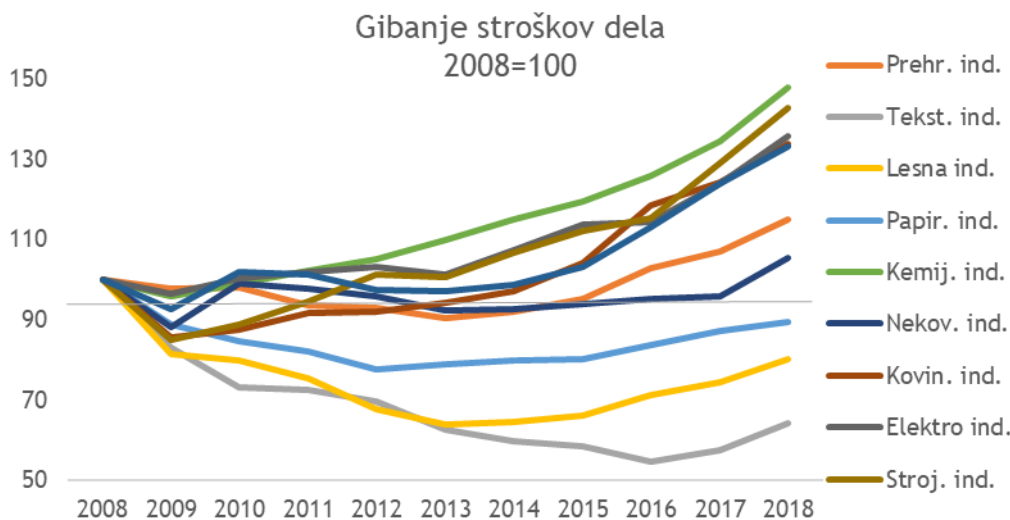
5. Stroški dela v dodani vrednosti

Stroški dela, ki v večini podjetij predstavljajo največji odhodek med poslovnimi odhodki, so v predelovalnih dejavnostih v letu 2018 znašali 5,4 mrđ EUR ter so se v zadnjih petih letih zvišali 8-krat, izjema sta bili leti 2009 in 2013. Stroški dela so se v 2018 v primerjavi z letom 2008 zvišali za 24,4 %. V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju beležile 4,3 mrđ EUR stroškov dela, v zadnjih petih letih ob vse večjem pritisku na rast plač, tudi minimalne, so stroški dela v povprečju znašali 4,7 mrđ EUR.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so med predelovalnimi dejavnostmi stroški dela kljub upadu števila zaposlenih najbolj porasli v kemični (349 mio EUR) in strojni industriji (346 mio EUR), na kar je vplivalo predvsem novo zaposlovanje, ter v kovinski industriji (280 mio EUR) ob dvigu plač. V tekstilni, lesni in papirni industriji je strošek dela v 2018 nižji kot v 2008, saj se je v teh panogah število zaposlenih več kot prepolovilo, stroški dela pa so se zmanjšali med 10 in 35 %.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) so stroški dela v predelovalni dejavnosti vsako leto v povprečju porasli za 5,9 % letno. Med predelovalnimi dejavnostmi so stroški dela na leto najbolj porasli v kovinski in strojni industriji (za 7,3 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 6,5 % letno), kemični (za 6,1 % letno) ter elektro industriji (6 % letno).

Strošek dela	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018-2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁴⁹ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	5.376	4.333	1.056	5,9 %	4.693	5,9 %
Prehrambna	364	312	48	4,9 %	324	4,9 %
Tekstilna	180	192	-100	0,5 %	165	0,5 %
Lesna	271	253	-67	4,7 %	241	4,7 %
Papirna	200	189	-24	2,5 %	188	2,5 %
Kemična	1.079	832	349	6,1 %	938	6,1 %
Nekovinska	186	170	9	2,6 %	171	2,6 %
Kovinska	1.106	847	280	7,3 %	954	7,3 %
Elektro	741	594	194	6,0 %	650	6,0 %
Strojna	1.153	863	346	7,3 %	978	7,3 %
Druge	99	79	25	6,5 %	85	6,5 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

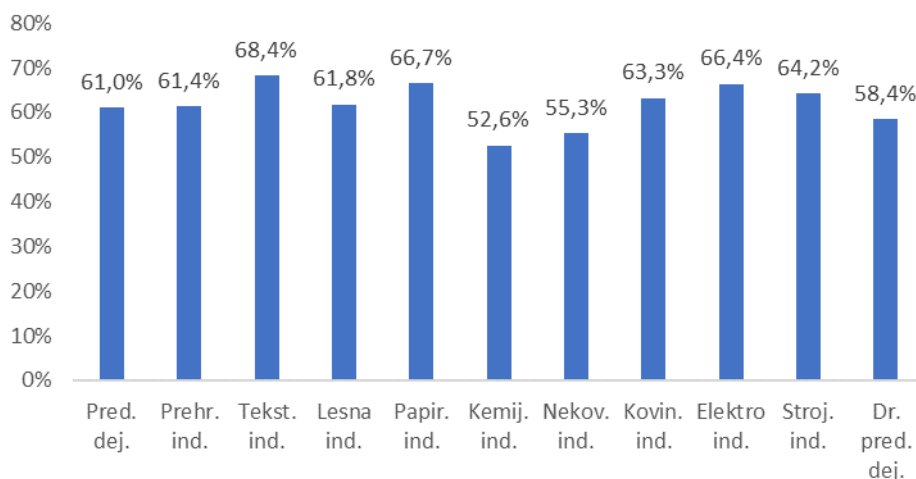
Delež stroškov dela v dodani vrednosti pove, kolikšen delež dodane vrednosti po plačilu delovne sile ostane lastniku kapitala za razvoj, investicije, stroške financiranja, davke in izplačilo ali zadržanje dobička. Delež stroškov dela v dodani vrednosti je v predelovalnih dejavnostih nad 60-odstoten, saj so mnoge panoge delovno intenzivne z nižjo ustvarjeno dodano vrednostjo. V predelovalnih dejavnostih so stroški dela v dodani vrednosti postopno upadali vse od 2013 do 2017, ko so znašali med 64,1 % in 59,1 %, v 2018 pa so ponovno porasli, saj so se stroški dela povišali za več, kot je znašalo zvišanje dodane vrednosti. Najvišje stroške dela v dodani vrednosti so v predelovalnih dejavnostih zabeležili v 2009 (72,6 %), saj so stroški dela upadli za pol manj, kot pa je

⁴⁹ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

znašal upad dodane vrednosti zaradi finančne in gospodarske krize. V zadnjih enajstih letih so stroški dela v dodani vrednosti v povprečju znašali 63 %, v letih 2008–2013 so znašali v povprečju 66 %, v naslednjih petih letih (2014–2018) pa 60 %.

Med predelovalnimi dejavnostmi beležijo v 2018 najvišji strošek dela v dodani vrednosti v tekstilni (68,4 %) in papirni industriji (66,7%), ki sta delovno zelo intenzivni panogi in ustvarita nižjo dodano vrednost na zaposlenega. Sledijo elektro (66,4 %), strojna (64,2 %), kovinska (63,3 %), lesna in prehrabna industrija (dobrih 61 %).

Stroški dela v dodani vrednosti, v %, 2018

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V zadnjih desetih letih (2018/2008) so med predelovalnimi dejavnostmi stroški dela v dodani vrednosti upadli za 3 o.t., saj so predelovalne dejavnosti kljub skoraj 20.000 manj zaposlenih ustvarile višjo dodano vrednost (za 31 %) ob višjih stroških dela (24 %). V tem času so stroški dela v dodani vrednosti najbolj upadli v tekstilni in lesni (za 21 in 15 o.t.), kakor tudi prehrabni industriji (za 6 o.t.) ter porasli v kemični industriji (za 2,3 o.t.). V zadnjih petih letih so stroški dela v dodani vrednosti najbolj upadli v nekovinski in lesni industriji (6,9 in 6 o.t.), kjer tudi delovno intenzivne panoge ustvarjajo proizvode z višjo dodano vrednostjo. Sledijo druge nekovinske predelovalne dejavnosti, kjer so stroški dela upadli za 4,2 o.t. ter strojna industrija.

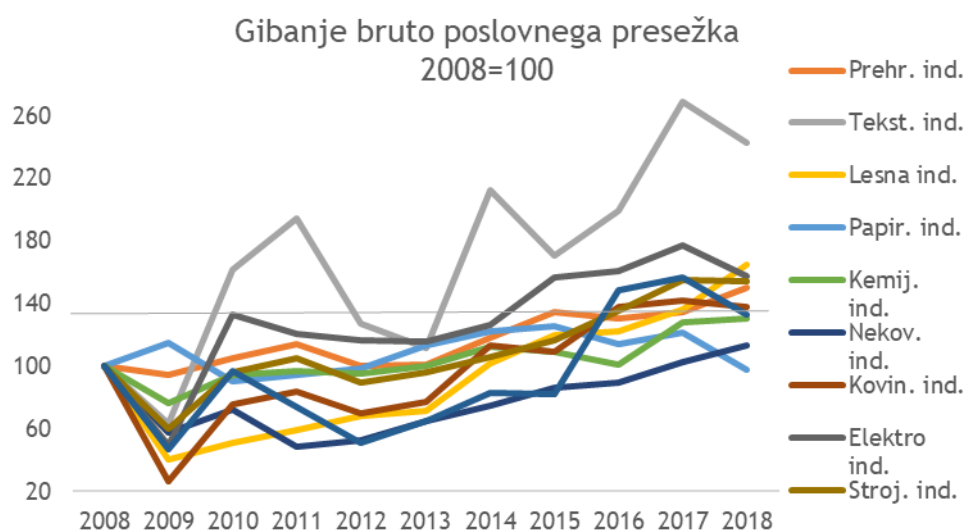
Stroški dela v DV	Vred. 2018, v %	Ø 2018–2018	Ø 2014–2018	Sprem. v o. t. 2018/2008	Sprem. v o. t. 2014/2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	61,0 %	63,2 %	60,4 %	-3,0 o.t.	0,3 o.t.
Prehrabna	61,4 %	63,9 %	61,4 %	-6,1 o.t.	-0,4 o.t.
Tekstilna	68,4 %	76,6 %	68,9 %	-20,7 o.t.	-1,3 o.t.
Lesna	61,8 %	73,1 %	64,9 %	-15,0 o.t.	-6,0 o.t.
Papirna	66,7 %	63,0 %	61,1 %	-1,8 o.t.	8,1 o.t.
Kemična	52,6 %	52,6 %	52,7 %	2,3 o.t.	1,8 o.t.
Nekovinska	55,3 %	62,6 %	58,2 %	-1,7 o.t.	-6,9 o.t.
Kovinska	63,3 %	66,2 %	61,5 %	-0,7 o.t.	2,9 o.t.
Elektro	66,4 %	66,6 %	63,6 %	-3,2 o.t.	0,4 o.t.
Strojna	64,2 %	65,7 %	63,9 %	-1,7 o.t.	-1,9 o.t.
Druge	58,4 %	62,5 %	57,8 %	0,1 o.t.	-4,2 o.t.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

6. Bruto poslovni presežek (EBITDA) in marža bruto poslovnega presežka

Bruto poslovni presežek je presežek, ki nastane iz poslovnih dejavnosti po poplačilu vhodnih faktorjev dela. Izračuna se lahko iz dodane vrednosti v stroških faktorjev, in sicer tako, da se od te vrednosti odštejejo stroški dela. Bruto poslovni presežek v predelovalnih dejavnostih je v letu 2018 presegel 3,4 mrd EUR, raven iz leta 2008 pa je presegel za 1 mrd EUR oziroma za 41,8 %. Bruto poslovni presežek je presežek, ki zadnjih šest let konstantno raste, v zadnjih desetih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju beležile 3,6-odstotno rast na leto, v zadnjih petih letih pa letna rast znaša 8,8 %.

V zadnjih enajstih letih so predelovalne dejavnosti v povprečju ustvarile 2,6 mrd EUR bruto poslovnega presežka, v zadnjih petih letih pa 3,1 mrd EUR. V zadnjih desetih letih (2018/2008) se je med predelovalnimi dejavnostmi bruto poslovni presežek najbolj zvišal v strojni in kemični (224 in 221 mio EUR), kovinski (176 mio EUR) in elektro industriji (136 mio EUR). Le papirna industrija še ni dosegla nivoja bruto poslovnega presežka iz leta 2008.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V obdobju zadnjih petih let (2014–2018) je bruto poslovni presežek med predelovalnimi dejavnostmi vsako leto v povprečju najbolj porasel v lesni in tekstilni industriji (za 18 in 17 % letno), drugih predelovalnih dejavnostih (za 16 % letno), kovinski in nekovinski (12 in 11 % letno) ter strojni industriji (za 10 % letno). Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 največ bruto poslovnega presežka ustvarili v kemični industriji (27 % celotne predelovalne panoge), sledijo kovinska in strojna (19 %), elektro (11 %), prehrabna (7 %) in lesna industrija (5 %).

Bruto poslovni presežek (EBITDA)	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁵⁰ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	3.436	2.568	1.013	41,8 %	3.082	8,8 %
Prehrambna	229	177	77	50,3 %	203	8,4 %
Tekstilna	83	58	49	142,4 %	75	16,7 %
Lesna	168	96	66	64,4 %	132	18,2 %
Papirna	100	111	-3	-2,8 %	119	-2,9 %
Kemična	944	751	221	30,6 %	839	5,5 %
Nekovinska	151	104	18	13,2 %	124	11,8 %
Kovinska	642	454	176	37,7 %	596	12,3 %
Elektro	375	307	136	56,9 %	372	6,4 %
Strojna	642	459	224	53,7 %	555	10,0 %
Druge	71	50	18	32,9 %	64	15,6 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Marža bruto poslovnega presežka, ki je izračunana kot razmerje med bruto poslovnim presežkom in prihodki od prodaje (izračunan v %) kaže, koliko bruto poslovnega presežka panoga realizira na denarno enoto prihodkov od prodaje, izkazana v %. Ta je v predelovalnih dejavnostih v 2018 znašala 11 % ter je bila nižja kot v 2017 (11,7 %). Zviševala se je v letih 2004-2017, v zadnjih petih letih pa je v povprečju znašala 11,2 %. Najvišjo maržo poslovnega presežka so v 2018 zabeležili v kemični (15,6 %) in nekovinski industriji (14,9 %), drugih predelovalnih dejavnostih (14,6 %), o najnižjih pa poročajo iz elektro (8,5 %) ter strojne, tekstilne in prehrambne industrije (dobrih 9 %).

Marža bruto poslovnega presežka ⁵¹ , v %	Vred. 2018, v %	Ø 2008–2018, v %	Ø 2014–2018	Sprem. 2018/2008	CAGR ⁵² v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	11,0 %	10,0 %	11,2 %	1,6 o.t.	3,0 %
Prehrambna	9,6 %	8,0 %	9,0 %	2,9 o.t.	6,0 %
Tekstilna	9,3 %	6,9 %	9,2 %	6,1 o.t.	13,5 %
Lesna	11,9 %	7,9 %	10,5 %	4,9 o.t.	10,7 %
Papirna	7,7 %	9,4 %	9,8 %	-0,3 o.t.	-5,5 %
Kemična	15,6 %	14,9 %	15,3 %	0,1 o.t.	1,8 %
Nekovinska	14,9 %	11,4 %	13,4 %	1,6 o.t.	8,1 %
Kovinska	10,0 %	8,9 %	10,7 %	1,1 o.t.	5,3 %
Elektro	8,5 %	8,7 %	9,6 %	0,7 o.t.	-0,2 %
Strojna	9,2 %	8,6 %	9,7 %	1,5 o.t.	1,5 %
Druge	14,6 %	12,8 %	15,0 %	0,2 o.t.	7,2 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

7. Investicije

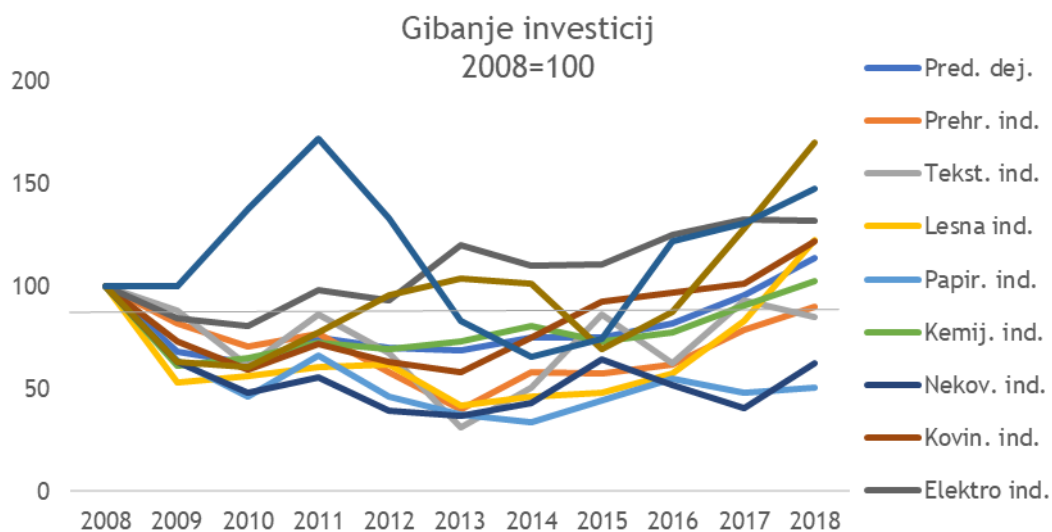
Poslovni subjekti so v letu 2018 za investicije v opredmetena osnovna sredstva namenili slabi 2 mrd EUR, kar je bilo 14 % več kot v letu 2008. Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva zajemajo vse investicije v vsa nova in obstoječa opredmetena osnovna sredstva (zgradbe, stroje in opremo, patente, licence itd.), katerih doba uporabnosti je daljša kakor eno leto, vključno z neproizvedenimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi, kakor je zemljišče. Investicije v opredmetena osnovna sredstva se tako krepijo vse od dna v letu 2015 (1,3 mrd EUR) oziroma zgodovinskega dna v letu 2010 (1,1 mrd EUR). V zadnjih enajstih letih (2008–2018) so družbe za investicije v opredmetena osnovna sredstva letno v povprečju namenile 1,4 mrd EUR. Zadnji dve poslovni leti (2017 in 2018) sta bili investicijsko zelo intenzivni, kar je povezano tako z visoko izkoriščenostjo

⁵⁰ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

⁵¹ EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

⁵² Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

kapacitet v predelovalnih dejavnostih kot z rastjo razpoložljivega dohodka. Tudi poceni finančni viri blagodejno vplivajo na rast investicij, vendar niso odločilni za njihovo krepitev, saj se delež lastnih sredstev pri investicijah krepi.

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

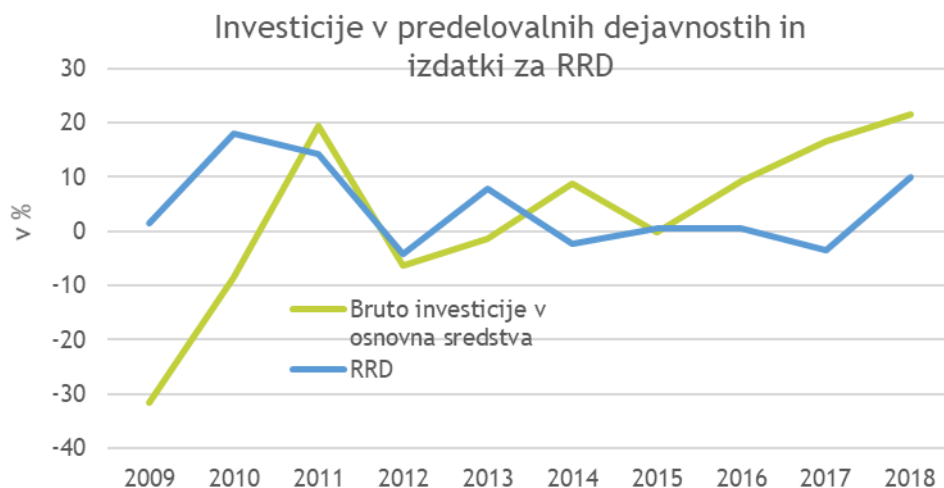
Med vsemi predelovalnimi panogami so v 2018 največ bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva namenili v strojni industriji (24 % celotne predelovalne panoge), sledijo kemična (22 %), kovinska (21 %) ter elektro industrija (10 %), najmanj investicij pa namenijo v tekstilni industriji, drugih predelovalnih dejavnostih ter papirni industriji (pod 2 %).

Merjeno v prihodkih od prodaje so predelovalne dejavnosti za bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva v 2018 namenile 6,3 % letne prodaje, kar je bilo več kot v 11-letnem poslovnem ciklu (5,5 %). Največji delež investicij v prodaji ima v 2018 lesna industrija (9,5 % v 2018, 6,0 % v 11-letnem povprečju), sledijo kemična (7,3 % v 2018, 6,7 % v 11-letnem obdobju), strojna (6,7 % v 2018, 4,9 % v 11-letnem obdobju) ter nekovinska (6,7 % v 2018, 6,6 % v 11-letnem obdobju) in kovinska industrija (nad 6 % v 2018, 5,8 % v 11-letnem obdobju).

Bruto investicije v opredmetena osnovna sredstva	Investicije 2018, mio EUR	Ø Investicije 2008–2018, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Sprem. v %/ leto 2014–2018	Investicije v prodaji, v % 2018	CAGR ⁵³ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	1.975	244	14,1 %	10,6 %	6,3 %	5,5 %
Prehrambna	118	-13	-9,8 %	17,7 %	4,9 %	4,0 %
Tekstilna	38	-7	-14,8 %	22,2 %	4,3 %	4,2 %
Lesna	134	25	22,8 %	24,1 %	9,5 %	6,1 %
Papirna	60	-58	-49,1 %	6,2 %	4,7 %	4,5 %
Kemična	437	10	2,3 %	6,9 %	7,3 %	6,7 %
Nekovinska	68	-41	-37,7 %	11,2 %	6,7 %	6,2 %
Kovinska	424	77	22,3 %	16,0 %	6,6 %	6,1 %
Elektro	204	49	32,1 %	1,9 %	4,6 %	4,9 %
Strojna	469	194	70,4 %	10,4 %	6,7 %	5,2 %
Druge	24	8	47,5 %	12,1 %	5,0 %	4,1 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

⁵³ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Vir: SURS, preračuni Analitika GZS.

Bruto domači izdatki za RRD (BIRR) so skupni notranji izdatki za RRD, ki se izvaja na ozemlju Republike Slovenije. Izdatki za RRD, ki jih imajo izvajalci RRD v poslovnem sektorju, so v 2018 v predelovalnih dejavnostih znašali 488 mio EUR, kar je za 159 mio EUR več kot v 2008 oziroma za 49 % več. V zadnjih enajstih letih so izdatki za RRD v poslovnem sektorju znašali 429 mio EUR, v zadnjih petih letih pa 461 mio EUR.

V RRD so med predelovalnimi dejavnostmi v 2018 namenili največ izdatkov v kemični industriji (212 mio EUR), sledijo elektro (129 mio EUR), strojna (80 mio EUR) ter kovinska industrija (20 mio EUR). V zadnjih desetih letih (2018–2008) so izdatke za RRD najbolj zvišali v kemični in elektro industriji (za 53 mio EUR), sledita strojna (22 mio EUR) in prehrabna industrija (6 mio EUR).

RRD v poslovnem sektorju ⁵⁴	Vred. 2018, mio EUR	Ø Vred. 2008–2018, mio EUR	Vred. razlika 2018–2008, mio EUR	Sprem. v % 2018/2008	Ø Vred. 2014–2018, mio EUR	CAGR ⁵⁵ v obdobju 2014–2018
PREDEL. DEJ. SKUPAJ	488,6	428,5	159,3	48,4 %	461,3	1,0 %
Prehrabna	7,6	4,7	6,2	444,8 %	6,8	3,5 %
Tekstilna	7,0	6,4	2,6	57,4 %	6,3	-2,6 %
Lesna	4,2	3,4	2,7	180,1 %	3,9	10,7 %
Papirna	4,4	3,1	1,6	58,4 %	3,0	14,6 %
Kemična	204,5	191,9	45,6	28,7 %	205,3	1,5 %
Nekovinska	4,1	5,9	-0,1	-2,5 %	6,4	-22,2 %
Kovinska	20,1	28,5	0,1	0,7 %	24,5	-13,3 %
Elektro	128,8	108,8	53,3	70,7 %	127,3	0,3 %
Strojna	79,4	69,0	21,5	37,0 %	68,0	2,4 %
Druge	4,6	5,1	1,9	69,5 %	5,7	4,8 %

Vir: SURS, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

⁵⁴ Notranji izdatki za RRD v poslovnem sektorju, po dejavnostih predelovalnih dejavnosti so nekateri podatki zaradi zaupnosti za leti 2017-2018 ocenjeni.

⁵⁵ Povprečna letna rast (geometrijsko povprečje).

Priloga 2: Predelovalne dejavnosti v Sloveniji, EU-27 in skupini primerljivih srednjeevropskih držav (CEE-4) v 2008–2017

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo** kot znaša mediana v državah EU-27 ali mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). Največje odstopanje bruto marže Slovenije v primerjavi z državami EU beležijo kemična (8,8 o.t.), prehrabna (3 o.t.) in lesna industrija (2,8 o.t.), kjer Slovenija beleži višjo bruto maržo. V primerjavi z državami CEE-4 so bila največja odstopanja v slovenski kemični (10,1 o.t.), elektro (8,2 o.t.) in strojni industriji (6,4 o.t.).

Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki je bil v Sloveniji malenkostno višji kot v državah CEE-4 ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). K višjemu slovenskemu deležu investicij v prihodkih v primerjavi z EU-27 so pripomogle predvsem lesna, strojna in tekstilna industrija. V primerjavi z državami CEE-4 so odstopanja deleža investicij v prihodkih manjša. Višji deleži so v slovenski lesni, elektro in kemični industriji, za CEE-4 pa zaostajajo v papirni industriji in drugih predelovalnih dejavnostih.

Slovenija je v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** v predelovalnih dejavnostih (44,3 tisoč EUR), kot je znašala mediana v državah CEE-4 (33.000 EUR), ter nižjo, kot je znašala mediana v državah EU-27 (43,7 tisoč EUR). Slovenija je v primerjavi z državami EU-27 po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega najbolj pridobila, oziroma najbolj prehitela, med drugimi predelovalnimi dejavnostmi, v drugih predelovalnih dejavnostih (za 14.000 EUR), tekstilni (za dobrih 3.000 EUR), prehrabni (slabih 3.000 EUR) in lesni industriji (za dobrih 2.000 EUR dodane vrednosti na zaposlenega). Na drugi strani za EU-27 (mediana) Slovenija najbolj zaostaja v kemični (8.000 EUR), elektro (za dobrih 3.000 EUR) in papirni industriji (dobrih 2.000 EUR). Slovenija je v primerjavi z državami CEE-4 po ustvarjeni dodani vrednosti na zaposlenega najbolj pridobila, oziroma najbolj prehitela, med drugimi predelovalnimi dejavnostmi, v kemični industriji (za 20.000 EUR) ter drugih predelovalnih dejavnostih (za več kot 19.000 EUR), pa tudi v tekstilni, lesni, kovinski in nekovinski industriji (med 12-14 tisoč EUR). Slovenija tako po dodani vrednosti na zaposlenega beleži v vseh predelovalnih panogah višjo dodano vrednost kot pa primerljive panoge v CEE-4 (mediana).

Odstopanje Slovenije⁵⁶ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri skupini srednjeevropskih držav (CEE-4), 2017

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine DEJ.	Bruto marža v o.t.	Investicije /prihodkih v o.t.	EBITDA marža v o.t.	Strošek dela v DV v o.t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. SKUPAJ		6,5	0,5	0,9	7,7	10.839	281
Prehrabna		4,5	-0,8	-0,1	7,4	9.520	19.632
Tekstilna		0,3	0,4	1,6	-5,1	13.932	45.400
Lesna		4,8	1,4	0,9	4,2	12.692	26.859
Papirna		-1,6	-4,2	-3,5	12,5	4.677	26.011
Kemična		10,1	0,7	3,8	10,5	20.364	-25.364
Nekovinska		3,0	-1,8	-1,0	4,8	11.711	26.965
Kovinska		2,5	0,4	-0,4	5,9	12.137	34.206
Elektro		8,2	0,8	2,8	3,1	10.477	-22.085
Strojna		6,4	0,2	0,1	8,3	6.296	-31.765
Druge		5,2	-2,7	4,0	-7,4	19.347	36.315

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v letu 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti (59,1 %), kot znaša mediana v državah EU-27 (56,8 %) oziroma mediana v CEE-4 (51,3 %). Odstopanje Slovenije glede na CEE-4 je bilo največje v papirni in kemični industriji, kjer je bil strošek dela v

⁵⁶ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav srednjeevropske skupine (CEE-4).

dodani vrednosti v Sloveniji višji za več kot 10 o.t., kakor tudi v strojni, prehrabni in kovinski industriji (za več kot 6 o.t.). Le v tekstilni industriji in drugih predelovalnih dejavnostih je bil strošek dela v dodani vrednosti v Sloveniji nižji, kot znaša v CEE-4. V primerjavi z državami EU-27 je bil strošek dela v dodani vrednosti višji le v prehrabni, kemični in papirni industriji, medtem ko je bil v ostalih panogah nižji.

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega kot v EU-27 ter malenkost višje, kot znaša v CEE-4 (SLO 152.000 EUR, EU-27 190.000 EUR, CEE-4 152.000 EUR). V primerjavi z EU-27 so prihodki na zaposlenega v Sloveniji najbolj zaostajali v kemični (za 57.009 EUR), elektro (za 46.000 EUR), strojni (32.000 EUR) in nekovinski industriji (23.000 EUR). Le v drugih predelovalnih dejavnostih so bili v Sloveniji višji kot v EU-27. V primerjavi s CEE-4 so prihodki na zaposlenega v predelovalnih dejavnostih najbolj zaostajali v strojni in kemični industriji (za 31 oziroma za 25 tisoč EUR). Slovenija je po prihodkih na zaposlenega najbolj prehitevala CEE-4 v tekstilni (45.000 EUR), drugi predelovalni (36.000 EUR) in kovinski industriji (34.000 EUR).

Odstopanje Slovenije⁵⁷ po oddelkih predelovalnih dejavnosti v primerjavi z mediano kazalnika pri EU-27, 2017

Ključne predelovalnih dejavnosti	skupine DEJ.	Bruto marža v o. t. ⁵⁸	Investicije /prihodkih v o. t.	EBITDA marža v o. t. ⁵⁹	Strošek dela v DV v o. t.	DV/ zaposlenega	Prihodki/ zaposlenega
PREDEL. SKUPAJ		4,7	1,5	1,5	2,3	-379	-38.048
Prehrabna		3,0	0,0	0,4	3,8	2.714	-4.797
Tekstilna		-0,1	2,0	1,8	-6,9	3.316	-1.271
Lesna		2,8	2,4	0,8	0,0	2.096	0
Papirna		-2,6	-2,7	-2,4	2,0	-2.310	0
Kemična		8,8	1,6	4,0	2,6	-7.668	-56.751
Nekovinska		2,1	-0,3	1,7	-4,7	-1.538	-23.168
Kovinska		0,0	1,6	0,5	-0,7	0	-1.113
Elektro		-0,8	1,6	0,8	-0,3	-3.419	-45.981
Strojna		0,2	2,1	0,6	-2,1	0	-32.280
Druge		2,5	0,3	4,7	-9,3	13.999	30.145

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Delež izdatkov za RRD poslovnega sektorja v prodaji je v Sloveniji v 2017 znašal 1,5 %, kar je več, kot znaša mediana EU-23 (0,7 %) ter mediana CEE-4 (0,5 %). Podobna dinamika je beležena tudi v obdobju 2008–2017, kjer delež izdatkov za raziskave in razvoj poslovnega sektorja v prodaji v Sloveniji znaša 1,7 %, v EU-23 0,6 % in v CEE-4 0,4 %. V 2017 je med EU državami najvišji delež izdatkov za RRD poslovnega sektorja v prodaji znašal na Švedskem 3,3 %, Danskem 2,6 %, v Avstriji in Nemčiji 2,7 %.

Delež izdatkov za RRD v celotnem poslovnem sektorju v prihodkih, v %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-23 (mediana)	0,6 %	0,6 %	0,5 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %	0,7 %	0,6 %	0,7 %	n. p.
CEE-4 (mediana)	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %	n. p.
Slovenija	1,3 %	1,6 %	1,7 %	1,8 %	1,8 %	2,0 %	1,8 %	1,8 %	1,7 %	1,5 %	1,6 %

Vir: Eurostat, preračuni Analitika GZS.

⁵⁷ Za koliko je vrednost kazalnika v Sloveniji višja od mediane kazalnika držav EU-27.

⁵⁸ Izračun dodane vrednosti v prihodkih.

⁵⁹ EBITDA marža je izračun poslovnega presežka v prihodkih.

Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile bistveno nižje prihodke na zaposlenega kot v EU-27 (mediana) ter malenkost višje kot v CEE-4 (mediana). Predelovalna dejavnost je v Sloveniji ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (43,3 tisoč EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (32,5 tisoč EUR) ter nekoliko nižjo, kot znaša mediana držav EU-27 (43,7 tisoč EUR). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višjo **bruto maržo**, kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana v CEE-4 (SLO 28,5 %, EU 23,8 %, CEE-4 22 %). **Delež bruto investicij v opredmetena osnovna sredstva v primerjavi s prihodki** je bil nekoliko višji kot v državah CEE-4 ter višji kot v državah EU-27 (SLO 5,6 %, EU 4,2 %, CEE-4 5,2 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji so v 2017 beležile višji strošek dela v dodani vrednosti, kot znaša mediana v državah EU-27 (60,5 %) oziroma v CEE-4 (50,7 %). Predelovalne dejavnosti v Sloveniji v 2017 so beležile nekoliko višjo **EBITDA maržo** (poslovni presežek/prihodkih), kot znaša mediana v državah EU-27 ter mediana skupine srednjeevropskih držav CEE-4 (SLO 11,7 %, EU-27 10,2 %, CEE-4 10,8 %). V 10-letnem obdobju (2008–2017) so najvišjo EBITDA maržo beležile države CEE-4 (mediano), ki je bila višja od zabeležene v Sloveniji.

Predelovalne dejavnosti		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	23,8 %	22,0 %	28,5 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	20,8 %	21,5 %	27,1 %
Investicije/prihodkih	2017	4,2 %	5,2 %	5,6 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	3,8 %	4,8 %	5,4 %
EBITDA marža	2017	10,2 %	10,8 %	11,7 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	9,2 %	10,6 %	10,0 %
Strošek dela v DV	2017	56,8 %	51,3 %	59,1 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	48,6 %	50,7 %	63,0 %
DV/zaposlenega	2017	43.703	32.485	43.324
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	40.244	29.453	35.596
Prihodki/zaposlenega	2017	190.061	151.732	152.013
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	193.828	136.875	131.390

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V prehrabni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (35.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (25.000 EUR) ter mediana v državah EU-27 (32.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v prehrabni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Prehrabna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	20,3 %	18,8 %	23,3 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	20,6 %	18,9 %	22,0 %
Investicije/prihodkih	2017	4,4 %	5,2 %	4,4 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	3,9 %	4,2 %	4,1 %
EBITDA marža	2017	8,4 %	8,9 %	8,8 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	8,4 %	8,8 %	7,9 %
Strošek dela v DV	2017	58,5 %	54,9 %	62,3 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	57,0 %	53,3 %	64,1 %
DV/zaposlenega	2017	31.685	24.879	34.399
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	34.876	22.691	30.891
Prihodki/zaposlenega	2017	152.605	128.176	147.808
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	169.683	120.100	140.322

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V tekstilni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (28.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (14.000 EUR) ter mediana v državah EU-27 (24.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v tekstilni industriji v Sloveniji višja tako od mediane CEE-4 kot EU-27.

Tekstilna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	30,4 %	30,0 %	30,3 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	30,0 %	30,0 %	29,6 %
Investicije/prihodkih	2017	3,0 %	4,6 %	5,0 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	3,8 %	4,9 %	3,9 %
EBITDA marža	2017	9,3 %	9,4 %	11,1 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	8,9 %	10,1 %	6,6 %
Strošek dela v DV	2017	70,5 %	68,7 %	63,5 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	73,3 %	66,3 %	77,8 %
DV/zaposlenega	2017	24.906	14.290	28.222
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	17.860	13.560	20.010
Prihodki/zaposlenega	2017	94.331	47.661	93.060
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	59.504	45.230	67.602

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V lesni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **odano vrednost na zaposlenega** (31.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (19.000 EUR) ter v državah EU-27 (29.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **odana vrednost na zaposlenega** v lesni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Lesna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	27,0 %	25,0 %	29,8 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	29,4 %	25,2 %	29,1 %
Investicije/prihodkih	2017	4,5 %	5,5 %	6,9 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	4,5 %	5,9 %	5,7 %
EBITDA marža	2017	9,9 %	9,7 %	10,6 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	8,8 %	11,5 %	7,6 %
Strošek dela v DV	2017	64,3 %	60,1 %	64,3 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	53,8 %	54,5 %	73,9 %
DV/zaposlenega	2017	29.283	18.687	31.379
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	31.509	19.179	23.213
Prihodki/zaposlenega	2017	105.127	78.268	105.127
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	107.325	76.121	79.670

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V papirni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **odano vrednost na zaposlenega** (40.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (35.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (42.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **odana vrednost na zaposlenega** v papirni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Papirna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	28,0 %	27,0 %	25,4 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	29,4 %	25,4 %	25,6 %
Investicije/prihodkih	2017	6,9 %	8,4 %	4,2 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	5,8 %	7,6 %	5,4 %
EBITDA marža	2017	12,3 %	13,4 %	9,9 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	10,7 %	12,2 %	9,6 %
Strošek dela v DV	2017	58,9 %	48,4 %	60,9 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	61,2 %	52,1 %	62,6 %
DV/zaposlenega	2017	42.029	35.043	39.719
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	28.623	26.303	34.413
Prihodki/zaposlenega	2017	156.277	130.266	156.277
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	97.229	103.389	134.671

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V kemični industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **odano vrednost na zaposlenega** (80.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (42.000 EUR) ter v državah EU-27 (70.000 EUR). V obdobju

2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v kemični industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in mediane EU-27.

Kemična industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	24,3 %	23,1 %	33,2 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	19,0 %	20,4 %	31,4 %
Investicije/prihodkih	2017	5,1 %	6,1 %	6,7 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	4,3 %	4,6 %	6,7 %
EBITDA marža	2017	12,1 %	12,3 %	16,1 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	10,2 %	12,3 %	15,0 %
Strošek dela v DV	2017	48,9 %	40,9 %	51,5 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	42,5 %	39,8 %	52,5 %
DV/zaposlenega	2017	70.364	42.331	62.696
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	67.452	43.443	57.548
Prihodki/zaposlenega	2017	244.512	213.125	187.761
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	354.357	213.357	183.034

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V nekovinski industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (45.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (33.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (47.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v nekovinski industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Nekovinska industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	30,9 %	30,1 %	33,0 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	30,9 %	31,4 %	29,8 %
Investicije/prihodkih	2017	5,1 %	6,6 %	4,8 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	6,1 %	6,9 %	6,6 %
EBITDA marža	2017	13,0 %	15,7 %	14,7 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	12,5 %	15,2 %	11,1 %
Strošek dela v DV	2017	60,1 %	50,6 %	55,4 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	54,3 %	51,6 %	62,8 %
DV/zaposlenega	2017	46.867	33.618	45.329
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	43.996	30.707	35.629
Prihodki/zaposlenega	2017	160.356	110.223	137.188
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	142.197	97.885	119.399

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V kovinski industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (41.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (29.000 EUR) ter enako, kot znaša mediana v državah EU-27 (41.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je bila **dodana vrednost na zaposlenega** v kovinski industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Kovinska industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	28,1 %	25,7 %	28,1 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	26,2 %	24,7 %	26,2 %
Investicije/prihodkih	2017	4,3 %	5,5 %	5,8 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	5,3 %	5,5 %	5,7 %
EBITDA marža	2017	10,5 %	11,4 %	11,0 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	8,9 %	10,4 %	9,1 %
Strošek dela v DV	2017	61,5 %	54,9 %	60,8 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	58,0 %	58,3 %	65,4 %
DV/zaposlenega	2017	40.664	28.527	40.664
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	31.181	25.213	33.110
Prihodki/zaposlenega	2017	145.668	110.349	144.555
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	119.071	102.042	126.573

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V elektro industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (41.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (31.000 EUR) ter nižjo, kot znaša mediana v državah EU-27 (45.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v elektro industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Elektro industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	27,1 %	18,0 %	26,2 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	23,7 %	16,5 %	26,3 %
Investicije/prihodkih	2017	3,3 %	4,0 %	4,9 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	3,0 %	2,9 %	4,9 %
EBITDA marža	2017	9,3 %	7,3 %	10,1 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	7,6 %	7,6 %	9,0 %
Strošek dela v DV	2017	61,8 %	58,3 %	61,5 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	52,7 %	53,3 %	65,9 %
DV/zaposlenega	2017	45.038	31.143	41.619
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	54.585	28.315	34.322
Prihodki/zaposlenega	2017	204.605	180.710	158.625
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	230.548	171.494	130.402

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V strojni industriji je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (44.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (37.000 EUR) ter enako, kot znaša mediana v državah EU-27 (44.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v strojni industriji v Sloveniji višja od mediane CEE-4 in nižja od mediane EU-27.

Strojna industrija		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	26,4 %	20,3 %	26,6 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	19,7 %	22,2 %	25,0 %
Investicije/prihodkih	2017	3,5 %	5,4 %	5,6 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	3,5 %	4,8 %	4,8 %
EBITDA marža	2017	9,6 %	10,1 %	10,2 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	7,0 %	11,3 %	8,7 %
Strošek dela v DV	2017	63,8 %	53,4 %	61,7 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	59,3 %	48,3 %	65,4 %
DV/zaposlenega	2017	43.670	37.374	43.670
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	45.308	35.744	36.204
Prihodki/zaposlenega	2017	196.400	195.885	164.119
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	229.743	161.338	144.915

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

V drugih predelovalnih dejavnostih je Slovenija v 2017 ustvarila višjo **dodano vrednost na zaposlenega** (42.000 EUR), kot znaša mediana v državah CEE-4 (23.000 EUR) ter mediana v državah EU-27 (28.000 EUR). V obdobju 2008–2017 je **dodana vrednost na zaposlenega** v drugih predelovalnih dejavnostih v Sloveniji višja tako od mediane CEE-4 kot EU-27.

Druge pred. dej.		EU-27, mediana	CEE-4, mediana	Slovenija
Bruto marža (DV/prih.)	2017	35,5 %	32,8 %	38,0 %
Bruto marža (DV/prih.)	Ø 2008–2017	30,4 %	34,0 %	33,7 %
Investicije/prihodkih	2017	4,4 %	7,4 %	4,7 %
Investicije/prihodkih	Ø 2008–2017	4,9 %	7,6 %	5,0 %
EBITDA marža	2017	13,3 %	13,9 %	18,0 %
EBITDA marža	Ø 2008–2017	11,2 %	14,5 %	13,0 %
Strošek dela v DV	2017	62,0 %	60,0 %	52,6 %
Strošek dela v DV	Ø 2008–2017	66,8 %	53,9 %	61,5 %
DV/zaposlenega	2017	27.981	22.633	41.979
DV/zaposlenega	Ø 2008–2017	24.223	21.470	30.183
Prihodki/zaposlenega	2017	80.362	74.193	110.508
Prihodki/zaposlenega	Ø 2008–2017	79.707	63.171	89.558

Vir: Eurostat, strukturna statistika podjetij, preračuni Analitika GZS.

Priloga 3: Megatrendi

Megatrendi	Grožnje	Priložnosti
Tehnološki megatrendi (avtomatizacija, Integracija predmetov in objektov, podatkovno usmerjen svet, kibernetika varnost in blockchain)	<ul style="list-style-type: none"> - Neustrezen regulativni pristop za sledenje tehnološkemu napredku in socialne zahteve (npr. v zvezi s pravili o varstvu podatkov, kibernetiki varnosti...) - Nizka stopnja kibernetike varnosti (tveganje za operacije in inovacije) - Omejena družbena sprejemljivost tehnoloških sprememb - Omejena okoljska trajnost - Omejena interoperabilnost in standardi - Omejena integracija različnih tehnologij v poslovne procese - Tehnološka brezposelnost (zlasti v sektorjih, kot je transport) - Spreminjanje zahtev glede spretnosti in težave za presežne delavce 	<ul style="list-style-type: none"> - Kombinacija množične proizvodnje in prilagodljivosti uporabe napredne tehnologije - Večja vključenost stranke v proizvodne procese - Razvoj novih trgov (zlasti z uporabo IKT) - Pojav novih zaposlitvenih možnosti - Zmanjšanje tveganja za pomanjkanje delovne sile v okviru staranja prebivalstva (robotizacija) - Povečana produktivnost - Možnost ponovnega uvajanja industrijskih dejavnosti v razvite države (npr. uporaba 3D tiskanja)
Socialno-politični megatrendi (globalizacija in geopolitika ter demografski premiki)	<ul style="list-style-type: none"> - Politične napetosti (domača in mednarodna raven) - Nasprotovanje migracijam - Trgovinska vojna, stopnjevanje protekcionizma - Povečana nelojalna konkurenca (npr. damping) - Povečana globalna konkurenca in njene negativne posledice (npr. zaprtje tradicionalnih industrij) - Neuspešna prilagoditev sistemov zdravstvenega in socialnega varstva (kontekst staranja prebivalstva) - Pomanjkanje delovne sile zaradi staranja prebivalstva - Okoljski škodljivi učinki globalizacije in rasti prebivalstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Povečanje poslovnih priložnosti, povezanih s staranjem prebivalstva - Povečanje poslovnih priložnosti v državah v razvoju (rast prebivalstva in gospodarski razvoj) - Uspešno vključevanje migrantov in starejših delavcev v delovno silo (spreminjanje kadrov, izobraževanje in usposabljanje) - Povečanje talentov na globalni ravni (naraščajoče in bolj izobraženo prebivalstvo) - Pojav novega / bolj uravnoteženega modela globalizacije - Pojav krajših / regionalnih in / ali krožnih vrednostnih verig
Okoljsko in pametno gospodarstvo (zeleno in krožno gospodarstvo, urbanizacija, pametna mesta in pametna mobilnost)	<ul style="list-style-type: none"> - Neustrezen regulativni pristop (npr. cilji glede recikliranja, okoljska pravila, varnostna pravila za avtonomna vozila...) - Inercija trenutnih ekonomskih modelov, pomanjkanje družbene sprejemljivosti (npr. glede povečanje davkov na gorivo ali ogljik) 	<ul style="list-style-type: none"> - Pojav novih poslovnih modelov (krožno gospodarstvo, integracija IKT v mestih in mobilnosti) - Razvoj novih sektorjev s potencialnimi koristmi za prve v poslu (zeleno gospodarstvo, pametna mesta in mobilnost...)

Vir: Avtorji študije: »How to tackle challenges in a future-oriented EU industrial strategy« na osnovi European Observatory/ of Clusters and Industrial Change (2019).